

ههژمار

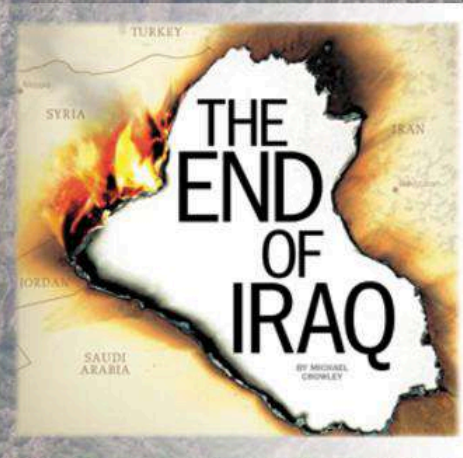
122

سیلاف

کانوینا ئیکێ - ۲۰۲۰

کوفاره‌کا ره‌وشه‌نه‌زێ گشتی یه

کوردستان ل ناڤه‌را
ئیراقه‌کا هه‌رقتی و مه‌غرور و گفاشتنیت
دارایی و ناڤخویدا، به‌ر ب کێه؟

PKK ب چ ئاوی
له‌شکهری تورکیا کیشایه‌ ناڤ
ناخا باشوری کوردستانی

فهق براهیم
گوندیه‌کی خودان کاربزمه‌ و
چهند چیرۆکیته‌ وی بیته‌ بالکیش

کوردستان ل ناڤه‌را ئیراقه‌کا هه‌رفتی و مه‌غرور و گ‌ف‌اشتنی‌ت‌ دارایی و ناڤخویدا، به‌ر ب کیشه

خالد دیره‌شی

کولینیاڵیه‌کا وانا به‌رده‌وام و هندی ژ ده‌ستی وان هاتی بزافا کری کو ئەف وه‌لاته‌ هه‌ر دناف شه‌ر و جه‌نگ و ئالۆزیا‌دا بژیت و هه‌ر رۆژه‌کێ سه‌ری وی ب لایه‌کی فه‌ بچیت و سه‌رگه‌ردانی قێ دونیا‌یی بییت هه‌تا‌کو رۆژا ئە‌فرۆ ئەم دینین کانێ ئەف وه‌لاته‌ گه‌ه‌شته‌ چ قوناغا ژيانا سیاسی و ئابووری و پێشکه‌فتنا جفاکی و بوویه ئیک ژ وه‌لاتیت پاشقه‌مایێ و شکه‌ستی و هه‌ر رۆژ دویقه‌لانکی‌ بو وه‌لاته‌کی دکه‌ت هه‌تا‌کو بشیت تنێ مانا خو وه‌کی کیه‌نه‌کێ جوگرافی پارێزیت و نه‌ زیده‌تر.

به‌غدا، هه‌تا‌نوکه‌ژی هه‌ر ب وی مه‌ژی و هزرکنا به‌ری سه‌د سالان سه‌رده‌ری‌ن دگه‌ل هه‌می پێشها‌ت و بۆیه‌را دکه‌ت و هه‌ر ب چافێ داگیرکاری‌ و هوزه‌کی‌ دنی‌ریته هه‌می دۆز و ره‌وشا و هزر ناکه‌ت کو ئەف دونیا‌یه و دگه‌ل ئە‌فی وه‌لاتی بخوژی یێ ژ هنده‌ک قوناغا ده‌رباز بو‌ی و ئیدی فه‌گه‌ریان بو به‌ری نوکه‌ تشته‌که‌ ژ خه‌ون و خه‌یالانه و پشتی ئەف وه‌لاته‌ ژ کولینیا‌لیزما ئنگلیزی یا ئیکسه‌ر قورتالبو‌ی، نوکه‌ به‌رنگه‌کێ دیت‌ر دین سییه‌را سیاسه‌ت و ئەژندا‌یی‌ت واندا ب چافکوره‌یی پینگا‌فیت خو ده‌افیت و ژ ئە‌گه‌ری نه‌ خودانیا بریارا خو یا سیاسی، نوکه ئەف وه‌لاته‌ بوویه کولینیا‌لیا گه‌له‌ک وه‌لاتیت دیت‌ر مینا ئە‌مریکا و ئیرانی و حساباتیت خو ل سه‌ر که‌له‌خێ مری‌ قی وه‌لاتی ژیک دفا‌قیرن و هه‌می به‌ری‌نی ئەون کو ئە‌وه‌ف وه‌لاته‌ ل سه‌ر لێ‌قا هه‌رفین و ژ به‌رکچوونا ئابووری و سیاسی و شه‌ره‌کێ ناڤخوینی تائی‌فی یی خوینه‌لو‌یه.

دسه‌ر قی هه‌می‌یرا، کو ئەف وه‌لاته‌ ل هه‌مه‌به‌ری

هه‌تا سه‌ر ده‌می ئوسمانیا ژێ بژلی چه‌ند باژێر و باژێرکه‌کی‌ت کیم نه‌بن، ئیراق یا پێکهاتی بوو ژ چه‌ند هۆز و قه‌بیله‌کان و ژین و ژیارا وان ل سه‌ر ئیچیر و ئالانا بوو و ل وی سه‌رده‌می وان چ رۆله‌ک دگوره‌پانا سیاسی و ئابووریدا نه‌بوو و پت‌ریا وه‌لاتی ئیراقی بیابان بوو و تشتی کو بوویه ئە‌گه‌ری هندی کو ئەف وه‌لاته‌ بیته‌ خودانی کیه‌نه‌کێ سیاسی و جوگرافی، خیر و بیریت وی بوون و پشتی ژ ناڤچوون و هه‌رفینا ئیمپراتوریا نه‌ساخا ئوسمانیا، ئنگلیزا دزانی کانێ ئەف وه‌لاته‌ چه‌ندی بخیر و بی‌ره و هه‌ر زوی وان خو گه‌ه‌نده‌ قی وه‌لاتی بو ده‌ستسه‌رداگرتنا سامانی‌ت وی ییت خو‌زایی کو یی ژ هه‌می‌ا گرنگ‌تر نه‌فت بوو، تنی ئە‌فه‌ بوو کو ئەف وه‌لاته‌ ژ لایێ رۆژنا‌فا‌قه‌ بیته‌ جه‌ی پته‌پیدانی و به‌یته‌ دناف به‌حس و بازارادا، کو پاشی رۆژه‌لاتا نا‌قین ل دویف په‌مانا شو‌ما (سایکس-پیکو)، ل ناڤه‌را فره‌نسا و بریتانیا‌دا ها‌ته‌ پارفه‌کرن.

ل ده‌ستپێکێ ئنگلیز نه‌شیا به‌رنگه‌کێ ئیکسه‌ر به‌یته‌ قی وه‌لاتی و حوکمی لی بکه‌ت و ئنگلیزا شه‌ه‌ره‌زایه‌کا گه‌له‌ک باش هه‌بوو دداگیرکنا وه‌لاتاندا و دزانی کانێ دی شین ب چ ریک چنه‌ دنافدا و ده‌ستی خو داننه‌ سه‌ر وان وه‌لاتان و هه‌ر هنگی ئەو ب فیلبازی‌ت خو شیان سی ویلایه‌تیت کارتونی ژ هه‌رفته‌یی ئوسمانیا چیکه‌ن، بیی کو ل به‌رچا‌فگرتنا ره‌وش و جوداه‌ی و پێکهاتیت وان ده‌قه‌را ژلایێ جوگرافی و ئە‌تنی و نه‌ته‌وی فه‌، کو ئە‌وه‌ژی میسل و به‌غدا و به‌سه‌را بوون و ئەف کریاره‌ بێ پرسین ژ خوجه‌ و خه‌لکی‌ فان ده‌فه‌ران ها‌ته‌ کرن و ژ هنگی وه‌ره‌ هه‌تا نوکه‌، وه‌لاتیت رۆژنا‌فا، نه‌خاسمه‌ ئنگلیزا، بزاف کرینه‌ کو ئەف وه‌لاته‌ ب هه‌ر ره‌نگه‌کێ هه‌بی‌ت وه‌کی خو مینیت و ب هه‌ر ریکه‌کا هه‌یی ئەو بشین قی وه‌لاتی ژ هه‌می خیر و بی‌را بدوشن و بیته‌

ته‌مامیا باه‌تی

ل به‌ره‌په‌ری به‌ری دو‌ماهی‌

سیلاڦ

کانوینا ئیکن - ۲۰۲۰

۱۲۲

ههژمار

ناڤه روکی

- سیاسهتا حکومهتیت ئیراقتی بهرامبهری
۲ پرسا نهزمانی کوردی ۱۹۵۸ - ۱۹۷۰
- چیرۆکا قهسرا مهلک فهیسهلی ل سهرسنگی
۱۶
- بههیرهک ژ ههبوونا سهرکیشتیت هۆزهکی
۲۴
- خهباتکهه و شۆرهشگیر ابو حکو
۳۶
- خهونروۆژک
۴۰

زندهباری ههژمارهکا بابهتیت دی بیته رهنگین

خودانی ئیمتیازی

محمد محسن

سهرتقیسهفان

خالد دیرهشی

Tel: +9647504642107

xalidderesi63@yahoo.com

دهستهکا نقیسهفانا

محمد عبداللا نامیدی

سهردار هیتوتی

دیزاین

علي حفظ الله

Tel: +964 7504226413

alirekany69@yahoo.com

فینداچوونا نهزمانی

خهמידتی بامهرنی

نهدریس

نامیدی - کانیا مالا

سیلاڦ لسهه تورا ئینتهریتتی

[https://en.calameo.com/](https://en.calameo.com/subscriptions/2219010)

[subscriptions/2219010](https://en.calameo.com/subscriptions/2219010)

چا پخانا

خانی - دهوک

قه‌گه‌ریان بو دیرۆکی...

PKK ب چ ئاوی له‌شکه‌ری تورکیا کیشایه‌ ناڤ ئاخا باشۆری کوردستان

هندهک ده‌ڤگوت ژ وان بخۆ

حامد گه‌وه‌ری

له‌شکه‌ری تورکیا بو ناڤ ئاخا هه‌رێما کوردستانا عراقی بیخه‌ به‌ر دان و ستاندنا و دڤی باریدا جه‌میل بایک دبیژیت:

-مه‌ ل دویڤ وی پیلانی خوبه‌ره‌ڤدکر کو به‌ری وی ده‌می دوژمنی راکیشینه‌ باشۆر و دوربه‌کی مه‌زن لی بده‌ین، بیگومان دوژمن ژ ی د وی چه‌ندی گه‌ه‌شتبوو، ژ به‌ر هندی مه‌ ئه‌و به‌لافۆکا خو ل سه‌ر بیته‌لی خاند، هه‌تاکو هه‌ڤال ل سه‌ر بنگه‌هی کونگه‌ره‌یی به‌ره‌ڤییت خو بکه‌ن و ل سه‌ر به‌ینه‌ په‌روه‌ده‌کرن(۲).

دچارچۆڤی وی پلاتیدا، پشتی ب دوپهایک هاتنا کونگری پینجی، pkk هی‌رش کره‌ سه‌ر بارگه‌هی هیژیت تورکومانان زاخۆ و راگه‌هاند کو ئه‌و میتا تورکیانه‌ و ل دوپهایی دوربه‌کی گران هاته‌ لی‌دان و پشتی هنگی و ب مه‌رما راکیشانا له‌شکه‌ری تورکیا بو ناڤ ئاخا باشۆری کوردستان، ژ دویره‌ سه‌ربازگه‌ه‌کن تورکا ل سه‌ر تخویبی گوله‌بارانکر و بو ڤی چه‌ندی جه‌میل بایک دبیژیت:

جه‌میل بایک دبیژیت: (سه‌رۆکاتیڤ دگوت: به‌ری هه‌ر تشته‌کی پیدڤیه‌ زاخۆ بگرن...، ژلایه‌کی ڤه‌ ژڤستان بوو، ژ لایڤ دیتڤه‌ کونگره‌ بریڤه‌ دچوو، مه‌ نه‌ دڤیا کونگره‌یی بیخینه‌ ل هه‌مه‌به‌ری چ ترسا و ل سه‌ر ڤی ژ ی دان و ستاندنه‌کا دوژار ل ناڤه‌را من و هه‌ڤالاندا چیبوو، من دزانی هه‌که‌ وی کاری بکه‌ین، بی سۆ و دوو تورکیا دی موداخلی که‌ت و ئه‌م ژ ی نه‌شین کونگره‌ی بریڤه‌به‌ین، ئانکو پیدڤی بوو ل ناڤه‌را شه‌ری و کونگره‌یدا، تیکی ب هه‌لبژیرین و هه‌ردوو پیکڤه‌ چینه‌دبوون، ژ به‌ر هندی ژ ی من گوت چه‌ند زویتره‌ کونگره‌ ب دوپهایک به‌ییت و ده‌ست ب خو به‌ره‌ڤکرنا بکه‌ین(۱).

کونگره‌یی په‌یره‌وی ناڤخۆ یی argk گوهوری و ل دویڤ گوتنا بایکی په‌یره‌وی نوی ل دویڤ ره‌وشا وی ده‌می دونیای و سوسیالیزم و کوردستان بوو هاتیه‌ به‌ره‌ڤکر، هه‌روه‌سا ده‌می ئوجه‌لانی دیتی کو گه‌ریلا نه‌شین باشۆری کوردستان بیخه‌ بن ده‌ستن خو، فه‌رماندا کونگره‌یی کو راکیشانا

سه‌حکهنه فئ سیاسهت و کریاریت دوژمنکارانه بیئت ئوجهلان و جه‌میل بایکی کو باشووری کوردستان بیخه ژیر ده‌سته‌ه‌لاتا ده‌وله‌تا تورکیا، ئانکو ئه‌وا تورکیا پشتی شهرئ دونیایی یئ تیکئ و ل سالا ۱۹۱۹، بزاف بو دکرن کو پاریزگه‌ها میسل ب کوردستانه یا وی یه و داخاز دکه‌ت، بایک بو وی چه‌ندی یئ بله‌زه کو له‌شکه‌ری تورکیا ل ژیر گفاشته ره‌ئا گشتی یا دونیایی و ب بزاقیت ریکخستیی باشووری کوردستان، ب نه‌چاری باشووری کوردستان ب جه‌ بهیلت!!!

ل Pkk دویف فه‌رمانیت ئوجهلان و کونگرئ پینجئ، له‌شکه‌ری تورکا کیشا ناف ئاخا هه‌ریم باشووری کوردستان، به‌لی چونکه گه‌ریلا ل هه‌مبه‌ر له‌شکه‌ری نه‌شیا خو راگرن و ره‌فین و ده‌ست ب پرۆپاگه‌نداگر و تاوانا هه‌رشا له‌شکه‌ری تورکا بو سه‌ر باشووری کوردستان ئیخسته دستوی پارتیا دیموکراتا کوردستانیدا، ددریژیا وی سیاسهت و پرۆپاگه‌ندییدا، گه‌ریلا یئ Pkk ل (هه‌فته‌نینئ) هه‌رش بره سه‌ر هه‌زی پارتیا دیموکراتا کوردستان، به‌لی ل ویژی ژئ شکه‌ستی و پشهمه‌رگیت پارتی، دربیئ گران دانانه گه‌ریلا یئ Pkk و هه‌ژماره‌ک ژئ ئیخسیرکرن و ل دوور فئ چه‌ندی جه‌میل بایک دبیژیت:

(ل وی ده‌می هه‌قالا ل هه‌فته‌نینئ دفا دربه‌کی ل Pdk بدنه، به‌لی ژبه‌رکو به‌ره‌ه‌فی نه‌بوون، وان دربه‌کا مه‌زن خار و گه‌له‌ک شه‌هید مه‌دان، ل وی ده‌می ئەز ل ئیرانی بووم و پشتی وی رویدانی، ب تیلوفونی دگه‌ل هه‌قالا ئاخفتم و من گوئی بلا خو ته‌سلیم بکه‌ن چه‌تره ژ وی ره‌نگی، کو ئەم ژ Pdk ی ب هه‌زتر بووین و پیدفی بوو Pdk ژ مه‌ترسیابا، بوچی دفا ریکئ بدینی وان کارا بکه‌ن و ویره‌کیئ وه‌رگرن(۵).)

(سه‌ربازگه‌هه‌ک ل سه‌ر تخویی هه‌بوو مه‌ددیت هه‌نده‌ک به‌ره‌ه‌فکاری ل ویژی ده‌اته‌نه‌ کرن، مه‌ دفا دانینه وی سه‌ربازگه‌ه‌ی هه‌تا‌کو ده‌ه‌لوئیستی تورکیا بگه‌هین و دا‌کو تورکیا بیخه‌نه کارفه‌دانه‌کا ب که‌رب و کین و بی به‌ره‌ه‌فکاری بکه‌فیه‌ ناف باشوور و دربیئ کاریگه‌ر لیده‌ین(۳).)

دگه‌ل ب دوپاهیک هاتنا کونگرئ پینجئ، Pkk، مه‌ چه‌ند گروپه‌ک هه‌نارته‌ ده‌فه‌ریت نه‌ره‌زه‌روم، دی‌رسم و دیاربه‌کر، تا‌کو پشتی راکیشانا دوژمنی و ناف ئاخا باشووری کوردستان، نه‌وژی ل ویژی ل دوژمنی بدنه، به‌لی نه‌و گروپ نه‌گه‌ه‌شته‌ جه‌ی خو و ل ده‌فه‌را جودی که‌فتنه‌ دبو‌سه‌کا دوژمنی دا و زیانه‌کا مه‌زن فیکه‌فت(۳).

ریه‌ریت Pkk یی ل به‌رچا‌فگرتنا هه‌یز و شیان و وه‌ریا خو و گه‌ریلا، پشت گه‌رمکرن ب وی گوتنا عه‌بدولا ئوجه‌لانی کو گوتبوو: (باشوور دی بو وان که‌ینه فیتنام) دمژیل بوون هه‌می باشووری کوردستان بدنه‌ ده‌ستی ده‌وله‌تا ترکا، ل دوور فئ چه‌ندی جه‌میل بایک دبیژیت:

(وان دزانی هه‌که شه‌ری بکیشنه سه‌رانسه‌ری باشوور، نه‌و گوره‌پان دی بو وان بیته‌ گورستان و گوتنا سه‌روکایه‌تیئ دی بجه‌ هه‌یت کو ل به‌ری هه‌رشئ گوتبوو(دی باشوور بو که‌ینه فیتنام)، ژ راست دوژمن دترسیا و دا‌کو نه‌که‌فیه‌ وی کورپا وه‌سا، دفا بله‌ز و به‌ز دربی خو دانن و ده‌ه‌فتیه‌کیدا وان ده‌فه‌ران بیخه‌نه بن کونترۆلا خودا، هه‌که نه‌ دا دربیئ مه‌زتر خوت، د وی ده‌میدا باکوور و باشوور دا بنه ئیک و Pkk دا بیته‌ پارتیه‌کا فه‌رمی ل باشوور و ژلایی ده‌وله‌ت و راییا گشتی یا دونیایی فه‌ دا هه‌ته‌ نیاسین، به‌لی ره‌ئا گشتی یا دونیایی تورکیا نه‌چارکر باشوور ب جه‌ بهیلت و فه‌گه‌ریته‌ ناف تخوییئ خو(۴).)

ژێده‌ر و ده‌هه‌من:

۳- هه‌ر نه‌و ژێده‌ر، به‌ریه‌ر ۲۰۸.

۱- جه‌میل بایک، دیروکا پارتیا کارکه‌ری کوردستان پ ک ک، به‌ریه‌ر ۲۰۵.

۴- هه‌ر نه‌و ژێده‌ر، به‌ریه‌ر ۲۶۰.

۲- هه‌ر نه‌و ژێده‌ر، به‌ریه‌ر ۲۰۷.

سیاسه‌تا حکومه‌تیت ئیراقی به‌رامبه‌ری پرسا نه‌زمانی کوردی ۱۹۵۸ - ۱۹۷۰

کاروان صالح ... زاخو

پشکا سی و دو ماهی

سیاسه‌تا حکومه‌تا به‌عس یا ئیکتی به‌رامبه‌ری نه‌زمانی کوردی (۱۹۶۳-۱۹۶۷)

و کونترۆل لسه‌ر هه‌می یه‌کییت رۆقه‌به‌ری، سیاسی و له‌شکهری کرین. دویفدا حکومه‌تا نوی جقاته‌ک ب نافئ «جقاتا نیشتیمانیا سه‌رکیشیا شو‌ره‌شی» چیکر و پرانیئا نه‌ندامییت وی ژ لاگر و نه‌ندامییت به‌عسیا بوون و ل رۆژا دویفدا پلاعه‌بدولسه‌لامی سه‌لامی یا له‌شکهری لدویف ستانده‌ریت له‌شکهری ییت رژیمییت رۆژه‌لاتا نافین هاته‌بلندکرن و وه‌کی سه‌رۆکئ کۆمارئ ئیراقئ یئ ئیکئ و سه‌رۆکئ ته‌فایا هیژیت له‌شکهری ژ لایئ جقاتا سه‌رکیشیا شو‌ره‌شیفه هاته‌هه‌لبزارتن (Sorby, ۲۰۱۳: ۷۷).

ل ۸ شو‌باتا ۱۹۶۳ئ، پارتا به‌عس، ب سه‌رۆکاتیا (عه‌بدولسه‌لام عارفی) و ب ئالیکاریا خه‌به‌رگیپیا ئه‌مریکا (CIA)، به‌ریتانیا و وه‌لاتئ مسرئ ب ئینقیلابه‌کا له‌شکهری ل دژی حکومه‌تا قاسمی رابوون (Rose, ۲۰۰۸). د فهریژیدا شیان ده‌سه‌هلانا عه‌بدولکه‌ریم قاسمی به‌ه‌رفینن و ده‌سه‌هلانا وه‌لاتئ پری ئاریشه، نه‌ته‌ناهی و ئالۆزییت سیاسی ل رۆژه‌لاتا نافین یا ئیراقئ بده‌ستفه‌بینن (FRC۷A۴۵۶۴, ۱۹۶۳-Iraq ۰۰,۱, ۸ February ۱۹۶۳). پستی حکومه‌تا نوی ئیراقئ پیگه‌هیت خو به‌هیزکرن

و بیته ئەزمانی دووی ل ئیراقی (Adamson, ۱۹۶۴: ۲۰۸).

له‌وا، ل ۵ ئادارا ۱۹۶۳ی، ل دۆر داخواییت کورد، دانوستاندنی تیرۆژی د نافه‌را حکومه‌تا مه‌رکزی و سه‌رکیشیا شو‌ره‌شیدا ده‌سپێکرن. د دانوستاندنی خۆدا، به‌رده‌فکیته سه‌رکیشیا شو‌ره‌شی

هه‌ژماره‌کا داخوایا کو ژ (۸) خالا پێکدهاتن پێشکیشی حکومه‌تا مه‌رکزی کرن و د خالا (۳)یدا هاتبوو دیارکرن کو، « ئەزمانی کوردی ئەزمانه‌کی

فهرمییه، خواندن ب ئەزمانی کوردی به‌یته کرن. ل ده‌فه‌ریته ئاکنجیته وان کورد نه‌بن، پێد‌فیه خواندنا وان ب ئەزمانی وان پێنه‌مازه بیته دگه‌ل ئەزمانی کوردی». ل ۱۱ ئادارا هه‌ر

وی سالی، حکومه‌تا مه‌رکزی به‌یانه‌ک ب نافیی جقاتا نیشتیمانیا سه‌رکیشیا شو‌ره‌شی دا و چ تشته‌کن گری‌دای ئارمانجیته شو‌ره‌شا کوردی پرسا ئەزمانی کوردی تیدا نه‌بوون (بارزانی، ۲۰۰۳: ۸۵).

ل ۸ چریا دووی ۱۹۶۳ی، عه‌بدولسه‌لام ب ئالیکاریا عه‌بدوناسری و گروپپیت موعته‌دل ده‌ست به‌سه‌ر ده‌سه‌هلایته‌دا گرت و گروپپی چه‌پی یی به‌عسیا ژ ناف حکومه‌تی ده‌ریخست. پشته‌هینگی، گه‌له‌ک دانوستاندن و گه‌نگه‌شه د نافه‌را حکومه‌تا مه‌رکزی و سه‌رکیشیا گوردیدا هاتنه‌کرن (جواد، ۱۹۹۰: ۱۰۳). د فه‌رپژێدا، ل ۱۰ شواتا ۱۹۶۴ی به‌حسی پرسا ئەزمانی کوردی د چو به‌ندیته ویدا نه‌هاتبوو کرن. ژ خالیته فی پێکهاتنی (ژێکگرتنی) دیاربوو بتنی به‌ندیته وی گری‌دای ته‌ناکرنا ره‌وشا سیاسی و کرپنا وه‌ختی بوویه. له‌وا ناوکی د نافه‌را سه‌رکیشیا کوردیدا په‌یدا‌بوو و له‌سه‌ر دو گروپا هاته‌ لێکفه‌کرن. له‌وا شو‌ره‌ش لی‌وا‌بوو و حکومه‌تی گروپپی چه‌پکیر یی ب نافیی گروپپی (جه‌لال-ئه‌حمه‌دی) پال‌دان ل دژی

ژ لایه‌کیفه، ئاریشا ئەزمانی کوردی ئیک ژ وان ئاریشا بوویه بیته د گۆتارا جقاتا نیشتیمانیا سه‌رکیشیا شو‌ره‌شیدا ل سپێده‌هیا ۸ شو‌باتا ۱۹۶۳ی دا هاتیه‌ دیارکرن (FRC 67VA 4574, 1, Iraq 000, 1963 February 8). ژ لایه‌ خۆفه، ل ده‌سپێکی کوردی بگه‌رمی ژپێشفه‌ چوون. تیکه‌لیته سه‌رکیشیا کوردی دگه‌ل حکومه‌تا نوی د ئاسته‌کی (بازه‌کا) باش و

ساخله‌مدا بوون و حکومه‌تا نوی ژێ سپه‌ریه‌ک نوی بو چاره‌کرنا پرسا کوردی ل ئیراقی نیشادا (جواد، ۱۹۹۰: ۷۸).

ل ۱ ئادارا ۱۹۶۳ی، هه‌ردو که‌سیت کورد (بایز بابه‌عه‌لی) و (فۆئاد عارف) ب هه‌قالینیا تاهر یه‌حیا و (عه‌لی هه‌یدەر سلیمان) ی وه‌ک به‌رده‌فکیته حکومه‌تا نوی یا ئیراقی هاتنه‌ کوردستانێ دا دانوستاندنا دگه‌ل مسته‌فا بارزانی

بکه‌ن، چه‌قیت ده‌سپێکی بیته کوردا هاته‌ گه‌نگه‌شه‌کرن و مسته‌فا بارزانی یی ر‌ژدبوو

له‌سه‌ر هندێ کو د‌فیت د پینگا‌فا ئیکیدا ئیراق ده‌فگۆتی ب هه‌ریما کوردستانێ بکه‌تن و ب بنا‌فقه‌چوونا هویرا بابه‌تی دی ل دانوستاندنیته‌دا هاتی‌دا هینه‌ به‌حسکر (Resool, 2012: 42). فه‌رتین داخواییت کوردا بیته گری‌دای فی بابه‌تی ئەف بوون:

۱. هه‌ریما کوردستانێ پێکه‌یته‌ ژ پارێزگه‌ها سلیمانێ، که‌رکویکی، هه‌فلیری، هه‌می ناوچه و ده‌فه‌رداریته کوردا بیته سه‌ر ب پارێزگه‌ها میسل و دیالا‌فه.

۲. هه‌ریما کوردستانێ ریفه‌به‌ر و جقاتا قانون‌دانانی هه‌بیته.

۳. هه‌ریما کوردستانێ کاروباریته دادفانی، نافخویی، خواندن، ساخله‌می و چاندنی بیته خو‌بری‌فه به‌تن، ژبلی کاروباریته گری‌دایی سیاسه‌تا ده‌ره‌فه.

۴. کورد ل هه‌می ده‌زگه‌هیته حکومه‌تی پۆستا وه‌رگرن، نه‌خاسمه د وه‌زاره‌تادا.

۵. ئەزمانی کوردی بیته ئەزمانی فه‌رمی ل هه‌ریمی

(سبجی عه‌بدولحه‌مید) بوو وه‌زیری نافخۆ و کاری ئێکێکی پێ رابووی، نافیری په‌یکه‌ک وه‌ک به‌رسف بۆ تلێگرافا مسته‌فا بارزانی یا چریا ئێکێکی یا هه‌ر وی سالی، دگه‌ل شانده‌کێ حکومه‌تی کو ژ وه‌زیری نافخۆ، سه‌رقۆلی تپیا دو و پارێزگه‌ری سلێمانی پێکده‌هاتن هه‌نارت (جواد، ۱۹۹۰: ۱۱۷). ل پۆزا ۱۷ کانوننا ئێکێکی ۱۹۶۴ی، ئەه‌ف شانده‌ چوون ده‌ف مسته‌فا بارزانی و ده‌ه خال دانن به‌رسینگێ وان، گرنگترین خالیت گریدایی فی بابته‌تی ئەه‌ف به‌وون:

ده‌سێشانکرنا حه‌قیته‌ نه‌ته‌وی

ده‌فگۆتکرنا ب نه‌ته‌وی کورد وه‌ک راستیه‌ک ژ یواری و رژی لسه‌ر هه‌ندی کر کو ئیدی کورد نه‌هێنه‌ فه‌گوه‌ازتن نه‌ نوکه‌ و نه‌ ل پاشه‌پۆژی. هه‌روه‌سا خواندن ل هه‌می خاندنگه‌ها حه‌تا قۆناغا نافنجی ل هه‌میوه‌ ده‌فه‌رداری و ناوچه‌ییته‌ توان د ره‌سه‌نیا خۆدا کورد ب ئەزمانی کوردی بیته‌. هه‌ر د وی ئافرییدا، خالا هه‌زار (۴) دیار کریه‌ کو .. ئەزمانی عه‌ره‌بی بیته‌ ئەزمانه‌کی فه‌رمی ل هه‌می ئیراقی و ری ب کوردا به‌یته‌ دان ب ئەزمانی خۆی ده‌یکێ ل خاندنگه‌هیته‌ سه‌ره‌تایی و نافنجی بخوینن (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۰؛ یووسف، ۲۰۰۷: ۱۵۸).

دگه‌ل هاتنا شاندى حکومه‌تا مه‌رکه‌زی بۆ ده‌ف مسته‌فا بارزانی، سه‌رکێشیا شۆره‌شی به‌هه‌ر زانی شانده‌کێ فریکه‌تن به‌غدا. قیجا ل ۱۰ کانوننا دووی ۱۹۶۵ی، شانده‌کێ کوردی کو پێکده‌هات ژ، (حه‌یب محمه‌د که‌ریم، سه‌کرته‌ری پارتیی، هاشم ئاکه‌ری و عه‌گید سه‌دیق)، به‌ره‌ف به‌غدا چوون و تا ۲۴ هه‌یفی ل ویری مان و (۹) خال ژ داخوازیته‌ کوردا ب به‌رسقیته‌ مسته‌فا بارزانی پێشنیایته‌ حکومه‌تا مه‌رکه‌زی دان. خالا (۴)ی ژ دایه‌ دیارکرنا کو « ئەزمانی کوردی بیته‌ ئەزمانه‌کی فه‌رمی ل ده‌فه‌ری و بکارئینانا ئەزمانی عه‌ره‌بی دگه‌ل خواندن به‌رچاف به‌یته‌ وه‌رگرتن» (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۱).

ئارمانجیته‌ شۆره‌شی و سه‌رکێشیا وی شوله‌کن (جواد، ۱۹۹۰: ۱۰۳).

له‌وا ل ۴ چریا ئێکێکی ۱۹۶۴ی، سه‌رکێشیا شۆره‌شی (جفاتا سه‌رکێشیا شۆره‌شا کوردی) چیکر (محمد، ۲۰۱۰: ۶۳). ل ۱۱ چریا ئێکێکی یا هه‌ر وی سالی، ئەه‌فی جفاتا د پێنگافا خۆ یا ئێکێدا تلێگرافه‌ک ب ئیمزا سه‌رۆکێ جفاتا، مسته‌فا بارزانی، بۆ سه‌رۆک و سه‌رۆکوه‌زیریته‌ ئیراقی هه‌نارت (Stansfield, ۲۰۰۳: ۳۴). ئەه‌ف تلێگرافه‌ یا به‌ره‌هه‌بوو و پری گلی وگازنده‌ییته‌ کوردا ژ سیاسه‌تا حکومه‌تا ئیراقی دگه‌ل گه‌لی کورد و هه‌مه‌به‌ری حه‌قیته‌ وی بوو، کو تیدا حکومه‌تی سیاسه‌ته‌ک دژوار رێفه‌دبر و خۆ ژ چاره‌کرنا پرسا ئەزمانی کوردی فه‌دکیشا و دبئیدا و ژبه‌ر کۆمه‌کا ئەه‌هه‌را رازی نه‌دبوو، دیارکر کو به‌ندی (۹) نه‌هێ ژ داخوینا ۲۵ گۆلانا ۱۹۳۲ی، یا کو جفاتا به‌رده‌فه‌کیته‌ ئیراقی ل ۲۸ کانوننا ئێکێکی یا سالا ۱۹۳۲ی پراگه‌هاندی دایه‌ دیارکرنا کو «ئەزمانی کوردی ئەزمانه‌کی فه‌رمیه‌ ل هه‌می دارپێتگه‌ه، دادگه‌ه و خاندنگه‌هیته‌ کوردستانی و پێدقیه‌ کارمه‌ندیته‌ کورد رێفه‌به‌ریا ده‌فه‌ری بکه‌ن» (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۰).

ده‌هه‌ر وی تلێگرافیدا هه‌زاره‌کا داخوازیته‌ نه‌ته‌وی کورد هاتبوون دیارکرنا. د گه‌ها (د) دا هاتیه‌ خۆیاکرنا کو کاریته‌ تاییته‌ ب جفاتا رێفه‌برنیقه‌ د چارچووقی تخوویی پارێزگه‌هادا بن. خالا هه‌زار (۴) دایه‌ دیارکرنا کو ئەزمانی کوردی ئەزمانه‌کی فه‌رمیه‌ ل پارێزگه‌ه یان ویلایه‌ته‌ دگه‌ل بکارئینانا ئەزمانی عه‌ره‌بی و به‌رچافکرنا حه‌قیته‌ کیمه‌ نه‌ته‌ویته‌ دی بۆ بکارئینانا ئەزمانی خۆ. ئەه‌فه‌ ژ ئارمانجیته‌ سه‌رپشکیته‌ شۆره‌شی بوون، پێخه‌مه‌ته‌ بده‌سه‌فه‌ئینانا حه‌قیته‌ کیمه‌ نه‌ته‌وه‌ییته‌ کوردستانی وه‌ک ملله‌ته‌کی زملیکری (یووسف، ۲۰۰۷: ۱۵۷).

ده‌مه‌کی درپژ ب سه‌ره‌فه‌ نه‌چوو، ل ۱۴ چریا دووی ۱۹۶۴ی، سه‌رۆکوه‌زیریته‌ ئیراقی، (تاهر یه‌حیا)، ده‌ست ژ کاری خۆ فه‌کیشا و عه‌بدولسه‌لام عارفی ژ داخاکر حکومه‌ته‌کا نوی چیکه‌ته‌ و تیدا پێشه‌نگ

ئیراقی لڤۆر پره‌نسیپیت پشکداریکرنی د ده‌سه‌ه‌لاتیدا کر. ئەف پرۆژه ژ (۱۲) خالا پشکدهات و خالا هه‌زمار (۳) دیارکریه کو «ئەزمانی کوردی ده‌پته هه‌زمارتن ب ئەزمانی فیرکرنی، ده‌زگه‌ه و دادگه‌ها ل ده‌قه‌ریت کوردا. دگه‌ل هندی هه‌که پیدفیبوو ئەزمانی عه‌ره‌بی ژی به‌پته بکارئینان. هه‌روه‌سا دانوستاندن دگه‌ل ژیده‌ریت فه‌رمی ل ده‌رقه‌ی ده‌قه‌ریت کوردا دی ب عه‌ره‌بی بن» (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۴).

د فنی بکروبوکیشیدا فیریکرن و هنارتا تلگرافا به‌رده‌وامبوو هه‌تا وه‌زیری کاروباریت ده‌وله‌تی یی بنیات کورد (مسعود محمه‌د) په‌بیکه‌کا تاهر یه‌حیای لڤۆر ده‌ستپشخه‌ریا حکومه‌تی بو ناشتین بو مسته‌فا بارزانی فیریکری. ژلای خۆفه، ل پۆژا ۱۲ ئادارا ۱۹۶۵ی، مسته‌فا بارزانی ب په‌بیکه‌ک (۱۳) خالی به‌رسفا دویمه‌یه‌یی بو حکومه‌تی پیخه‌مه‌ت نه‌قه‌ومینا شه‌ری دگه‌ل حکومه‌تی هنارت. خالا هه‌زمار (۳)، یا وی تلگرافی هه‌ر خالا سالا ۱۹۶۴ی بوو، کو شاندى کورد دایى ب وه‌زیری نافخۆ تیدا دیاربوو. به‌لی حکومه‌تا نافه‌ندی یا رڤوبو لسه‌ر سیه‌سه‌تا خۆ یا دژوار بو چاره‌کرنا ئاریشه‌یا کوردی لدویف هزرۆبیریت خۆ و سه‌پاندنا سیه‌سه‌تا خۆ یا هه‌شک و توند. ژبه‌ر هندی چاره‌کا دی کوردستان بو مه‌یدانا شه‌ره‌کێ به‌یز و دژوار، د فه‌رپژیدا ده‌رده‌سه‌ری و پشهاهتیت دژوار ژ پیدابوون (یوسف، ۲۰۰۷: ۱۶۰). شه‌ری سیی دناقه‌ه‌را سه‌رکیشیا کوردا و حکومه‌تا ئیراقیدا سالا کێ به‌رده‌وامبوو. ل دویمه‌یه‌یی، هه‌ردو لا وه‌که‌ه‌ف بوون ئانکو سه‌ره‌که‌فتی نه‌بوون. هه‌رچه‌واپیتن، ل ئیلونا ۱۹۶۵ی، د گه‌رمه‌گه‌رما شه‌ری د نافه‌ه‌را کوردا و هیزیت ئیراقیدا (عه‌بدولپه‌حمان به‌زاز)، وه‌کی سه‌ره‌ۆکوه‌زیری مه‌ده‌نی یی ئیکتی پشتی ئینقیلابا ۱۹۵۸ی، هاته‌ سه‌ر ده‌سه‌ه‌لاتی (Stansfield, ۲۰۰۳: ۴۷). تا دویمه‌یا چریا دووی یا سالا ۱۹۶۵ی، شه‌ر د نافه‌ه‌را هه‌ردو ئالیادا به‌رده‌وامبوو. هه‌روه‌سا هه‌ردو لایا شیاپیت چاره‌کرنا ئاریشه‌یا ب هیزیت نه‌بوون، د عه‌ینی ده‌مدا، چو ریک بو فه‌دیتنا

هه‌ژی یه‌ بیژین هه‌ر ژ رۆژا ۱۶ کانینا دووی ۱۹۶۵ی، شاندى کوردی ب سه‌ره‌ۆکاتیا هه‌بیب محمه‌مه‌د که‌ریمی تلگرافه‌ک بو مسته‌فا بارزانی هنارت کو هه‌نده‌ک خال تیدا دیارکروون و یا گریدای فنی فه‌کولینی دبیژتن: «ئەزمانی کوردی ئەزمانه‌کێ فه‌رمیه‌ ل ده‌زگه‌ه‌یت فه‌رمی و خواندن تا سیی نافنجی حکومه‌تی ریگری تیدا نینه به‌پته خواندن، هه‌روه‌سا ل نافنجی ژى بلا ب کوردی بتن» (یوسف، ۲۰۰۷: ۱۵۹).

ژلای خۆفه، وه‌زیری نافخۆ پۆژی دویمه‌یه‌یی ب (۱۵) خالان پشکیشی ئەندامیت شاندى کوردی کربوو، خالا هه‌زمار (۶) ده‌ه‌تن دیارکرن قانونیا ئەزمانی ده‌قه‌ری دی به‌رده‌وام هیته‌ شولپیکرن و خواندن ل ده‌قه‌ریت پتیا وان کورد بن دی ب ئەزمانی ده‌قه‌ری بیتن و لدویف داخوازیا تا قوناغیت نافنجی بیتن (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۲). له‌وا، ئەگه‌ر ب هویری تینه‌دینه وان خالا و بیت به‌ری نوکه‌ دی ئەف فه‌رپژه‌نه‌نجامه‌ خویابن:

۱. هندی ژ حکومه‌تی ده‌یت وان ئیدیوم و په‌قییت خۆفه‌کیشان تیدا هه‌بیت د ناف تیکستیت خۆدا بکارئینیت هه‌کو پیدفیدیت دا بشیت د واری پراکتیکیدا خۆ ژی فه‌کیشیت.

۲. قوناغا خواندن ب ئەزمانی کوردی یا ده‌سنیشانکری بو قوناغیت نافنجی و پنه‌هل بتن، ئانکو پیدفیه ب ئەزمانی عه‌ره‌بی بخوینن و گه‌ر رازبوونه‌ک ژى هه‌بیتن هه‌ده‌جارا بو قوناغا د سه‌ر نافنجیدا ب ئەزمانی کوردی بیتن، ئەفه‌ وه‌کی ده‌سه‌به‌ردانه‌ک ژ هه‌قی خۆ دزانن هه‌مه‌به‌ری ئەزمانی کوردی کو پینگافه‌ک فه‌ر یا پۆزه‌تیف به‌پته نیشادان.

۳. ژ لایه‌کێ دپه‌، نقیسینا خالیت د پۆگرامیدا هاتین دارژتن پتر ب ره‌نگی گفاشتنی و هیرشکرنی ژلای حکومه‌تیفه‌ دتام دایى بوون، دا سه‌رکیشیا کوردا ب کیمترین هه‌ق رازیبین.

پشتی هینگی، شاندى کوردی زفریقه‌ کوردستانى و پۆژه‌یه‌کێ نووی پشکیشی وه‌زاره‌تا نافخۆیی یا

پیدفکی بۆ په‌یدا‌که‌ت (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۸). د‌گه‌ل ئە‌ف‌ا‌ل سه‌ری هاتیه به‌سه‌رک‌ن، ده‌مه‌کی درێژ نه‌بووری، عه‌ره‌بی‌ت نه‌ته‌وه‌په‌رس‌ت به‌زاز نه‌چار‌کر ده‌سه‌ت ژکاری ب‌کیش‌ت و که‌سه‌کی خۆدان ه‌زری‌ت رادی‌کالی و ل د‌ژی کوردا ب‌ناق‌ی (نا‌جی تالب) بۆ سه‌ره‌وه‌زی‌ری ئیراق‌ن. به‌هاتنا وی بریارا راه‌سه‌تان‌دنا پ‌ن‌که‌هاتنا به‌زازی هاته دان (یووسف، ۲۰۰۷: ۱۶۱).

ژ لای‌ی خۆ‌فه، ل ۱۵ چ‌ریا دووی ۱۹۶۶‌ئ، د‌کون‌گری‌ی هه‌فت‌ی ی‌ی پارتی‌دا، بریار هاته دان سه‌ره‌وه‌کی پارتی‌ی، مسته‌فا بارزانی، تلی‌گرافه‌کی بۆ سه‌ره‌وه‌ک و سه‌ره‌وه‌زی‌ری ئیراق‌ن فرێ‌که‌تن و تیدا دا‌خوازا ب‌جی‌کرنا به‌ندی‌ت به‌یان‌نما ۲۹ خ‌زیرانا ۱۹۶۶‌ئ ب‌که‌تن. له‌ورا مسته‌فا بارزانی، تلی‌گرافه‌ک کو ژ پ‌شه‌کیه‌کی پ‌ن‌که‌هات و خالی‌ت پارتی‌ی کرین دا تیکه‌لی‌ت نافه‌را وان تیکه‌نه‌چن، زیده‌باری نفی‌سینا (۱۲) به‌ندا کو تیدا پ‌شه‌ت‌گوه‌ه‌افیتنا حکومه‌تی خال خال ب‌خال هاتینه رو‌ن‌ک‌رن و پ‌نگری‌یا وی د‌بی‌افی ب‌جی‌کریت‌دا کت کته دیار‌کریه. ل رو‌ژا ۲۸ چ‌ریا دووی ۱۹۶۶‌ئ، مسته‌فا بارزانی ئە‌ف‌ تلی‌گرافه‌ مۆر‌کر و ه‌نارت (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۹). ئە‌ف‌ به‌ندی‌ت ل خوار‌ی گ‌ری‌دای ف‌ی ف‌ه‌کولینینه:

به‌ندی هه‌ما‌ر (۳) دایه دیار‌ک‌رن کو «حکومه‌تی سه‌خه‌تا قانونی نه‌دایه ده‌ف‌گۆ‌ت‌کرنا ئە‌زمانی کوردی کو ئە‌زمانی کوردی بیته ئە‌زمانه‌کی فه‌رمی و ئە‌زمانی خواندن ل ده‌فه‌ری‌ت کوردا و چو ت‌شتی‌ت دی نه‌بن. هه‌روه‌سا به‌ندی هه‌ما‌ر (۶) دایه دیار‌ک‌رن کو زانین‌گه‌ها به‌غدا دی پویته‌یه‌کی باش ب‌ئە‌زمانی کوردی و که‌لتوری ه‌زری و ئافه‌دانی نه‌دایه. دبیت یا خه‌سه‌ر بیت بۆ ف‌ه‌کرنا چه‌قه‌کی وی ل ژوری. له‌سه‌ر شا‌گردی‌ت ز‌به‌هر‌ک‌ری له‌سه‌ر د‌لسۆزی یا وان بۆ ئار‌ی‌شا ملله‌تی وان قانونی‌ت وه‌زاره‌تا په‌روه‌ردی (تاشاندن) له‌سه‌ر وان هاتینه سه‌پاندن کو ب‌کی‌ر حاله‌تی‌ت قانونی ده‌ات، به‌لی هه‌ما‌ره‌کا مه‌زن ژ کو زفرینه‌فه یا سه‌ر خواندنا خۆ ل کولیژ و پ‌ش‌کی‌ت

ری‌که‌کی بۆ دانوس‌تان‌د‌تی‌ت ناشتی نه‌دیتن، چ‌ن‌کی ره‌یت ئار‌ی‌شا کوردا گه‌له‌ک درێژ بوون (A-۴۲۴، ۱۹۶۵).

پ‌شتی چه‌ند هه‌یفه‌کا ئان‌کو ل ۱۳ نیسانا ۱۹۶۶‌ئ، فرۆ‌کا سه‌ره‌وه‌کی ئیراق‌ن عه‌بدولسه‌لام عارفی ل ژیری ئیراق‌ن ژبه‌ر هنده‌ک ئە‌گه‌ری‌ت ته‌کنیکی و باهۆزی که‌فته خوار‌ی. ف‌ی‌جا ئە‌و د‌گه‌ل هه‌ما‌ره‌کا به‌رپ‌رسی‌ت ئیراق‌ن هاتنه‌سه‌وتن. پ‌شتی ف‌ی بوویه‌ری ب‌چه‌ند رو‌ژه‌کا، بری‌ی عه‌بدولسه‌لامی، (عه‌بدولره‌حم‌ن عارف)، ل جه‌ی بری‌ی خۆ هاته سه‌ر ده‌سه‌ه‌لاتی. ل ده‌سه‌پ‌ن‌کی نافر‌ی راگه‌هاند، ئە‌و ب‌هی‌چ ره‌نگه‌کی به‌ره‌ه‌ف نینه ئار‌ی‌شا کوردی چاره‌ب‌که‌تن و حه‌قی کوردا ناده‌تن (USDIR, ۱۹۶۹). ژبه‌ر هندی، شه‌ر ل نافه‌را ه‌زی‌ت کوردا و ه‌زی‌ت حکومه‌تا ئیراق‌ن به‌رده‌وام‌بوو. د‌فه‌ری‌ژیدا، ه‌زی‌ت کوردا شیان ده‌ربه‌کی د‌ژوار ل ه‌زی‌ت ئیراق‌ن ب‌ده‌ن (Lortz, ۲۰۰۵: ۳۴). ژبه‌ره‌ندی، حکومه‌تا ئیراق‌ن دا‌خوازا شه‌رپ‌راوه‌ستان‌دن (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۶).

له‌ورا، ل ۲۹ خ‌زیرانا ۱۹۶۶‌ئ، پ‌ن‌که‌هاته‌ک (۱۲) به‌ندی ب‌ناق‌ی پ‌ن‌که‌هاتنا (عه‌بدولره‌حم‌ن به‌زازی)، د‌نافه‌را سه‌ر‌کی‌شیا کوردا و حکومه‌تا به‌غدادا هاته مۆر‌ک‌رن و د‌به‌ندی (۳)یدا هات‌بوو، پ‌د‌ف‌ینا‌که‌تن کو ب‌ی‌زین حکومه‌ته‌ف‌گۆ‌تی ب‌ئە‌زمانی کوردی د‌که‌تن وه‌ک ئە‌زمانه‌کی فه‌رمی د‌گه‌ل ئە‌زمانی عه‌ره‌بی ل ده‌فه‌ری‌ت پ‌رانیان وان کورد و دی خواندن ب‌هه‌ردو ئە‌زمانا بیتن لدویف چوارچۆ‌فی قانونی و ج‌قاتی‌ت شه‌ره‌زا دیار‌د‌که‌تن (م‌حیدین، ۲۰۰۶: ۱۲۳).

هه‌روه‌سا د‌به‌ندی (۶)یدا هاتیه کو هنده‌ک به‌خشیشی‌ت خواندن و شاندا دی بۆ کوردا بۆ ده‌رفه‌یی وه‌لاتی و تایه‌ته‌ندی‌ت شیانی‌ت که‌سوکی و پ‌د‌ف‌یا وه‌لاتی پی هینه ب‌جی‌ک‌رن. هه‌روه‌سا دی زانین‌گه‌ها به‌غدا پویته‌یه‌ک نه‌مازه ب‌خواندنا ئە‌زمانی کوردی و ره‌وش‌ت و تیتال و بیروباوه‌ری‌ت می‌ژوویی که‌تن، د‌عه‌ینی ده‌مدا، زانین‌گه‌ها به‌غدا دی پرۆژه‌کی ل ژوری ف‌ه‌که‌تن و به‌رده‌وام دا‌هاتی‌ی

لێ د‌خاندن هاتینه بێهه‌رکرن (یووسف، ۲۰۰۷: ۱۶۱). هه‌رچه‌وابه‌یتن، د‌ ن‌اقه‌ه‌را س‌الیت ۱۹۶۳ تا ۱۹۶۷ی، پ‌رسا نه‌زمانی کوردی ب‌ی چاره‌یه‌ک ب‌کیره‌اتی وه‌کی خ‌و ما هه‌لاویستی. ز‌یده‌باری بزاف و دانوستاندتیت سه‌رکیشیا کوردا د‌گه‌ل حکومه‌تیت ئیراقی. د‌گه‌ل هندێ، حکومه‌تیت ئیراقی چه‌ند س‌و‌ز و ر‌یکه‌فتن د‌گه‌ل سه‌رکیشیا کورد دان و م‌وهرکرن، به‌ل‌ی پ‌یگری ب‌به‌ندیت وان س‌و‌ز و پ‌یکهاتنا نه‌دکر، به‌ل‌کو ب‌تنی ژبو به‌یژکرنا ه‌یژیت خ‌و و په‌یداکرنا ده‌لیفت باش بو ه‌یرشکرنی ب‌ وی چه‌ندی ر‌ادبوون.

سیاسه‌تا حکومه‌تا به‌عسا دووی به‌رامبه‌ری پ‌رسا نه‌زمانی کوردی ۱۹۶۸-۱۹۷۰

پشتی ل‌ س‌الا ۱۹۶۷ی، ره‌وشا سیاسی ل‌ ر‌وژه‌لاتا ن‌افین تیکچووی، ژبه‌ر پ‌یشهات و کریاریت د‌ ن‌اقه‌ه‌را عه‌ره‌ب و ئیسرائیلیدا په‌یدا‌بووین. ئه‌ف پارچا ئالو‌ز و تژی شه‌ر و پ‌یکدادان ل‌ ن‌اقه‌ه‌را ده‌سه‌ه‌لاتدارا و ئاریشا کیمه‌ نه‌ته‌وه‌یا ل‌ دنیا‌یی به‌ره‌ف چاره‌نفتسه‌کن نه‌دیار د‌چوو، نه‌خاسمه‌ ل‌ کوردستانا ئیراقی. چونکی ل‌ فی ده‌می، شه‌ر و پ‌یکدادان ل‌ ن‌اقه‌ه‌را ه‌یژیت کوردا و ئیراقی به‌رده‌وامبوون. هه‌روه‌سا کاودانیت ن‌افخو‌ییت ئیراقی گه‌له‌ک گران و ئالو‌ز بوون. ل‌ ده‌سپ‌یکا تیرمه‌ها س‌الا ۱۹۶۷ی، پشتی سه‌رکیشیا کوردا ژ پ‌ینگ‌افیت حکومه‌تا مه‌رکه‌زی بو ب‌جیکرنا به‌ندیت ر‌یکه‌فتن‌اما به‌زازی ب‌ی ه‌یفیووین (۱-۶۹،۲۳-IRAQ.No ۱. ۷۰۹. September ۱. ۱۹۶۷).

سه‌رکیشیا کوردا ب‌ریاردا شه‌ری ل‌دژی حکومه‌تا ن‌افه‌ندی ب‌که‌ن، ل‌ ف‌یری دیارد‌بتن ل‌ ۱۰ی تیرمه‌ها عه‌ینی س‌الی، گه‌له‌ک پ‌یکه‌را کورد پ‌الدان کو ب‌ریارا شه‌ری ب‌ده‌ن. ئیک ژ وان پ‌یکه‌را ئه‌و بوو ه‌یژیت له‌شکه‌ری ئیراقی گه‌له‌ک لاوا‌بوون. چنکو د‌ ناف خ‌و یی ئیراقیدا پ‌لان ده‌اتنه‌ د‌ارشتن ژبو ئینقیلابه‌کا نویل د‌ژی ر‌ژیم‌ا به‌عس و هه‌روه‌سا ه‌نده‌ک له‌شکه‌ری

ئیراقی جو ن‌یزیکی تخوویی س‌وریا دا شه‌ری ل‌دژی وه‌لاتی ئیسرائیلی ب‌که‌ت. فاکته‌ری دووی، ل‌ فی ده‌می دنیا ئیسلامی نه‌خاسمه‌ وه‌لاتیت عه‌ره‌بی ب‌ شه‌ری د‌ژی وه‌لاتی ئیسرائیلیقه‌ دم‌ژو‌یلبوون. ب‌ فی چه‌ندی ژ پ‌یشهاتیت سیاسی ل‌ ر‌وژه‌لاتا ن‌افین گه‌له‌ک خ‌راب پ‌یشه‌د‌چوون. لدویف ر‌وژناما واشتون پ‌وست کوردا د‌فیا مفای ژ وان پ‌یشه‌اتا ب‌که‌ت و کونترۆلی ل‌سه‌ر هه‌می ده‌فه‌ریت کوردنشین ل‌ ئیراقی ب‌که‌ن (IRAQ.No-۶۹،۲۳-۱. ۷۰۹. September ۱. ۱۹۶۷).

له‌ورا، ل‌ ۱۷ تیرمه‌ها ۱۹۶۸ی، گرۆپی چه‌پی یی به‌عسیان ب‌ ئالیکاریا ئه‌م‌ریکا ب‌ کوده‌تایه‌کی ب‌ د‌ژی حکومه‌تا عه‌بدۆل ره‌حمن عارفی ر‌ابوون و شیان به‌ین س‌ه‌ر ده‌سته‌ه‌لاتی ل‌ ئیراقی. پشتی به‌عسیان حکومه‌ته‌ک نووی دورستکری (Vol. ۶۳۱۱۲-IRAQ.No ۱. July ۱۹۶۸، ۶۸، ۱۷). ر‌ژیم‌ا ن‌افیری راگه‌ه‌اند کیشیا کوردی هاتیه‌ پ‌اش گوغه‌ه‌افیتن و ئاماده‌نه‌ د‌گه‌ل سه‌رکیشیا کوردی ده‌ ست ب‌ دانووستاندنا ب‌که‌ن ژبو چاره‌سه‌کرنی. ل‌ ل‌قییری ب‌تنی ر‌ژیم‌ا ن‌افیری د‌فیا وه‌ختی ب‌ده‌سته‌ه‌ بینن تاکو خ‌و به‌یژب‌که‌ن داکو بشین به‌رسنگن ه‌یژین کوردی ب‌گرن. چنکو د‌ ده‌ست پ‌یکا خ‌ودا زور لاواز بو و پ‌یدفی پشته‌فانین بوو (۱، ۶۳۱۱۲-۶۸۱۷. July ۲۲. ۱۹۶۸).

د‌ ن‌اقه‌ه‌را س‌الیت ۱۹۶۸ تا ۱۹۷۰ی؛ ژ لایه‌کیقه‌ شه‌ر ل‌ ن‌اقه‌ه‌را سه‌رکیشیا شو‌ره‌شا کوردی و حکومه‌تا ر‌ژیم‌ا به‌عس به‌رده‌وام ده‌اته‌ کرن، ژ لایه‌کی دیقه‌ شه‌ر ل‌ ن‌اقه‌ه‌را گرۆپیت سیاسیت کوردا بخ‌و ژ هه‌بوو، نه‌خاسمه‌ گرۆپی م‌ام جه‌لال ته‌له‌بان‌ی ب‌ پشته‌فانیا ر‌ژیم‌ا ئیراقی و مسته‌فا بارزانی کو سه‌رکیشیا شو‌ره‌شا کوردا د‌کر، ئو یی به‌رده‌وامبوو، هه‌تا د‌گه‌ل حکومه‌تا ئیراقی گه‌ه‌شتینه‌ پ‌یکهاتنه‌کن بو چاره‌کرنا ئاریشا ئۆتۆنۆمی کوردا. حکومه‌تا ئیراقی یا نوی ب‌ سه‌رۆکاتیا پ‌ارتا به‌عس کو پ‌ارتا سیاسی یا ئیککیه‌ پ‌رسا کوردی ب‌ ر‌یکه‌ک ئافاکه‌ر و پ‌ۆزه‌تیف چاره‌بکه‌تن (McDowall، ۲۰۰۴:).

ل‌ ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ی؛ به‌پانه‌ک ب‌ ن‌افب‌ژیفانی و ئالیکاریا

شۆڤه‌شی بریاردایه زانینگه‌ها سلیمانی و کورێ زانیاری کوردی به‌یته ئافاکرن (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۶۰). هه‌ر د وی پینگاڤیدا، بریار لسه‌ر هه‌می حه‌قیته ره‌وشه‌نهری و ته‌زمانی ییت نه‌ته‌وی کوردا هاته دان. تیدا هاتبوو دیارکرن کو پیندڤیه ته‌زمانی کوردی ل هه‌می خاندنگه‌ه، ئینستیتوت، زانینگه‌ه و کولیژیت له‌شکهری و کولیژین پۆلیسا و خانه‌ییت سه‌یدایا به‌یته خواندن. هه‌روه‌سا دڤیتن به‌رکاریت کوردا ییت زانستی، توره‌یی و سیاسی ده‌برینێ ژ بزاقیت نه‌ته‌وی و نیشتمانی ییت ملله‌تی کورد دکهن به‌ینه هه‌لبژارتن دا هۆزانفان، ئه‌دیپ و نقیسه‌فانیت کورد بکارن ئیکه‌تیه‌کی چیکهن و به‌رکاریت خو چاپکهن. هه‌روه‌سا هه‌می ده‌لیشه و شیان بو وانا به‌رفره‌که‌ن دا شیان و به‌هه‌رییت وانیت هۆنهری و زانستی پینشکه‌فن.

هه‌ر د وی پینگاڤیدا، بریارا دروستکرنا ده‌زگه‌ه‌کی چاپ و به‌لافکرنی ب ته‌زمانی کوردی و دروستکرنا ریشه‌به‌ریا گشتی یا ره‌وشه‌نهریا کوردی هاتبوو دان. ده‌رکنا رۆژنامه‌کا حه‌فتیانه و گوڤاره‌کا هه‌یقانه ب ته‌زمانی کوردی، زیده‌کرنا پرۆگرامیت ب ته‌زمانی کوردی ل ته‌له‌فزیوئا که‌رکویکی حه‌تا ئیستگه‌ه‌کی نه‌مازه‌یی ته‌زمانی کوردی بو به‌لافکرنی ده‌یته‌ چیکرن (یووسف، ۲۰۰۷: ۱۶۲).

ژبه‌ر گرنگی و باندورا رۆلی ته‌زمانی بو به‌یژکرنا هه‌ستی نه‌ته‌وی و بزافا رزیگاریخووازا کوردی ب درێژاهیا سالا بزاف و خه‌باته‌کا بی راوه‌ستیان هاتیه کرن دا ته‌زمانی کوردی بیته ته‌زمانه‌کی فهرمی. ژبه‌ر هندێ، سه‌رکیشیا پارتیا دیموکراتا کوردستانێ ته‌ف چهنده گه‌له‌ک به‌رچاف وه‌رگرتبوو و دانووستاندنیته دیر و درێژ لدۆر هاتینه کرن. له‌وا ژی به‌ندی ئیکێ ژ به‌ندیته به‌یانێ لسه‌ر ته‌زمانی کوردی بوویه و دیژتن، « ته‌زمانی کوردی دگه‌ل ته‌زمانی عه‌ره‌بی ل ده‌قه‌ریته کوردا ته‌زمانه‌کی فهرمییه، ته‌زمانی کوردی ته‌زمانی خواندنیته ل وان ده‌قه‌را، ته‌زمانی عه‌ره‌بی ژی دێ هیته خواندن ل هه‌می خاندنگه‌هیته ته‌زمانی

ئیکه‌تیا سوڤیه‌تی د نافه‌را حکومه‌تا ئیراقی و سه‌رکیشیا کوردی هاته مۆکرن (April ۱۴.۰۱۰۹Z) ۱۹۷۰). ژبه‌ر هندێ حکومه‌تا ئیرانی راگه‌هاند ته‌ف به‌یاننامه تیرش و ترسه بو ئیرانی و ده‌قه‌ری دا کوردیت وان وه‌لاتا پالدهن حکومه‌تیت خو بگفتیشن دا پرسا ته‌زمانی کوردی د ناف خو ژیدا چاره‌بکه‌ن (۱۹۷۰. ۰۰۳۹Z). هه‌رچه‌وا بیته، پیکهاتنا نافه‌ری ژ ۱۵ به‌ندا و چهنده به‌نده‌کیته نه‌په‌نی پیکهات. د به‌ندیته ویدا هاتبوو کو ته‌زمانی کوردی دێ ل ده‌قه‌ریته کوردی ته‌زمانی فهرمی بته. کوردا حه‌ق هه‌یه ریکه‌روایت شاگردا، گه‌نجا و پارتیت ساسی چیکهن. کوردا حه‌قی وه‌شاندا رۆژنامه، گوڤار و راده‌برینێ ب ریکا راگه‌هاندنا رادیویا یی هه‌ی (Freedman, ۲۰۰۲: ۲۲).

ژیده‌ریته ئابووری و په‌ترولی لسه‌ر کوردا به‌ینه به‌لافکرن. کوردا به‌رده‌فکیته خو د حکومه‌ت و په‌رله‌مانیدا هه‌بن. جه‌گه‌ری سه‌روکی ئیراقی کورده‌ک بته. کوردا له‌شکهری خو یی نه‌مازه وه‌کو زیره‌فانیت هه‌ریمی هه‌بن. هه‌روه‌سا راپرسین لسه‌ر ده‌قه‌ریته هه‌فکی لسه‌ر هه‌ی، وه‌کو ده‌قه‌را که‌رکویکی، زمار و شنگالی به‌یته کرن. لیژنه‌ک ژ کورد و عه‌ره‌با به‌یته چیکرن بو بجیکرنا به‌ندیته فی ریکه‌فتنی د چار سالادا (PRV6110701, 1976). ته‌فه د دیرۆکا نوی و هه‌فچه‌رخدا جارا ئیکێ بوو ده‌فگوت ب دوکۆمیتته‌کا قانونی ژ لای وه‌لاته‌کی خو دان سه‌روه‌ریقه ل رۆژه‌لاتا نافین ب حه‌قیته سیاسی ییت نه‌ته‌وی کورد به‌یته کرن. ته‌ف به‌یانه دێ هه‌تا هه‌تایی وه‌ک دیکۆمیتته‌کا دیرۆکی یا زیندی و به‌ها مینتن (Rubin, ۲۰۰۱: ۱۳). هه‌ژیه بیژین به‌یاننامه ژ پینشگۆته‌کا درێژ لدۆر بزاف و ئینه‌تیت هه‌ردو ئالیا و ئارمانجیت وی و فه‌رکاریت به‌ینه کرن پینخه‌مه‌ت په‌یدا بوونا ته‌ناهی و ناشتی ل ئیراقی پیکهات. ژ ته‌رکیته (فه‌رکاریت) فه‌ر ییت تیکه‌لی ب ته‌زمانی کوردیقه هه‌ی، خالا (ب) ژ گه‌ها (۵) ی بوو، کو تیدا هاتیه دیارکرن، جقاتا سه‌رکیشیا

مەلێ ئەزمانی عەرەبی ل دەفەریت کوردی بێته ئەزمانی فەرەمی،» و دقیت ئەف چەندە دەستوری ئۆی یی کۆماریدا بێته نقتسین و تەنکیدکرن.

پشتی هینگی، پرۆژی قانونیا حوکمی خۆرێقه برنی (ئوتونومی) ل کوردستان کۆ ژ (۲۰) ماددا پیکدهات هاتیه پەرژاندن و د ماددهیی دوویدا هاتیه :

أ. ئەزمانی کوردی دێ دگەل ئەزمانی عەرەبی ل دەفەریت دکه‌فنه بەر حوکمرانیا هەریم کوردستان بیه ئەزمانه‌کی فەرەمی.

ب. ئەزمانی کوردی دێ بیه ئەزمانی خاوندنی ل دەفەریت کوردی و پیدفیه ئەزمانی عەرەبی ل هەمی قوناغیت خاوندنی و دوپقرا بێته خاوندن.

ت. بنگه‌هییت زانستی بۆ کوریت نەتەوی عەرەب ل دەفەری بێته دورستکرن و خاوندنا وان دێ ب ئەزمانی عەرەبی بیت و دقیت ئەزمانی کوردی ژ بێته خاوندن.

پ. هەمی کوریت دەفەری حەقی ژێگرتا خاندنگه‌ها هەیه ب ئەزمانی خۆ یی دەیکی لێ بخوینن.

ج. خاوندن ل هەمی قوناغیت خاوندنی ل دەفەری دکه‌فیه د بن سیاسه‌تا (پەرورده) تاشاندنی و فێرکرنی یا گشتی یا دەوله‌تی دا(یوسف، ۲۰۰۷: ۱۶۴).

لسەر تەنکیدکرن خاوندنا ب ئەزمانی کوردی ب رەنگه‌کی گشتی ژ بابەتیت باش بوو بیت داکوکی لسەر هاتیه کرن کو بێته بجیکرن، لێ دگەل هندی، هەفرۆیشی هندەک ئاریشه‌یا بوویه، وه‌کی، ئاریشه‌یا زاره‌ف، نەبوونا چاقدی‌را و ئاریشه‌یی ریکخستنی بیت گری‌دای سیسته‌می پرۆگرامی خاوندنا کوردی، د عەینی دەمدا، ئاریشه‌یی سیاسی بیت دەفەر ب تەفاهی هەفرۆیشبووین(بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۶۶).

ژ لای خۆفه، سەرکیشیا کوردی رەشقیسه‌ک ل‌دور خالیت هاتینه بجیکرن و بجینه‌کرن بەره‌فکریوو دا بته ژێده‌ره‌کی بنگه‌هی و سەرپشک دا پێ بشین داخوازا هەمی حەقی نەتەوی کورد بکەن. بەندی ئیکێ ژ بابەتی گری‌دای ئەزمانی کوردی بوویه وه‌ک

کوردی لێ بێته خاوندن. هەرورسا ئەزمانی کوردی وه‌ک ئەزمانی دووییه ل ئیراقی و دێ ل هەمی دەفەریت ئیراقی لدویف تخویب قانونین بۆ ددانیتن هیتە خاوندن» (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۵۸).

هەرورسا د بەندی (۳) یدا هاتیه کو ژبەر وی پاشکەفتنا ل هەردو ده‌لیقیت پەرورده‌یی (تاشاندنی) و ره‌وشه‌نهریدا ل سه‌رده‌میت بووری ب نەتەوی کورد که‌فتی و بۆ فه‌دیتنا چاره‌یا فی پاشکەفتنی دێ بزاقه‌ک بله‌ز ب فی رەنگی ل خوارێ هیتنه‌کرن:

۱. دێ له‌ز د بجیکرنا بریاریت جقاتا سەرکیشیا شوپره‌شیدا لدور ئەزمان و ناقیت ره‌وشه‌نهرزی بیت ملله‌تی کورد هیتە کرن، بەره‌فی و ستیره‌کنا راسپاردیت ریکیت نەمازه بیت کاروباریت نەتەوی بیت کوردی ل رادیو و تەله‌فزیونی بۆ ریفه‌به‌ریا گشتی یا راگه‌هاندن و ره‌وشه‌نهرزی یا کوردی بێته ره‌وانه‌کرن.

۲. فه‌گه‌راندنا شاگردیت هاتینه ده‌ریخستنی یان ژبەر ره‌وشا گران و دژوار ل دەفەری نەچاربووین خاوندنا خۆ هیلا ی بۆ خاندنگه‌هییت وان، بیی دانا سانسوران و بەرچاقرتتا ژیی وان و فه‌دیتنا چاره‌یه‌ک باشی بۆ ئارپشا وان.

۳. زیده‌کنا خاندنگه‌ها ل دەفەریت کوردی، بلندکنا بازا (تاستی) پەرورده و فێرکرنی د ده‌لیقیت زانستیدا. وه‌رگرتنا شاگردیت کورد ل زانینگه‌ه، کولیژ و ئەکادیمییت زانستی، هنارتنا شاند و زه‌مالیت خاوندنی ب دادفانی (بارزانی، ۲۰۰۳: ۱۶۵).

د هەفپیتچ فەرەمی و نەپەنی یی به‌یانیدا، یی کو ژ لای جقاتا سەرکیشیا شوپره‌شی یا رژیما به‌عسقه‌یه هاتبوو، هندەک بەندی فی به‌یای ژبەر بەرژه‌وه‌ندی ته‌فایی و وه‌لاتی نه‌هینه‌ راگه‌هاندن.

ل دویمه‌یا به‌یانێ ژ، جه‌گری سەرکۆماری ئیراقی، سه‌دام حسینی و سه‌رۆکی شوپره‌شا ئیلونی، مسته‌فا بارزانی، ئەف به‌یانه ئیمزاکربوو، حوکومه‌تا مه‌رکه‌زی ل ده‌زگه‌هییت راگه‌هاندنی به‌لافکر.

وه‌کی ل سه‌ری هاتیه دیارکرن بەندی دووی یی به‌یانێ دیارکربوو کو «دقیت ئەزمانی کوردی مل

به‌ری نوکه ئاڤرێ پێ هاتیه دان (بارزانی، ٢٠٠٣: ١٦٦). به‌لێ حکومه‌تا ئاڤه‌ندی رازینه‌بوو ئه‌زمانێ کوردی بیه‌ته ئه‌زمانه‌کێ فه‌رمی ل کوردستانێ، به‌لکو بته‌نی ل پارێزگه‌ها سلێمانێ. چونکی ل سه‌ر قانونیا ئه‌زمانیت ده‌ڤه‌رێ یا سالا ١٩٣٢ ئی دچوو و به‌یانا ١١ ئاداری کو ئه‌زمانێ کوردی بیه‌ته ئه‌زمانه‌کێ فه‌رمی ل پارێزگه‌هێ (یوسف، ٢٠٠٧: ١٦٥). ل ڤیرێ دیار دبیتن بته‌نی ئه‌ف به‌یانه ته‌کتیکه‌کا له‌شکه‌ری بوو حکومه‌تا ئاڤه‌ندی دگه‌ل کوردان مورکرن، دا هیزیت خو به‌هیزکته و چه‌که‌کێ باش په‌یداکته دا ل پاشه‌پوژێ ل دژی هیزیت کوردا بکاربیتن.

چنکی دورستکرنا ئه‌کادیمیا کوردی، ئیک ژ وان داخوازیا بوو بیت د ئاڤ داخوازیت کوردادا، هه‌ر ژ ئاڤا کرنا ده‌وله‌تا ئیراڤی وه‌ک ده‌وله‌ته‌ک خو‌سه‌ر. هه‌روه‌سا د به‌یانا ١١ ئاداری دا، پرپارا چیکرنا وی هاتبوو دان. له‌ورا ل ٢٥ ته‌باخا ١٩٧٠ ئی حکومه‌تا ئیراڤی قانونیا هه‌ما‌ر (١٨٣) یا ئه‌کادیمیا کوردی یا سالا ١٩٧٠ ئی ب (٥) ماده‌ه‌یان بو ئه‌زمانێ کوردی ده‌ریخست. حکومه‌تا ئیراڤی ئه‌ف ئه‌کادیمیه‌ دگه‌ل پاشه‌بندی پوژه‌ه‌یی ئوتوئومیا کوردا ب ئاڤی «کوردی زانیاری کوردی» دگه‌ل باره‌گه‌ه‌ی وی ل به‌غدا فه‌کر (قانونیا کوردی زانیاری کوردی یا هه‌ما‌ره ١٨٣، ١٩٧٠).

ب ئاشکه‌راهی ژ تیکستێ قانونیا ئه‌ف ئه‌کادیمیێ دیاردبوو، ئه‌ف ئه‌کادیمیه‌ نه‌یا خو‌سه‌ر بوو، به‌لکو حکومه‌تا مه‌رکه‌زی ب کوردی زانیاری ئیراڤی فه‌گریدا بوو. ب ڤی چه‌ندی دیاردبوو کو کوردی زانیاری کوردی له‌قه‌ک بوو ژ کوردی زانیاری ئیراڤی (Saeid, ٢٠١٤: ٣٠). هه‌رچه‌وا بیه‌تن، گرنگترین ئارمانجیت ڤی کوردی ئه‌ڤیت ل خواری بوون:

١. به‌رفه‌ه‌کرنا خواندنیت زانستی و فه‌کولینا ژ بو پاراستنا پیشکه‌ڤتننا زانستی.
٢. ده‌سته‌ئینانا ئیکگرتنا ئه‌زمانی کوردی، کارکرنا لسه‌ر پیشکه‌ڤتن و بجیکرنا داخوازیت زانستی، ئه‌ده‌بی و هونه‌ری.
٣. لیزڤرینا ره‌وشت و تیتالیته کوردی و ئیسلامی د زانست، ئه‌ده‌ب و هونه‌ریدا.
٤. دانا زه‌مالیت خواندنێ بو خواندنا میژوو یا ئیراڤی و

کوردستانا ئیراڤی.

٥. به‌لاڤکرنا فه‌کولینیت خو‌سه‌ر، پشته‌ڤانیکرنا ته‌رجمه‌کرنی (وه‌رگیڕانێ) و چاپکرنی د بیاییت زانستی، ئه‌ده‌بی و هونه‌ریدا.
- ئه‌ف ئه‌کادیمیه‌ دا ئارمانجیت خو ب ده‌سته‌ئینیت ب ڤان ریکیته ل خواری.
١. چاپکرنا فه‌ره‌ه‌نگیت ئه‌زمانی و زانستی.
٢. به‌لاڤکرنا گوڤار و په‌رتو‌کا.
٣. چاپکرنا په‌رتو‌ک، به‌لگه‌نامه و تیکستیت که‌ڤن.
٤. پیشیخستنا په‌یوه‌ندی دگه‌ل کوردی زانیاری ئیراڤی و دگه‌ل ئه‌کادیمیته زانستی و ره‌وشه‌نه‌زری و ریخه‌راویت زانستی ل دنیا عه‌ره‌بی و هلاتیت دی.
٥. خه‌لاتکرنا فه‌کولینقان، زانایا و نفیسه‌ڤانا.
٦. گازیکرنا بو چاپکرنا و ته‌رجمه‌کرنا (وه‌رگیڕانا) بابه‌تیت ژ لای جفاکیفه ژبگرت.
٧. ریخستنا کور و سمینارا ل بیاییت ڤیرکرنی.
٨. دورستکرنا په‌رتو‌کخانه‌کێ بو ئه‌کادیمیێ، پیشیخستن و چاڤدی‌ریکرنا وی و پویته ب کاروباریت چاپکرنی کرن (Saeid, ٢٠١٤: ٣١).

ئه‌کادیمیه‌ دا راییتن ب ریخستنا کونفرانسیت زانستی و ئه‌ده‌بی بیت ب ئه‌زمانی کوردی. ریخستنا هه‌له‌کته‌نا لدویڤ ریڤه‌ریت قانونیا خو، پشکه‌راڤی د کونفرانسیت زانستی و ئه‌ده‌بیدا که‌تن. هه‌له‌ب‌ئارتنا به‌رده‌ڤکا ژ ئه‌ندامیت خو دا به‌رده‌ڤکیا وی بکه‌ن و به‌هیزتن بو مه‌به‌ستیت زانستی و فه‌کولینیت کوردی (قانونیا کوردی زانیاری کوردی یا هه‌ما‌ره ١٨٣، ١٩٧٠).

ب دیتنا خو‌دانێ ڤی فه‌کولینێ، ئارمانجا سه‌رپشکا ڤی کوردی به‌هیزکرنا ئه‌زمانی کوردی بوویه د بیاییت ئه‌ده‌ب، ریته‌زمان و دیرو‌کیدا، د چوارچه‌ڤه‌کێ زانستیدا لدویڤ قانونیت حکومه‌تا مه‌رکه‌زی.

زیده‌باری هندی، حکومه‌تا به‌عس به‌رده‌وام خو شه‌دزی ژ بجیکرنا به‌ندیت ڤی پیکهاتنێ. لئ دگه‌ل هندی ژ، پیشکه‌ڤتنه‌ک پیشچاڤ د گه‌له‌ک بیاڤادا، نه‌خاسمه‌ د که‌رتی په‌روه‌ردی و ئه‌زمانی کوردیدا، ل کوردستانێ په‌یدا بوون. چنکی حکومه‌تی ریکدا ئه‌زمانی کوردی ل هه‌می خاندنگه‌ها به‌هیزته خواندن، هه‌روه‌سا زه‌مالیت خواندنێ بو شاگردیت کورد

فهربرین، پشکا ئەزمانی کوردی ل زانیگه‌ها به‌غدا هاته فه‌کرن. د فی هه‌یامیدا، ره‌وشا بکارئینانا ئەزمانی کوردی ل ئیراقی و کوردستانێ گه‌هسته ئاسته‌کێ گه‌له‌ک پێشکه‌فتی هه‌تا ئەه‌ف قوناغه‌ ب قوناغه‌کا زێرین (هه‌یفا هه‌نگه‌فینی یا کوردا) هاتیه‌ نیاسین.

چونکی ئەه‌ف جارا ئیکێ بوو د دیرۆکا ئیراقیدا ب فه‌رمی ده‌فگۆت ب ئەزمانی کوردی به‌یته‌ کرن و ریک پی به‌یته‌ دان ل هه‌می ئیراقی و نه‌خاسمه‌ ل کوردستانێ به‌یته‌ خواندن و بکارئینان (Abdul-Rahman, ۲۰۰۰).

قه‌ریژ

پتشی فه‌کولین لدۆر فی بابه‌تی هاتیه‌ کرن، هنده‌ک راستییت دیرۆکی لدۆر سیاسه‌تا حکومه‌تی ئیراقی هه‌مه‌ری پرسا ئەزمانی کوردی دیاربوون، وه‌ک ئەفیت ل خۆاری. ئەزمان ئیک ژ به‌رکه‌فتیرین فاکته‌ریت ئافاکرن و پێشکه‌فتنا ملله‌تانه‌. چنکی هه‌ر ژ ده‌سپیکا په‌یدابوونا ملله‌تا ئەزمان د گه‌ل دا ژدایکبووینه‌. ب ئەزمانی خۆ یی بنیاتی ئافه‌دانییت خۆ دانایه‌ و بزافکرینه‌ ب ئەزمانی خۆ یی دایکی کاروباریت خۆ رێقه‌به‌ن و بکه‌ن پیقه‌ری تیکه‌هسته‌تی. چونکی ب ئەزمانی خۆ یی ره‌سه‌ن دشیان د مه‌خسه‌د و ئارمانجیت ئیک بگه‌هن. ژبه‌ر هندی، ملله‌تی کورد ژ و هکی هه‌می ملله‌تیت دنیا یی پویته‌ ب پاراستنا ئەزمانی خۆ دایه‌، دا شینستی ملله‌تبوونا خۆ یی پارێزن. ژبه‌رکو ملله‌ت ب ئەزمانی خۆ ژیک ده‌ینه‌ جوداکرن. له‌ورا ئەگه‌ر به‌ریخوبده‌ین دیرۆکا بزافا رزگاربخوازا کوردی، دی بینن کو پرسا ئەزمانی چه‌که‌کی به‌رکه‌فتی و یی بوویه‌ و به‌رده‌وام داوکی لسه‌ر فه‌رمیکرنا وی ل ئیراقی کریه‌.

ئیراقی وه‌ک ئەزمانی دووی به‌یته‌ خواندن. ژبو فی مه‌به‌ستی حکومه‌تی و هختی مه‌لکی سۆزدا بوون کوردا داخواییت وان د ده‌ستوری ئیراقیدا به‌ینه‌ بنه‌جه‌کرن. به‌لی سۆزیت وان بننی بوونه‌ نقیسنیت سه‌ر به‌رپه‌را و هه‌تا رژیما مه‌لکی هاتیه‌ هه‌رفاندن داخواییت پرسا ئەزمانی کوردی به‌س ل هنده‌ک ده‌فه‌ریت کوردنشین هاتنه‌، وه‌ک ده‌فه‌را سلیمانی، هاتینه‌ بجیکرن.

پشتی ۱۴ تیرمه‌ها ۱۹۵۸ی، حوکمی مه‌لکی ل ئیراقی ژلای عه‌بدوڵ که‌ریم قاسمی فه‌هاتیه‌ هه‌رفاندن، کۆمارا ئیراقی هاتیه‌ داناندن، ده‌ستوره‌ک نوی بو هاته‌ نقیسن و تیدا دیارکر کو کورد و عه‌ره‌ب د ئیراقیدا هه‌فه‌شکن و دی هه‌قی و وان ییت بکارئینانا ئەزمانی پی هینه‌ دان. به‌لی پشتی بوورینا چه‌ند ساله‌کا، تیکه‌لیت نافه‌را سه‌رکیشیا کوردی و حکومه‌تا عه‌بدوڵکه‌ریم قاسمی تیکچوون. د فه‌ریژیدا، حکومه‌تا قاسمی سیاسه‌ته‌ک دژوار به‌رامبه‌ری ئەزمانی کوردی بکارئینا و رابوو ب گرتنا هه‌می رۆژنامه‌ و رادیوییت ب ئەزمانی کوردی ده‌اتنه‌ به‌لافکر. د عه‌ینی سیاسه‌تدا، حکومه‌تا نافه‌ری رابوو ب گه‌ورینا نافیت گوندیت کوردی بو عه‌ره‌بی. ب فی چه‌ندی، پرسا ئەزمانی کوردی بی چاره‌ ما و شه‌ر د نافه‌را هه‌ردو ئالیدا هه‌تا سال ۱۹۶۳ی به‌رده‌وامبوو.

پشتی ل ۱۸ شوباتا ۱۹۶۳ی حکومه‌تا عه‌بدوڵکه‌ریم قاسمی، ژلای به‌عسیافه‌ و ب سه‌رۆکاتیا عه‌بدوڵسه‌لامی هاتیه‌ هه‌رفاندن

ژبه‌ر هندی ژ دی بینین سه‌رکیشیا کوردی، لسه‌ر ده‌می به‌ری و پشتی خۆسه‌ربوونا ئیراقی پرسا ئەزمانی کوردی کریه‌ بنه‌کوکی سه‌رپشکی شۆره‌ش و دانووستاندیت خۆ دگه‌ل به‌رده‌فکیا بلندا به‌ریتانیا و حکومه‌تی ئیراقی نه‌خاسمه‌ ییت پشتی سال ۱۹۳۲ی. بزاقیت به‌یژ دگه‌ل کرینه‌ کو ئەزمانی کوردی بیته‌ ئەزمانه‌کی فه‌رمی ل ده‌فه‌ریت کوردنشین و ل هه‌می

بجینه‌کرن. دگه‌ل دا، به‌راوه‌ومی دا سیاسه‌تا حکومه‌تیت به‌ری خو به‌رامبه‌ری کوردا، کورد ژ جهیت وان فه‌گوه‌ازتن و ناڤیت گوند و باژپیت کوردا گه‌ورین دا زیان ب ئه‌زمانی کوردی بکه‌فتن. ل تیرمه‌ها ۱۹۶۸ی رژیما عه‌بدولپه‌حمان عارفی، ب کومپلوته‌کا له‌شکه‌ری ژ لایئ گروپئ چه‌پگه‌په‌ری به‌عسیاڤه ب سه‌روکاتیا ئه‌حمه‌د حه‌سه‌ن به‌کری و سه‌دام حسینی فه‌هاتیه‌هه‌په‌فاندن، حکومه‌ته‌ک نوی راگه‌هاند و ده‌ستوره‌ک نوی بو ئیراقی ئه‌قسابوو. حکومه‌تا نی یا به‌عسیا راگه‌هاند. ئاریشا کوردی ژ لایئ حکومه‌تیت بووریه‌ ب کویری هاتیه‌ لیدان. هه‌تا پرسا ئه‌زمانی کوردی نه‌هیته‌ چاره‌کرن ته‌ناهی ل ئیراقی په‌یدا نابیتن. ژ به‌ر هندی، ل نیڤه‌کا سالآ ۱۹۶۹ی رژیما نوی به‌اریکاریا ئیکه‌تیا سوڤیه‌تی که‌فته‌ دانوستاندنا دگه‌ل سه‌رکیشیا کوردی ژبو فه‌دیتنا چاره‌یه‌ک باش.

ئه‌بوو ل ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ی به‌یانا ۱۱ ئاداری ل ئاڤه‌را سه‌رکیشیا کوردی و حکومه‌تا ئیراقی هاته‌ مۆرکرن. لسه‌ر پرسا ئه‌زمانی کوردی د فی به‌یانیدا هاتبوو دیارکرن کو ئه‌زمانی کوردی دی بیته‌ ئه‌زمانه‌کی فه‌رمی ل کوردستانی و ئه‌زمانی کوردی مل مملئ ئه‌زمانی عه‌ره‌بی دی ل ئیراقی هیته‌ خاندن. هه‌روه‌سا د فی به‌یانیدا هاتبوو کوردا هه‌قی وه‌شاندا گوڤار، روژنامه و کورپت کوردی ب ئه‌زمانی کوردی هه‌یه. ب فی چه‌ندی ژ ئه‌زمانی کوردی وه‌راه‌ک په‌شچاڤ که‌تی و په‌شکه‌فتنه‌ک زانستی یا به‌رفه‌هه‌ ل کوردستانی په‌یدا بوویه. له‌ورا، قوناغا سالآ ۱۹۷۰ی ب قوناغه‌ک زپین ل کوردستانی ده‌یته‌ نیاسین. دگه‌ل هندی، ئه‌ف په‌شکه‌فتنه‌ گه‌له‌ک نه‌ما، سیاسه‌تا حکومه‌تا ئیراقی به‌رامبه‌ری پرسا ئه‌زمانی کوردی هاته‌ گه‌ورین و رابوو لسه‌ر سیاسه‌تا رژیمیته‌ به‌ری خو به‌رامبه‌ری کوردا چوو. ل دویمه‌یه‌ی زیانه‌ک زور بکینج و ترس ب خه‌لکی کوردستانی که‌فت.

و عه‌بدولسه‌لام هاتیه‌ سه‌ر حوکمی. د پینگاڤا خو یا ئیکیدا به‌رامبه‌ری پرسا ئه‌زمانی کوردی، حکومه‌تا نوی یا ئیراقی راگه‌هاند، ئه‌و دگه‌ل چاره‌کرن پرسا ئه‌زمانی کوردیه و دی بزاقی دگه‌ل سه‌رکیشیا کوردی ب ره‌نگه‌کی قانونی و لدویڤ په‌نسییته‌ ده‌ستوری حکومه‌تا ئیراقی چاره‌کهن. ژ به‌ر هندی، گه‌له‌ک دانوستاندن و کومبوون د ئاڤه‌را هه‌ردو ئالیادا هاتنه‌ کرن. سه‌رکیشیا کوردی گه‌له‌ک داخوازی لدور پرسا ئه‌زمانی کوردی په‌شکیشی به‌رده‌فکیت حکومه‌تا ئیراقی کرینه و هه‌ندک جارا گه‌هشتینه‌ رپیکه‌هانتی. لی ل ده‌می به‌لافکرنا پیکه‌هانتا، به‌ندیته‌ وان به‌ره‌فاژی داخوازیته‌ سه‌رکیشیا کوردی بووینه، وه‌کی؛ به‌یانا ۱۹۶۴ی. ژ به‌ر هندی شه‌ر و پیکه‌هاندان د ئاڤه‌را واندا به‌رده‌وامبووینه هه‌تا ل سالآ ۱۹۶۶ی عه‌بدولسه‌لام عارف ب بوویه‌را که‌فتنا فرۆکی مری.

پشتی براین عه‌بدولسه‌لام عارفی، عه‌بدولپه‌حمان عارفی، ل جه‌ئ براین خو گرتیه. ئاڤه‌ری د سیه‌یه‌ی خو یی ئیکیدا به‌رامبه‌ری پرسا ئه‌زمانی کوردی راگه‌هاند، ئه‌و ب چو ره‌نگا ب داخوازیته‌ کوردان رازی نابیتن و رازینابیت هه‌قیته‌ وان بیت بکارینانا ئه‌زمانی به‌ته‌تی. ژ به‌ر هندی، شه‌ر و پیکه‌هاندان د ئاڤه‌را هه‌ردو لایادا به‌رده‌وامبوون. پشتی هیزیت په‌شمه‌رگه‌ی زیانیت مه‌زن ل له‌شکه‌ری ئیراقی داین، هیزیت ئیراقی داخوازا راوه‌ستاندا شه‌په‌ری کر و دانوستاندنا د ئاڤه‌را هه‌ردو لایادا ده‌ستپیکر.

د فه‌رپه‌ژیدا، ل ۲۹ خزیانا ۱۹۶۶ی ژیکگرتنه‌کا ب ئاڤی ژیکگرتنا ۲۹ خزیانی یان ژیکگرتنا به‌زاز د ئاڤه‌را سه‌رکیشیا کوردی و حکومه‌تا ئیراقی دا هاته‌ مۆرکرن. د به‌نده‌کی وی دا هاتبوو دیارکرن کو ئه‌زمانی کوردی دی بیته‌ ئه‌زمانه‌کی فه‌رمی ل ده‌فه‌ریته‌ کوردا و خواندن ل هه‌می قوناغیت سه‌ره‌تایی و ئاڤجی دگه‌ل ئه‌زمانی عه‌ره‌بی دی هیته‌ خواندن. هه‌رچه‌وا بیتن، حکومه‌تا ئیراقی پیگری ب فی ژیکگرتنی نه‌کر و به‌ندیته‌ وی

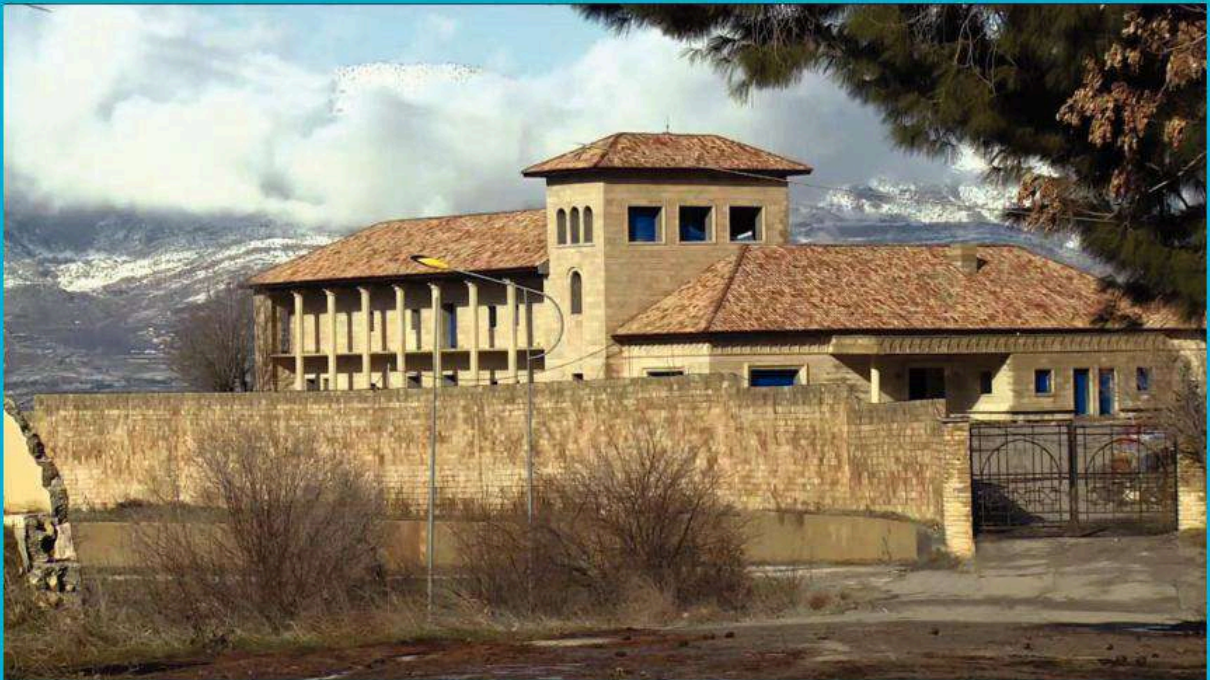
ژێدەر و دەههمن:

Sheikh Abdulsalam Barzani and Kurdistan.)2015). Demirhan, A. 12
 2015-Independence http://ekurd.net/abdulsalam-barzani-kurdistan
 The Kurdish Nationalist Movement and External Influences. DTIC Document
 A Case Study of Cultural Ethnicity and Enduring Social Patterns: The Kurds of Iraq. DTIC Document
 the Iraqi coup,.)February1963 8(, 1963-Iraq0001, FRC16A4506 15
 Memorandum from Stephen O. Fuqua of the Bureau of International Security
 Affairs, Department of Defense, to the Deputy Assistant Secretary of Defense for
 International Security Affairs, Washington-DC, US
 The Middle East Enters the Twenty-first Century. (2002). Freedman, R. 16
 University Press of Florida: US
 Strategic Resources of Iraq, Turkey and Iran and the Development of Kurdish Nationalism: The Domestic, Regional and International
 Context. DTIC Document
 ,The origin of Kurds. Advances in Anthropology (2012). Hennerbichler, F. 18
 (2012), 76
 The Kurds: a concise history and fact book. Taylor & Francis
 Willing to Face Death: A History of Kurdish Military Forces-the Peshmerga-from the Ottoman Empire to Present-Day Iraq
 . A Modern History of the Kurds. IB Tauris .2004 . McDowall, D. 21
 The Conditions of Ethnic Separatism: The Kurds in Turkey, Iran, and Iraq
 Pawns in a Deadly Game: Iraqi Kurds .(1995) .Nehme, M. G. & Meho, L. I. 23
 and the United States International Studies 1975-1992 (1992) 41-55
 ,The Kurdish Revolt 1961-1970, Oballance, E. 24
 Research study ,1976-1968 Iraq under Baath Rule .PRV100701,1976, 25
 prepared in the Central Intelligence Agency, Washington, US, November 1976
 The Kurdish and Iraqi counter-quests for nationhood and (the transformation of Iraqi Kurdistan into a quasi-state (Doctoral dissertation
 Reactive Nationalism in a Homogenizing State: The Kurdish Nationalism Movement in Bathist Iraq
 2003-1963, Kurdish Nationalism Movement in Bathist Iraq
 2008 In Memorium John Fitzgerald Kennedy a True Naval Hero 2008 .Rose 28
 Years Since his Assassination today (Online) http://navyformoms.com/profiles/
 blo gs/in-memorium-john-fitzgerald
 Abd Al-Karim Qasim and the Kurds of Iraq .Rubin, A. H. 29
 Middle Eastern Studies 1958, Centralization, Resistance and Revolt
 323-324
 The tragedy of the Middle East. Cambridge University Press
 Two varieties of Kurdish in competition (Doctoral dissertation, uniwien
 Kurds in Turkey and in Skutnabb-Kangas, T. and Fernandes, D. 32
 (Iraqi) Kurdistan: A comparison of Kurdish educational language policy in two
 situations of occupation. Genocide Studies and Prevention 13(1), 33-42
 The Spring of Hope for the Baʿth. Rozanik 1963 (2012) .Sorby, K. R. 33
 Orientalistzyany, L TXVI (1): 74-85
 Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy. Routledge
 Iraq: Internal Stresses and the Search for the Bogyman. USDIR 35
 from the Director of the Bureau of Intelligence Research Memorandum RNA
 and Research (Hughes) to Secretary Rogers, Washington, February
 1969, 14 and Kurdistan in the 17th and 18th centuries, as reflected in Evliya Çelebi's Seyahatname
 The Iraqi Coup, Memorandum from John W. Foster of the National Security Council Staff to the Presidents Special Assistant
 (Rostow), Washington-DC, US

Barzani, Musعود. (1966). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 2. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 3. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 4. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 5. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 6. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 7. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 8. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 9. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 10. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 11. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 12. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 13. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 14. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 15. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 16. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 17. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 18. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 19. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 20. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 21. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 22. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 23. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 24. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 25. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 26. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 27. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 28. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 29. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 30. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 31. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 32. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 33. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 34. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 35. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 36. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 37. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 38. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 39. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 40. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 41. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 42. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 43. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 44. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 45. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 46. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 47. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 48. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 49. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.
 50. Barzani, Musعود. (2003). Barzani and Proletarian Revolution in Kurdistan, 1958-1963. Washington, DC: Middle East Institute.

چیرۆکا قهسرا مه لک فهیسه لی

ل سه رسنگی

ته رجه مه کرن: کوخان ئیحسان

نقیسین: پ. د. سه یار نه لجه میل

خه له کا (۲) ئی و دو ماهی

ل ۱۴- تیرمه هئ- ۱۹۵۸: قه جنقین و قهریز

ئهو بزاف ددهمئ چهند سهعه ته کا دا بو لئینه کا ته فای و خوینئ، دئ چافدیریا فهژنا قئ چهندئ ل سه رسنگئ دیار کهین، ئه رئ دهره افیژیت وئ لسه ر قه سرئ چ بوون، پشتی خودانئ وئ هاتیه کوشتن تشیت ب سه هم تیغه د ژیان، د خه له کا بهیت دا دئ بینین کا چاوا رژیمیت سیاسی یاری ب قئ قه سرئ کرینه، بیکو حه قیت مولکیه تا وئ بو

سه ریژک

ئه فه خه له کا سین بوو لسه ر مژارا مه یا قه سرا مه لک فهیسه لی خودئ ژئ رازییت، تیدا دئ به حسئ وئ ته ناهیی کهین ئه وا ل سه رسنگئ هه ی دهمئ سه روبنکرنا ۱۱۴ تیرمه ها ۱۹۵۸ئ،

ب قه‌هر کر، ل ده‌ف وئ قیان و گهرماتی دیت بوو، به‌ری کو زابیتت له‌شکه‌ری وی ب کوژن، دگۆت هه‌ر ژ بچوینکانیا خو فیه‌سه‌لی هه‌ژ چیاپیت ژوری و ه‌لاتی خو (کوردستانی) دکر، هه‌ژ کوردا و هه‌می ته‌خیت ملله‌تی خو دکر، ته‌فه‌ ژێ ژ به‌ر وئ چه‌ندی بوو کو د گه‌ل ده‌یکا خو مه‌لکه عالیایی ل هه‌فلیری د مان، وه‌ختی لفینا نه‌یارا سالا ۱۹۴۱ی چیبووی و شه‌رێ ئنگلیزا و ئیراقی. وی وه‌ختی ژیی وی ژ شه‌ش سالا نه‌دبوری، فیه‌سه‌لی ددیت کو کورد ژێ خه‌لکی وی نه‌، شانازی پی دبر و شانازی ب هه‌می خه‌لکی ئیراقی دبر. شیخ قازی محهمه‌د تاه‌ری نه‌قشبه‌ندی (خودی ژێ رازی بیت) د روینشته‌کی دا ل باژیری میسل بو من ناخفت، به‌ری فیه‌سه‌ل بیته مه‌لک سه‌ره‌دانا شیخ به‌انه‌دینی نه‌قشبه‌ندی (۱۸۵۶-۱۹۵۲) ل مالا وی ل بامه‌رنی دکر، خالی وی عه‌بدولیلایه‌ ژ د گه‌لدا بوو، مه‌لک یی رژد بوو کو ب ره‌خ شیخ به‌انه‌دینی ل هندافی کانیه‌کا ئافا ته‌زی روینیت، کو گوهی خو بده‌ته شرشرا ئافی، گه‌له‌ک قه‌دری وی دگرت، به‌رده‌وام ژێ چا ل ده‌ف قه‌دخار کو پتر ژ قه‌هوئ هه‌ژێ دکر، ژ نه‌خلاق وی مه‌لکی نه‌بوو خو د چه‌ماند و ده‌ستی شیخی ماچی دکر.

سه‌رسنگی ل سپیده‌هیا ۱۴-تیرمه‌ها- ۱۹۵۸ی

خه‌لیل نه‌حه‌دی پویس د گه‌ل چه‌نده‌کیت دی د قه‌گیرانه‌کی دا دیار دکهن: د گه‌ل نه‌لندا سپیده‌هیا رۆژا ۱۱۴ تیرمه‌هی ۱۹۵۸ی جلفه‌ک ب مه‌ کفت و مه‌ های ژ ده‌نگه‌کی ئیراقی بوو، رادیونا ئیراقی به‌لا‌فدکر، نه‌وژی ده‌نگی عه‌بدولسه‌لام عارفی بوو، د کره‌هه‌وار و به‌یانا که‌تنا مه‌لکی د خاند، د هاقیته‌ میر عه‌بدیلیاهی و دیار دکر کو دوژمنی خودی یه، یاری ب کوشتنا وی و کوشتنا هیژایی مه‌لک دکر، داخاز ژ خه‌لکی دکر کو

خودایت وئ بزفرینن، ل دویمه‌هی ژێ دی پیشنیاز که‌م کو بیته مووزه‌خانه و به‌رمایکیت فیه‌سه‌لی دوپی لئ بهینه‌ نیشانان، دا بیته شاهده‌کی ره‌مزی لسه‌ر چاخ و حکمی وی بو ده‌می پینچ سالا ۱۹۵۳-۱۹۵۸.

دارا فیه‌سه‌لی ئیکلی ل زاویته

هه‌که فیه‌سه‌لی دوپی گه‌له‌ک هه‌ژ سه‌رسنگی کربیت، باپیری وی مه‌لک فیه‌سه‌لی ئیکلی (ده‌سته‌ه‌لاتا ئیراقی دنا‌فه‌را ۱۸۲۱-۱۹۳۳ کری) گه‌له‌ک هه‌ژ زاویته دکر نه‌فا ئیزیکی ده‌وکی لسه‌ر ریکا سه‌رسنگی، مه‌لک فیه‌سه‌لی ئیکلی داره‌ک ل زاویته هه‌لب‌زارت بوو و لبن سیه‌ه‌را وئ داری د روینشته‌ خاری، نه‌و زه‌لام چوو به‌لئ نه‌و دار وه‌کی جه‌فه‌نگه‌کی بو ما، وه‌کی بازنه‌کی به‌را ل ره‌خودوری وئ هاتبوونه دانان، ده‌می نه‌ز لبن روینشیمه‌ خاری کو هیشتا یی بچویک بووم لسا ۱۹۶۰ی، خه‌لکی هه‌میا شانازی ب دارا مه‌لک فیه‌سه‌لی ل زاویته دبر و شکل به‌ر دکیشان، نه‌ز نزانم چ ب سه‌ری وئ دارا میژووی هاتیه، پشتی بورینا پتری ژ شیست سالا کو نه‌ز لبن روینشیم، نه‌ز د گه‌ل ده‌یک و باپیت خو بووم - خودی ژ وان رازی بیت.

ده‌فگوتیا مس روزالیندا رامیریس: نه‌وا فیه‌سه‌لی دوپی ب خودانگری

مس روزالیندا رامیریس نه‌وا مه‌لک فیه‌سه‌لی دوپی ب خودانگری، به‌ری چل سالا من ل ئوسکتله‌ندا دیت و بو من ناخفت (سه‌حه‌ک: سه‌یار جه‌میل، ل بیره‌اتنا پینچی و دو سالی کوشتنا مه‌لک فیه‌سه‌لی دوپی ۱۱۴ تیرمه‌ها ۱۹۵۸ روزالیندا رامیریس، نه‌و که‌سا ئنگلیز یا مه‌لک فیه‌سه‌لی دوپی ب خودانگری)، نه‌وی به‌حسی چیروکا مه‌لکی بچویکی

مه‌لکی لسه‌ر ئەفا قه‌ومی لومه‌ لی‌کرین، گو‌ت: بو‌ من یا گ‌رنگ نینه‌ چه‌ند که‌سه‌ک لسه‌ر ئازادیی و پێشکه‌تنی به‌ینه‌ کوشتن دا خه‌لک ب ناشتی بژین. ئەو بته‌نی نه‌بوو یا ده‌ست قوتاین و خو‌ مه‌زنکری، به‌لئ ئەو ئێک بوو ژ گه‌له‌کی کو ده‌ست بو‌ قه‌ومینا قوتاین بیکو هزر د قه‌رپژا واندا بکه‌ن.

بێده‌نگیا سه‌رسنکی

ده‌فه‌را چپای یا سه‌رسنکی د وی رۆژا میژووی دا گه‌له‌کا بێده‌نگ بوو، بژلی هنده‌ک ژ له‌شکه‌ری نه‌بن، که‌تبوونه‌ د ره‌وشه‌کا نه‌ته‌نادا، خه‌لک ژێ به‌ر ب قه‌سرا مه‌لکی ل سه‌رسنکی نه‌چوو بوون، دا خرابکه‌ن یان تولا خو‌ ژێ قه‌که‌ن یان بدزن و نافه‌رۆکا وی تالان که‌ن. خه‌لیلی پولیس به‌رده‌وامیی دده‌ته‌ ئاخفتنیی خو‌ و دبێژی: کو یه‌که‌یا له‌شکه‌ری ل سه‌رسنکی یا ئێزیکي ئوتیلا به‌ری بوو، ده‌ستی خو‌ دانابوو سه‌ر ئوتیلی، د قه‌گیریت و دبێژی: گه‌له‌ک ژ مالباتیی به‌غدادیا د ناف ئوتیلی دا بوون بو‌ سی‌رائی هاتبوونی، ژ وان ژێ مالباتا موته‌سرفی لیوا به‌غدا خودی ژێ رازی عه‌بدولجه‌بار فه‌همی بوو، ژنا وی د ره‌وشه‌کا خراب دا بوو، فه‌دگریی و دبێژی: من دیت یا د قه‌تلازیه‌کا درستی دا، ژ به‌ر وان ده‌نگوبه‌حسیی های ژێ بووی وی دکره‌گری، وی چ ژ زه‌لامی خو‌ د سه‌عه‌تیی ئیکي بیی سه‌روبنکرنی دا نه‌دزانی، نه‌دزانی دی چ که‌تن ژ به‌رکو ره‌وشا نه‌هاتنچوونی هاتبوو راگه‌هاندن، هاتنچوون دناقه‌را لیوا و باژیریی ئیراقی دا هاتبوو راوستاندن. به‌رده‌وام دبیت و دبێژی: من بزافکر وی ته‌نا که‌م و من سوز دایی وی و مالباتیی دی بیی به‌غدا ب سلامه‌تی بزفرینمه‌ به‌غدا بیکو تشته‌ک ل وانا به‌یتن، من گو‌تی خه‌لکی کوردستانی مرؤقیی ئاشتیخانن، وه‌کی هه‌می کوردییت کوردستانی، ئەوان که‌رب ژ که‌سی قه‌نابن، ته‌نا بوو جاره‌کا دی زق‌ری سه‌رخۆ. به‌لئ قه‌سر، هه‌روه‌کی عه‌بدولقادر سه‌ید ئەحمه‌د (کاتبی دادگه‌ها ده‌وکی لسا‌لیت شیستادا) قه‌دگیریی، کو ژ کوردییت گه‌له‌ک باشه‌ من

حسیییت خو‌ د گه‌ل رژیما مه‌لکی سافی که‌ن، به‌ر ب قه‌سرا رحابی قه‌ بچن و تولا خو‌ ژ مالباتا مه‌لکی فه‌که‌ن، ده‌نگ و برقیییت دره‌و بو‌ خه‌لکی د گو‌تن، کو چریسه‌تی سه‌ری وان گرتبوو، وان های ژێ هه‌بوو کو له‌شکه‌ری و زابیتی (ئازا) غه‌درال مه‌لکی کری، هنده‌کا ژ وانا ئەهد دابوووی ده‌می ژ کولیژا له‌شکه‌ری ده‌رکه‌فتین. گه‌له‌ک تیکده‌ر و خه‌سه‌چی هاتبوونه‌ سه‌ر جادیییت به‌غدا و باژیریی مه‌زن، نه‌خاسمه‌ ل میسل و به‌سرا، به‌لئ به‌غدا هه‌فرۆیشی سه‌عه‌تیی میژوویی بیی ژ هه‌میا دژواتر ببوو، دیت بوو به‌رپرسیی ئیراقی و ئوردنی بیی ده‌ینه‌ کوشتن و یی لسه‌ر جاددا دخینین یان ژێ یی ب ستوینا قه‌ ده‌ینه‌ گریدان و گوشتی وان یی ده‌ینه‌ ژیفه‌کرن، پارچییت له‌شی وان بیی ده‌ینه‌ ژیفه‌کرن یان ژێ یی ترومیلا یی ده‌سرا دئینن و دبه‌ن، هنده‌ک ژوان وه‌حشا کیرک و حه‌بل فی بوون، تایی چه‌پی ئیراقی هه‌میا ئەف قه‌ومینه‌ پیرۆزکر، ئەفه‌ چه‌یدبوو تولفه‌کرنه‌ک بوو ژ رژیما مه‌لکی، ژ به‌ر سیاسه‌تا وی ب دژی وان کو (فه‌ه‌دی) دامه‌زیرنه‌ری حزبا شو‌عی ئیراقی سی‌داره‌دا، وه‌خته‌کی دریی گه‌له‌ک زوم دناف زیندانا دا ل ئەندامییت وان کربوو، ئەف حزبه‌ یا نه‌ده‌ستویردایی بوو ژ به‌رکو ژ حزبیی خراب بوو. ده‌یکا ره‌مزی ئەفا دناقه‌را سه‌رسنکی و ئامیدیی دا دژیا، دگه‌ل هه‌ردو کوریی خو‌ ره‌مزی و فه‌وزی گه‌له‌کا که‌یفخوش بوو، ئەوژی وه‌کی هه‌می چه‌پی دی، ده‌می های ژ ده‌نگوبه‌حسا بووی لسه‌ر جادیی له‌یزی (ره‌قسی) و دگو‌ت: نوکه‌ عه‌داله‌ت د ناف ملله‌تی دا بجه‌هات، ئەو ب کوریی خو‌ یی دیی فه‌وزی گه‌له‌کا حییه‌تی بوو، ئەوی جلکیی به‌ره‌فانیا مللی له‌ربوون، ره‌شاشه‌ک ژێ یا ده‌ستا دا بوو، ئەوی نه‌دزانی دی چاوا بکارینییت! ئەوی گه‌له‌ک خو‌ ب چه‌کی خو‌ مه‌زن دکر، ده‌یکا وی ژێ خو‌ ب قه‌هره‌مانیا وی دژی خاییین و پاشقه‌مای و سه‌رداگرا مه‌زن دکر. به‌لئ ده‌می هنده‌ک پشتگریی

شکلئ سیئ: شکله کئ میژووی کو عه‌بدولسه‌لام عارف به‌رامبه‌ری هه‌ژایئ وی یئ عه‌در لیئکری فه‌یسه‌لئ دویئ، عه‌بدولسه‌لامی د وی وه‌ختی دا هه‌زرا چ دکر؟

نیاسی، ب ره‌نگه‌کئ شعری سالوخوا قه‌سری دکه‌ت و دبئژیت: د وی سپیده‌هیا بئ گئول دا قه‌سرا مه‌لکی یا بئ گئول بوو، داروبار لسه‌ر په‌سارا چیاپی گاره‌ی و مه‌تینا قورمچی بوون، ته‌یر و چویچک بئ ده‌نگ بیوون، دنیا گه‌له‌کا قه‌ه‌ری بوو، خه‌لک ل چایخانئ خرقه‌ببوون، وان های ژ وی ده‌نگئ بولبولی دبوو کو ژ رادیونئ دهات، وان پیشه‌مانیا به‌ختئ خو دکر، هنده‌ک ژ وانا دکره‌گری، وانا سه‌دکره‌قه‌سری، ئیک ژ وانا گوئ: سه‌رسنکئ تو هه‌مبیز کربوو هه‌ژایئ من دا به‌غدا ته‌ بکوژیت، جوتیارئ قه‌سری دکره‌گری و تف دکره‌به‌ر ده‌ری قه‌سری، وی دگوئ بلا‌بم و کسه‌نه‌هه‌یت قه‌سری ب سوژیت یان تشته‌کی لی بکه‌تن.

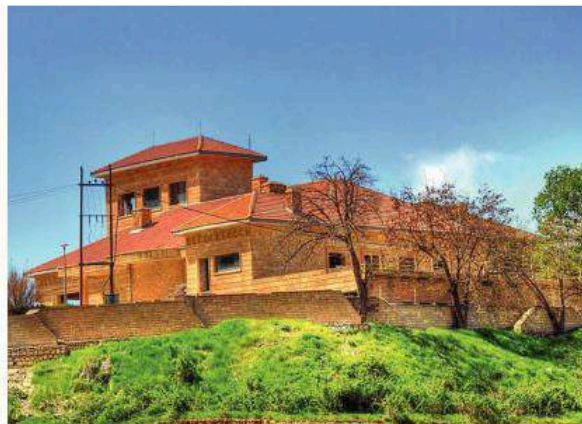
شکلئ ئیکئ: فه‌یسه‌ل یئ دناف باغچن قه‌سرا خو دا لسه‌رسنکئ دخوینیت.

شکلئ چاری: شکله کئ میژووی کو عه‌بدولکه‌ریم قاسم به‌رامبه‌ری هه‌ژایئ وی یئ عه‌در لیئکری فه‌یسه‌لئ دویئ به‌ری چهند هه‌یفا ژ یا چیبووی.

قه‌ده‌را شیلوبیئل و چاره‌نقیسئ قه‌سرا مه‌لکی ل سه‌رسنکئ

چاره‌نقیسئ قه‌سرا مه‌لکی پشتی خودانئ وی نه‌مای پشتی رژێما مه‌لکی بو رژێما جمهوری ل سپیده‌هیا

شکلئ دویئ: قه‌سر هه‌روه‌کی خو کو بالکونا وی یا لسه‌ر ره‌خئ روژه‌ه‌لاتی

روژا ۱۱۴ تیرمه‌هه‌ی ۱۹۵۸ لسه‌ر ده‌ستێ عه‌بدولکه‌ریم قاسمی و عه‌بدولسه‌لام عارفی هاتیه‌ فه‌گوه‌استن و مه‌لک فه‌یسه‌لێ دووین هاتیه‌ کوشتن و نه‌مانا رژێما دکتاتور-

هه‌روه‌کی دگۆت، سیسته‌می له‌شکه‌ری یێ جمه‌وریی یێ تیکانه ده‌سته‌پێکر، پاشی هه‌فڕکییت سیاسی و سه‌روبنکرن و شه‌ر و دورپێچ و بسه‌رداگرتن و ژبه‌ریکچوونێ ده‌سته‌پێکر، نه‌فه‌ ژێ ژبه‌ر ژیکبژاله‌بوونا جفاکیا دژوار چێبوون، روژ ب روژ به‌ر ب وێرانکرنێ فه‌ دچوو، خه‌لکی ژێ وه‌کی هه‌رجار خه‌ون ددیتن کو دێ ئیراق جاره‌کا دی به‌ر ب بلنداهیی فریتن، دویر ژ به‌گاتی و سه‌رداگرتن و ته‌په‌سه‌رکرنێ، به‌لێ راستی قه‌ت یا هوسا نه‌بوو.

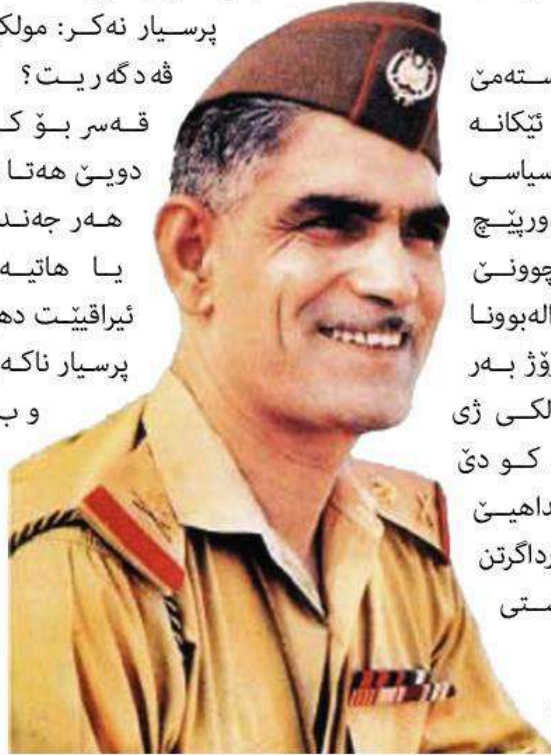
قه‌سرا مه‌لک فه‌یسه‌لێ دووین لسه‌رسنکێ ببوو جهه‌کێ له‌شکه‌ری، بیکو تشت و مشتیت وی به‌ینه‌ دزین

هه‌روه‌کی ل قه‌سرا رحابێ ل به‌غدا چێبووی، پاشی هاته‌ پشتگوه‌فه‌ هافیتن، ببوو جهه‌کێ ره‌سمی و نافمالیه‌کا بێسه‌روه‌به‌ر لێ هه‌بوو. پشتی شوێشا کوردی رابووی و ده‌ستێ خۆ دانایه‌ سه‌ر وی ده‌قه‌ری، نه‌ف جهه‌ بۆ باره‌گه‌هێ پێشمه‌رگیت شوێرشقان. لساڵا ۱۹۶۲ ئی لیوایه‌کا له‌شکه‌ری هاته‌ وی ده‌قه‌ری، جاره‌کا دی بۆ ده‌ستێ له‌شکه‌ری ئیراقی فه‌گه‌ریا فه‌. پشتی په‌یماننا ناشتی دناقه‌به‌را حکومه‌تا ئیراقی و کوردا لساڵا ۱۹۷۰ ئی دا چێبووی، کو ب په‌یماننا ئاداری یا نافدار بوو، نه‌ف جهه‌ بوو ئوتیله‌کا چار ستیر، نه‌فه‌ ژێ هه‌تا ساڵا ۱۹۷۴ ئی یا به‌رده‌وام بوو، جاره‌کا دی بزاقه‌کا دی یا رزگاربخازا کوردی چێبوو، شوێرشگیرا جاره‌کا دی ده‌ستێ خۆ دانا سه‌ر، کره‌ ئافاهیێ په‌روه‌ردی یێ پارێزگه‌ها ده‌هۆکی،

به‌لێ پشتی ساڵه‌کێ جاره‌کا دی که‌فته‌ بن له‌پیت به‌غدا و هاته‌ نویژه‌نکرن و کره‌ خانیی بێهنقه‌دانێ بۆ وه‌زیرا و پێهه‌لتر. نه‌فه‌ هه‌می چێبوو که‌سی پرسیار نه‌کر: مولکیه‌تا قی قه‌سری بۆ کێ فه‌ دگه‌ریت؟

قه‌سری بۆ کێ فه‌دگه‌ریت؟ ژ فه‌یسه‌لێ دووین هه‌تا سه‌دام حسینی

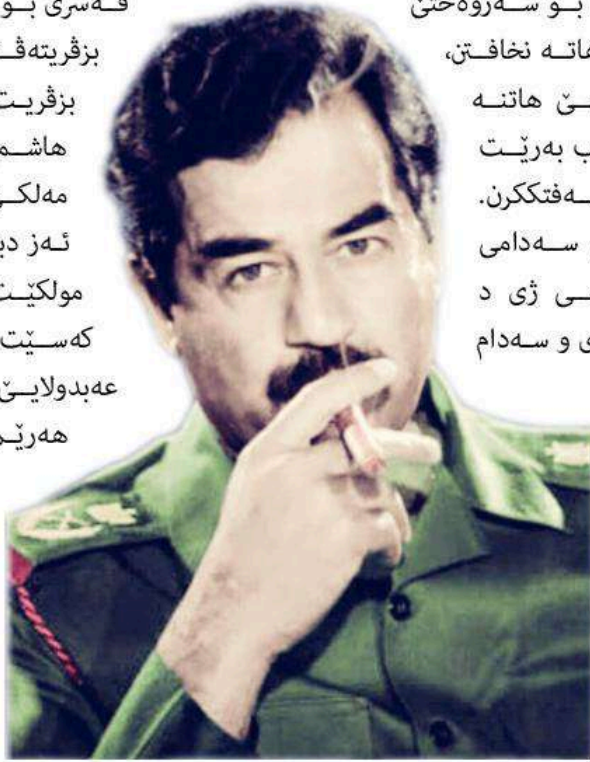
هه‌ر جه‌نده‌ قه‌سری به‌رنگه‌کێ به‌رده‌وام یا هاتیه‌ نویژه‌نکرن، به‌لێ نه‌و ئیراقییت ده‌ینه‌ د نافدا و دچن چ جارا پرسیار ناکه‌ن کی خودانی قی جهی یه‌؟ و ب چ حه‌قه‌کی نه‌فه‌ و یێ دی بکاردینن، بیکو خودایتی وی های ژێ هه‌بییت، ب مالی خودانی وی مه‌لک فه‌یسه‌لێ دووین یا هاتیه‌ ئافاکرن، نه‌وی ده‌ینن وی ئیخستبوو ستوین خۆ، نه‌وی قه‌ره‌ک کربوو دا تمام که‌تن، ژ مالباتا خودانی نه‌رد و نافمالی و ئافاهیێ وی

عه‌بدولکه‌ریم قاسم

که‌س نه‌مایه‌، هوسا ژێ یاری ب چاره‌نقیسن قی قه‌سری هاتنه‌ کرن. ل ده‌می شه‌ری ئیراقی و ئیرانی لساڵا ۱۹۸۰ ئی چێبووی، ببوو جهی خۆ سه‌رخوشکرنێ نه‌خاسمه‌ وان زابتیت ئیراقی نه‌ویت ل وی ده‌قه‌ری شول دکر. به‌لێ د ئیک ژ گه‌ریانیت سه‌روکێ به‌ری یێ ئیراقی سه‌دام حسینی دا ترومیلا خۆ به‌ر ده‌رگه‌هێ وی راوستاند و چوو د نافدا و سه‌حکه‌ر ده‌یمه‌نیت چیا یێ سه‌رسنکێ و بریار دا هه‌می به‌یته‌ نویژه‌نکرن، هوسا ب ئیک ژ قه‌سریت خۆ ییت وی ده‌قه‌ری هژمارت، نه‌ز تیناگه‌هم ب چ حه‌قه‌کی نه‌و ده‌ستێ خۆ دانه‌ سه‌ر قه‌سری و نه‌و نه‌ مولکی ده‌وله‌تی یه‌، نه‌و نه‌ خانوبه‌ره‌کێ حکومی یان یێ هه‌مایه‌، نه‌و ل رێقه‌به‌ریا تاپوین ب نافلی مه‌لک فه‌یسه‌لێ کورپی غازی هاتبوو قه‌یدکرن. نه‌فه‌ ژێ

دیارکر کو دقیت کاروباریت وی بو راستیا خو بزقرن- هه‌روه‌کی من های ژێ بووی، دیارکر کو مولکیه‌تا قه‌سری بو خودائیت وی یت شرعی بزقریتفه، بو میراتگریت هاشمیا بزقریت، نه‌و ژێ بو نوینه‌ری مالباتا هاشمیا مه‌لک عه‌بدو لایئ دویئ مه‌لکئ ئوردنئ بزقریت (به‌لئ) نه‌ز دبێژم میراتگریت شرعی یت مولکیت فه‌یسه‌لئ دویئ، هنده‌ک که‌سیت تیزیکتر هه‌بوون ژ مه‌لک عه‌بدو لایئ دویئ)، دیسافه‌ حکومه‌تا هه‌ریما کوردستانئ پارچه‌کا دی یا نه‌ردی لسه‌ر زیده‌کر کو ۴۰ دونه‌م بوون. هه‌قالئ من سه‌یداین حازم مه‌بیزه‌یین گوته‌ من: ریقه‌به‌ری گه‌شتوگوزاری ل ده‌قه‌ری گوته‌ من کو مه‌لک عه‌بدو لایئ دویئ بریار دابوو پشکه‌کن ژ وی نه‌ردئ زیده‌کری

سه‌دام حسین

بکه‌ته‌ باغچه‌کن گشتی بو خه‌لکئ ده‌قه‌ری، نه‌ز نزانم نه‌و باغچه‌ هاته‌ چیکرن یان نه‌؟ دیسافه‌ دبێژیت: ژ وان گوهرینیت تیدا کرین و رویئ قه‌سری پی هاتیه‌ گوهرین ب به‌ری یا هاتیه‌ نخافتن و په‌نجه‌رکیت وی یت هاتینه‌ گوهرین، نه‌ردئ وی ژێ یئ هاتیه‌ گوهرین و بزاقا چیکرنا هه‌لکیشوکه‌کن (مسعد) هاتیه‌ کرن هه‌ر چه‌نده‌ ژ دو قاتا بتنی پیکده‌یت، دیوار ژێ یت گیچ کرین، شولئ (فایبه‌ر بلیسی) ژێ یئ راوستاندی و کونیت وی یت هاتینه‌ گرتن و بنیاتئ وی یئ هاتیه‌ گوهرین. نه‌و که‌سئ قه‌ست دکه‌تن دئ بینیت کو ژورا مه‌لک فه‌یسه‌لی یا بوویه‌ هولکه‌ نه‌شته‌گه‌ریا لساڵا ۱۹۹۳ئ کوریکخواه‌کا ده‌نیمارکی قه‌سر کربوو خه‌سته، هه‌تا نوکه‌ ژێ شوینواریت وان گوهرینا

نوژه‌نکرنا دویمه‌یه‌ بوو، دبێژن ژێ کو بیگونه‌هیا قه‌سری هه‌می یا هاتیه‌ گوهرین و چوو، ره‌سم تیدا چیکرن کو گروقه‌ک بوون بو سه‌روه‌ختئ سه‌دام حسین، ب به‌ری هاته‌ نخافتن، بانیت وی ژ نافدا ب گیچئ هاتنه‌ خه‌ملاندن، نه‌ردئ وی ژێ ب به‌ریت رخامی و مه‌رمه‌ری هاته‌ سه‌فتککرن. دبێژن ژێ جاره‌کئ بتنی سه‌دامی یا قه‌ستکریئ. نه‌فه‌ هه‌می ژێ د میژوو یا قه‌سری دا یا چیبوو و سه‌دام جاره‌کا دی نه‌ زفریئ، که‌سئ پرسیار نه‌کر، نه‌ری مولکیه‌تا قئ قه‌سرا بجویک و به‌رنیاس بو کئ دزقریت، کویا بوویه‌ ره‌مزه‌ک د وژدانا خه‌لکئ وی ده‌قه‌ری دا ژ کورد و ئاسوریا؟ سه‌دام حسین ب قئ چه‌ندی ژێ نه‌راوستا، کومه‌کا قه‌سرا دناقه‌ه‌را سه‌رسنکئ و ئینشکئ و ئاشه‌وا چیکرن، نه‌و قه‌سر د سحره‌ند و د دیار بوون.

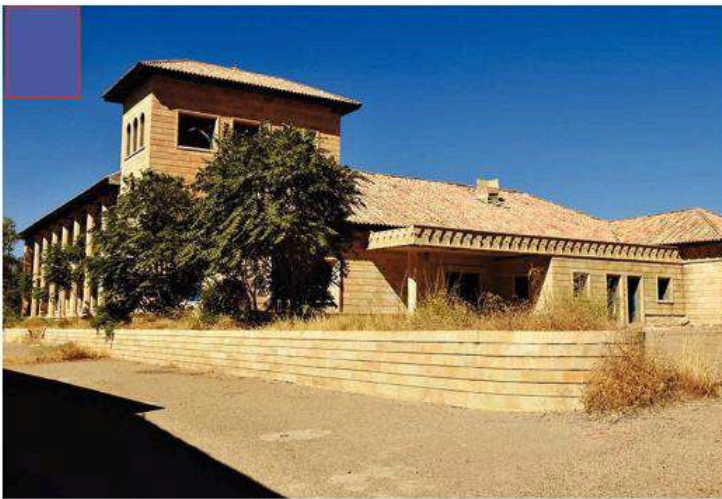
شه‌ریه‌ت بو کئ یه‌؟

لساڵا ۱۹۹۱ئ سه‌ره‌له‌دانا کوردا ب دژی حکمئ سه‌دام حسین رابوو، به‌غدا کنترول لسه‌ر ده‌قه‌ریت کوردا نه‌ما، دقایبا ژێ ده‌ستئ خو دانابا سه‌ر قه‌سریت سه‌دام حسین. پاشی لساڵا ۱۹۹۳ قه‌سرا مه‌لکی بوو خه‌سته‌ و ریخخواه‌کا ده‌نیمارکی بریقه‌دبر، هه‌تا ساڵا ۱۹۹۸ئ یا به‌رده‌وام بوو، پاشی قه‌سر بوو ریقه‌ه‌ریا ناسنامه‌ و باره‌گه‌هی پولیسا. لساڵا ۲۰۰۵ئ ده‌سته‌لاتا هه‌ریما کوردستانئ ب سه‌رکیشیا مه‌سه‌عود بارزانی سه‌روکئ هه‌ریمی

کریاره‌کا خویندا هاته کوشتن. ئەو کریاره‌کا تراژیدی بوو، ئیراق یا پێدقی نه‌بوو، بتنی یا پێدقی چاکیا سیاسی بوو، قه‌سر دئی د ناف ده‌ستا دا به‌رزهبیت، ئەو دئی خودانی وی و عاشقی وی گرینیت، ئەو دئی هه‌تا هه‌تایی دگه‌ل وی دارا تیکانه ئەفا د ناف قه‌سری دا که‌ته‌گری. ئەهری دئی رۆژه‌کا نوی بۆ هه‌لیت؟ ئەهری دئی سپێده‌هیه‌کا نوی ریکا خو د ئیراقی دا که‌ت؟ ئەهری دئی ژیان ل ئیراقی چاره‌کا دی گه‌ش بیه‌ته‌فه؟ ئەهری پشته‌ی سالوزه‌مانا دئی باوهر ژ ناخفتنا ئیبن که‌سیری که‌ن ئەوا دبیژیت: ئەو نینه ئیلا رۆژه‌کی دئی سپی بیت.

سهر‌به‌ندیا خو‌رستی تمام نابیت هه‌که جانیا مرو‌قی د گه‌لدا نه‌بیت

ئهری ئەفه ناخفتنه‌کا خشکوکه دقیت ئەم هزر تیدا بکه‌ین، سه‌رباری کو هه‌یژا محمه‌د سه‌لیم سیاری یی دگه‌ل من هه‌قبیره کو د گۆتارا خو دا (ئهری ل وپیری) ئەوا ل رۆژا ۲۰۰۸/۱۹/۲۱ به‌لا‌فکری، کو به‌حسی ده‌ستودانی خرابی وان هافینگه‌هیت جوان ده‌کن، لسه‌ر سه‌رسنکی دبیژیت: ئەو باژیرکی جوان کو ژ ره‌خی ژۆری فه‌یا ل هنداقی چیا‌یی مه‌تینی چاقیت مرو‌قی دویر دچنه‌ وی گۆمه‌تا

قه‌سرا مه‌لکی ل سه‌رسنکی

د دیارن. دبیژیت ژ: ئەنده‌زیاریت ئوردنی ب هه‌فکاریا حکومه‌تا هه‌ریما کوردستان سهر‌هدانا قه‌سری کرپوو، دا به‌پته‌ دیراسه‌تکرن بۆ به‌ری وان گوهرینیت ب سه‌ردا هاتین، به‌لی که‌سی پینگاه‌کا زانستی نه‌بوو به‌ری به‌پته‌ نوپزه‌نکرن، کو یا پێدقی دوکومینتایه‌ کا به‌ری هینگی چاوا هاتبوو ئافاکرن، دقیت شول لسه‌ر هاتبا کرن و بۆ وه‌ختی به‌ری هاتبا زفراندن، دا کو ببا شاهده‌ک لسه‌ر نه‌فس بچیکیا هاشمیا ئەوا ژ مه‌زناهی و باوهریا وان ده‌ات، ئەو یا پێدقی عاشقه‌کی یه‌ کو هه‌می نه‌قل و هونه‌ری خو بده‌ته‌ شولی دا جانیی بۆ قه‌سریت هاشمیا ل ئیراقی بزفرینیت.

ئه‌ز چ پێش‌نیاز دکه‌م؟

ئه‌ز پێش‌نیاز دکه‌م ژ حکومه‌تا هه‌ریمی ل هه‌قلیری و یا ئیحادی ل به‌غدا کو د گه‌ل مه‌لکی ئوردنی عه‌بدولایی دوپی باخفن کو فی جهی بکه‌نه‌ مووزه‌خانه و هه‌می به‌رمایکیت مه‌لک فه‌یسه‌لن دوپی و مالباتا وی و شکلیت وان به‌پنه‌ نیشاندان، قه‌سرا وی به‌ینیت شاهده‌کی ماددی و ئافه‌دانی لسه‌ر بیره‌هاتنیت مه‌لکی جحیل ئەوی بوویه ئیتیم هه‌ر ژ بچیکانیا خو، ملله‌تی وی ئەو یی ژ

بچیکانیی ب خودانکری و بوو جحیله‌کی ره‌وشه‌نبیر و که‌شخه‌ و دلۆفان، چ جارا لسه‌ر ب دارفه‌کرنا چ مرو‌قا ئیمزا نه‌کره‌، دا زابته‌کی له‌شکه‌ری وی ب وه‌حشی و هه‌مه‌جی و بی حه‌ق وی ب کوژیت. خودی دلۆفانیی ب شه‌هید فه‌یسه‌لن دوپی به‌ت، وی گه‌له‌ک هه‌ژ سه‌رسنکی دکر، ئەف جهی خشکوک ل دانسالن هافینی، هه‌رروه‌سا وی هه‌ژ ئیراقی هه‌میی دکر. د فی قه‌سری دا چاخه‌کی زیرین چیبوو، یا ئیمن و دلساخ و خشکوک بوو، ب نه‌مانا خودانی وی کو د

کهت و سه‌یرانچیا ل هه‌می دنیاى بوو خو
راکشیت.

په‌یقیت دویمه‌یه‌ی

ل دویمه‌یه‌ی ژى، نه‌فه گه‌ریانا چاری بوو د
زنجیرا کتیا من دا (رموز واشباح) لسه‌ر
قه‌سرا سه‌رسنکێ، کو ره‌مه‌زکێ نه‌فس
بچیکێ یه‌ هه‌قه‌به‌ری قه‌سریت
مه‌له‌کی ییت مه‌زن ل دنیاى،
نه‌ز ب دلسوژی دبیژم هیقیه
هه‌می هیقییت مه
بجه‌یه‌ین سه‌رسنک
ببته‌ قیلا دنیاى
روژه‌کێ ژ روژا،
نه‌ف قه‌سرا بچویک
ببته‌ ره‌مه‌زکێ
میژوو و هه‌می ئیراقی
ژ که‌ریا خو و دوپه‌لانکیا خو
ب ده‌رکه‌فن، هه‌زه‌کا نوی بو یا
چوو بده‌ته‌ مه‌، دا کو ده‌رسیت
دیروکی ژى وه‌رگرین و ژیانه‌کا باشت
بوو پاشه‌روژی چیکه‌ین.

مه‌له‌ک فه‌یسه‌لێ دوین

شین، ژ لایێ ژیری فه‌ یا لسه‌ر چیاى گاره‌ی نه‌و
گوپیتکتیت بلند به‌ر ب کویراتیا که‌ونی فه‌ دچن،
هه‌ر دیسا دبیژیت: کێ ژ مه‌ های ژ هه‌فینگه‌ها
سه‌رسنکێ یا خوشتقی نه‌بوویه (مه‌له‌کێ جحیل)؟
کێ ژ مه‌ نه‌و جانیا خودایێ یا سیخه‌به‌ند نه‌دیتیه؟
چه‌ند ژ مه‌ شانازی دبه‌ن ده‌می دبیژن نه‌م
یێ ل سه‌رسنکێ، نه‌ف نافێ موزیکى یێ
خشکوک.

دیسافه‌ دبیژیت: به‌ری هه‌یفه‌کێ نه‌ز و
مالباتا خو چوو بووینه وه‌لاتی، نه‌م ل هیقی
بووین بچینه سیخه‌به‌ندیا هه‌فینگه‌هێ،
هه‌روه‌کی نه‌م د فیتری قێ چه‌ندێ بووین،
من هیقی دکرن کو نه‌م روژه‌کا
خوش ل هه‌فینگه‌هیت
ده‌وکێ به‌ین، ژ زاویته‌ و
سیاره‌تیکا و سه‌رسنکێ
و سیلاقی، به‌لێ یا
چاقیت من دیتی نه‌ز
فه‌جناقیم، گه‌شتوگوزار
یا پشتگوه‌فه‌ هه‌فیتی
بوو. سیاری داخاز دکه‌ت
کو وه‌زاره‌ته‌کا تایه‌ت ب
گه‌شتوگوزاری فه‌ هه‌بیت، نه‌فان هه‌فینگه‌ها ب
ژیانا گوزاری و ئوتیل و خلمه‌ت و جوانیا ئافه‌دان

قه‌سرا مه‌له‌کی ل سه‌رسنکێ

به‌رپه‌ره‌ک ژ هه‌بوونا سه‌رکیشیت هۆزه‌کی

د. ششان زاهر عه‌بدوللا

کوردیکرن: محسن عه‌بدله‌رحمان

ژبو بده‌سته‌ئینان و پشته‌فانیا خه‌لیفه‌ی و وه‌رگرتنا ده‌فگوت و دانپێدانا وی ب وی ده‌سته‌لاتی به‌رامبه‌ر راگه‌هاندنا وان بو تاگیریا خو بو خیلافه‌تی (۱). هه‌بوونا سه‌رکیشی و ده‌سته‌لاتیت رامیاری ییت نه‌مازه ب کوردانقه، ده‌سته‌پیکا پیشقه‌چوونا وان به‌ره‌ف چیکرنا کارگیریه‌کا نه‌مازه ب وانقه ل ده‌قه‌رین وان بو، لی ده‌گمه‌نی و بژاله‌بوونا پیزانینان ل دور ده‌سته‌پیک و چاوانیا ده‌رکه‌فتنا وان یا مژه‌وییه، ده‌هۆندر نیقا چه‌رخنی ۱۰/۴، ده‌وله‌تا عه‌باسی د ره‌وشه‌کا لاوازی و هه‌لوه‌شیانی دا دبوری، کو ب نه‌ری کارتیکن ل سه‌ر شیانیته‌ ده‌وله‌تی د

ده‌سته‌پیکا په‌یدا بوونا سه‌رکردایه‌تیته‌ کوردی د هۆندر چه‌رخنی ئیسلامی دا یا مژه‌وییه، چنکو په‌یدا بوونا وان نه ب بریارا خیلافه‌تا عه‌باسی بو، لی وه‌سا دیاره په‌یدا بوونا وی ژ نه‌گه‌ری هنده‌ک کاودانیته‌ گونجای په‌یدا بوون، کوردان ب ئاوايه‌کی باش مفاژی وه‌رگرت، و ژ وان: لاوازی ده‌سته‌لاتا نافه‌ندی و هه‌بوونا به‌ره‌فه‌ییته‌ نافخویی د هۆندر کومه‌ه‌بوونا که‌سیت هۆزی ل دور سه‌رکیشیت خو و پیشکیشکرنا پشته‌فانیی بو وان ژبو پیکینانا ده‌سته‌لاتا رامیاری ل سه‌ر بنیاته‌کی هۆزه‌کی، و ژبو به‌ره‌فکرنا بیافه‌ک خو ش ب هه‌موو ریکا کاردکر،

سه رکیشه کئ کورد ژ سه رده میت که فن

دهوله تی و هه فگرتنا وی ب ئاوایه کی هه بوون، کو هیزا هه وی ت له شگری بو نه هیلا ژ بو بهر سینگررتنا میریت ل سه ر دهوروبه ران زالبووین، ئه و بو ده لیقه دایه میران کو دوور ژ دهسته هلاتا راسته قینه یا خیلافه تی حوکمی ل ده فهریت خو بکه ن، زیده باری وی زالبوونا توخمی ترک ل سه ر دهوله تی هه ییه تا خیلافه تی ل جه م ملله تیت موسلمانیت گه له ک ملله ت نه هیلا، ب وی چه ندی نافه ندیا دهوله تی که فته دباره کئ شه پلیدا، نه مازه کو دهوله تا ئیسلامی ژ هژماره کا ویلیه ت و هه ریمان پیکده ات (۸).

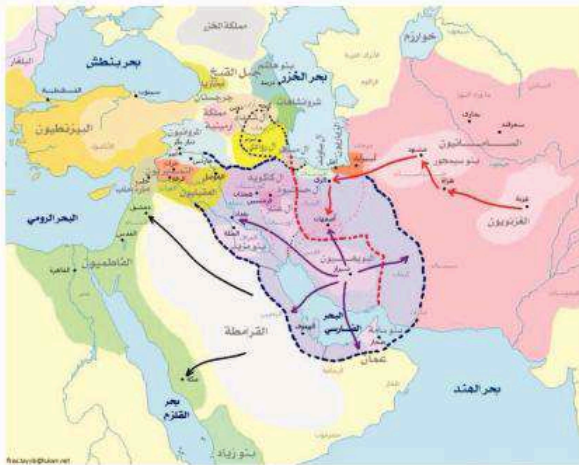
ده فهریت کوردا ژ کینجا وان کاودانیت خیلافه تا عه باسی تیدا دبوری نه یا دووربوو، خه لکی کورد ل دور سه رکیشه تی هۆزیت خو کومبوون، و بزاقکر ن ل هنده ک ده فهران بیی دزایه تیکرنا دهسته هلاتا عه باسی ئاوایه کئ ئوتونومی ب دهسته ه بینن (۹)، ئینا

کۆنترولا کاروباریتن دهوله تی دا کر، ئینا دهسته هلاتا وی ل سه ر هه ریمان لاوازیوو، له ورا هه ریم و دهوروبه ران دهسته ب ده رکه فتنی ژ دهسته هلاتا وی کر، و دهوله ت تنی ب سه روه ریا نافی ل سه ر وان رازیوو، و ژ بو دانا ره وایی ب حوکمی خو ب ریکا راگه هاندنا وان بو تاگیریا خو بو خه لیفه یی عه باسی (۲).

ب شیوه یه کئ ئاشکرا و هه ر ژ خیلافه تا موخته دری (۲۹۵- ۳۲۰/ک/ ۹۰۸- ۹۳۲ز) دهوله تا عه باسی دهسته ب زده ستدانا کۆنترولن ل سه ر کاودانان کر، کو ئیدی ئه فی خه لیفه ی دهسته هلات د بریقه برنا دهوله تی نه ما، به لکو که فته ژیر کۆنترولا ترکا ئه وی ت کاروباریت دهوله تی گرتینه دهسته، وه کو (پعالبی) دیارگری: ((دهوله ت نه خو ش که ت و سیاسه ت لاوازیوو)) (۳)، و ئه فی چه ندی ده لیقه په یداکر کو گه له ک ئالی ماییتیکرنی د کاروبان دا بکه ن، تاکو حوکمی وی هاته سالوخته تان: ((کاروباریت دهوله تا وی ب بوچوونا ژن و خزمه تکاران ب ریقه دچوو... ل روژیت وی دونیا ویران و گه نجینه فالابوون)) (۴) و بچووکیا ژیی وی ل ده می هه لبژارتنا وی وه کو خه لیفه بو موسلمانان کینجه کا گه له ک نه ری هه بوو (۵)، چنکو ئه و که فته ژیر کینجا بی ت دی و ماییتیکرن د کاروباریت وی بی ت تایه ت دا کرن، و دایکا وی (شهغه ب) رۆله کئ مه زن د ماییتیکرنی د ب ریقه برنا کاروبارن دا گیرا (۶).

د پتیا ده مان دا خه لیفه بی ت عه باسی نه دشیان رووبرووی کاروباران بن، و تنی وه ک ئیمامیت موسلمانان مان و دهسته هلاتا وان ژ به غدا و دهوروبه ران ده ربازنه دبوو، تاکو هاتیه سالوخذان کو ئه و: ((دشکسته ی و ترسیاینه، تنی ب نافی خیلافه تی رازیووینه)) (۷).

وان کاودانان شینواریت نه ری تی ل دوور هیزا

نه‌خشه‌ک هه‌ژماره‌کا ده‌ولته و میره‌گه‌هیت کوردی دیاردکه‌ت

پتریا میریت ب سهر پارچه‌بیته ده‌ولته‌تی دا گرتی بزافکرین بده‌ستقه‌بینن، سه‌رباری نه‌بوونا چ ئافریته نه‌مازه ب دانپیدان و ده‌فگوتی ب ده‌سته‌لاتا عه‌یشانیان، لی دشیاندايه بیژین کو هه‌بوونا ده‌سته‌لاته‌کا عه‌یشانی یا ل کار ل ژیر سها هه‌بوونا خیلافه‌تی؛ دبیت ئه‌وان ده‌فگوت ژ خیلافه‌تا عه‌باسی وه‌رگریتیت. چنکو وان دزانی ئه‌و ده‌قهر ل پله‌یه‌کا مه‌زن یا هیزی یه، له‌ورا هنارتنا ریککه‌فتنی و دانپیدانی ب وان مژاره‌کا پرۆتوکولی بوو، چنکو ئه‌و نه‌دشیان به‌رسینگن وان بگرن، له‌ورا دانپیدان ب وان ئالافه‌ک بوو دا بو لاینی خو رابکیشن، هه‌روه‌سا ژبو پاراستنا ده‌سته‌لاتا خو ل وان ده‌قهران و ئه‌گر یا پرۆتوکولی ژي

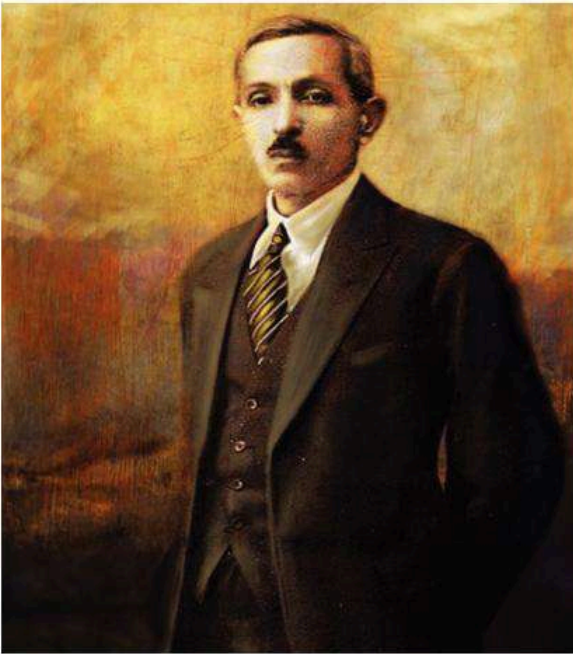
سه‌رکیشه‌کی کورد

سه‌رکیشه‌یت نه‌مازه ب خو‌فه پیکینان، دگهل هیلانا تاگیریا خو بو ده‌ولته‌ا عه‌باسی، و ژ گرنکترین وان سه‌رکرده‌یی و ده‌سته‌لاتان:

١- ده‌سته‌لاتا عه‌یشانی (٣٠٠-٣٥٠/ک٩١٢-٩٦٦ز) ل ده‌سته‌پیکا چه‌رخنی ٤/١٠، کورد شیان ده‌سته‌لاته‌کا تابه‌ت ب خو‌فه پیکینن، ده‌می هه‌ر دوو برا وه‌نداد و غانم کوپیت ئه‌حمه‌دی ل سه‌ر سه‌ری بابکی عه‌یشانی، کو ئه‌و چه‌قه‌که ژ هوژا به‌رزیکانی، کو بو هه‌یامنی نیف چه‌رخنی بوونه خودانیت ده‌سته‌لاتی ل ده‌قهریت ده‌ینه‌وه‌ر، هه‌مه‌دان و نه‌هاوه‌ند ل هه‌ریما چیا، و پارچه‌یان ژ نازبه‌یجانی و هه‌تا شاره‌زوور (١٠).

هه‌ر ئیک ژ بریان وه‌نداد و غامی هیزه‌کا تابه‌ت هه‌بوو، ب هزاران ده‌اته ته‌خمینکرن، هاریکاریا وان کر کو ده‌سته‌لاتا خو ل سه‌ر وان ده‌قهران ب سه‌پینن (١١)، و ئه‌وان ده‌سته‌لات د نافه‌را خو دا لیکه‌که‌ربوو، و که‌لا و ئاسیگه‌ه که‌ربوونه بنگه‌هیت ده‌سته‌لاتا خو (١٢).

ژیده‌ران نوچه‌بیته ده‌سته‌لاتا عه‌یشانیان پشتگوه‌تیخسته، له‌ورا بووینه ئاسته‌نگ د زانینا روودانیت هه‌یامنی ده‌سته‌لاتا وان دا، و سی‌ر و هه‌لویستی خیلافه‌تا عه‌باسی ل ده‌سته‌پیکا دیاربوونا وان، لی دشیاندايه بیژین کو‌نترولکرنا عه‌یشانیان بو وان ده‌قهران، پیدفی ب ده‌سته‌ئینانا شه‌رعییه‌تی بوو، د هو‌ندر دانپیدانا خه‌لیفه‌بیته عه‌باسی ب ده‌سته‌لاتا وان، و ئه‌فه ئه‌بوو یا

محهمه‌د ئەمین زه‌کی

٢- ده‌سته‌ه‌لاتا ده‌یسه‌مێ کورپێ بره‌هیمێ شادلو یێ کوردی (١٩) (٣١٥-٣٤٤/ك٣٤٤-٩٢٧-٩٥٦ز). ده‌یسه‌مێ کورد ل نازربایجانێ وه‌کو ئیک ژ میریت سهرکه‌فتی دیاربوو، بابێ وی بره‌هیم ژ وان که‌سان بوو ییت پشته‌فانیا ده‌رکه‌فتیان (خه‌وراجا) (٢٠) دژی ده‌وله‌تا عه‌باسی کری، ئەو ئیک ژ دوپه‌که‌فتییت ه‌ارون ئەلشاری بوو (٢١)، ئەو پشکداری چه‌ندین بزافیت ده‌رکه‌فتیان ل میسلێ بوویه، پشتی شکاندنا هێزیت ه‌ارون ئەلشاری ل سالا ٢٨٢/ك٨٩٥ز ل میسل بابێ ده‌یسه‌می چوو نازربه‌یجانێ و ل وێده‌ری ئاکنجیوو (٢٢).

محهمه‌د ئەمین زه‌کی ئافه‌ری دایه‌ کو ده‌یسه‌مێ کورد ژ ه‌ۆزا هه‌زبانێ یا کوردی بوو (٢٣)، هه‌ژی ئافه‌رییدانێ یه‌ کو ده‌یسه‌م ل نازربایجانێ مه‌زنووویه، و بوویه خودان شیانه‌ک مه‌زن، نه‌مازه پشتی گه‌ه‌شتیه‌ خزمه‌تا والی (یوسف بن ئەبی ئەلساج) (٢٤)، ئەوی د رێقه‌برنا کاروباریت ده‌قه‌ری دا باوه‌ریا خودایێ، پشتی ژبه‌اتی و شیان ل سهر

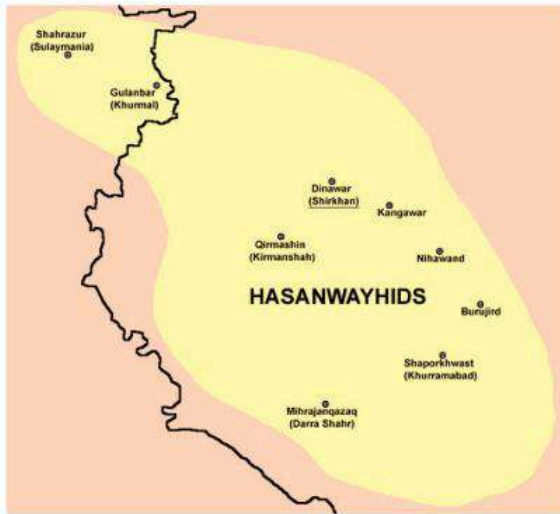
بیت (١٣)، ده‌وله‌تا عه‌یشانی ب وی ده‌سته‌ه‌لاتا خو به‌رده‌وام نه‌بوو، به‌لکو لاوازی گه‌ه‌شتی، ئەوژی پشتی مرنا هه‌ردوو میران، کو وه‌نداد ل سالا ٣٤٩/ك٣٤٩ / ٩٦٠ز مر، و کورپێ وی (ئەبو ئەلغه‌نائم عه‌بدولوه‌هاب) جه‌ئ وی گرت، هه‌روه‌سا برایی وی غانم ل سالا ٣٥٠/ك٣٥٠ / ٩٦١ز مر و کورپێ وی (ئەبو سام ده‌یسه‌م) جه‌ئ وی گرت (١٤).

دشیاندايه بیژین مرنا هه‌ردوو میران ده‌سته‌پیکا داویا ده‌سته‌ه‌لاتا عه‌یشانیان بوو، چنکو جه‌گریت وان ژ میرانگریت حوکمی نه‌شیان ده‌سته‌ه‌لاتا خو پاریژن، ئان ل پیش زیده‌بوونا ده‌سته‌ه‌لاتا خوارزایی هه‌ردوو میران وه‌نداد و غامی راوه‌ستن، ئەوژی هه‌سنه‌وی کورپێ حوسه‌ینێ به‌زیکانی یه، ئافاکه‌ری میرگه‌ها هه‌سنه‌وی (٣٥٠-٤٠٦/ك٤٠٦-٩٦١-١٠١٥) (١٥).

ژبو ب دوماهیینانا ده‌سته‌ه‌لا عه‌یشانیان چه‌ند که‌سه‌کان ژ ه‌ۆزا شازنجان یا کوردی رابوون ب ده‌سته‌سه‌رکنا (ئەبی ئەلغه‌نائم عه‌بدولوه‌هابی) و راده‌ستی هه‌سنه‌وی کرن، ئینا ئەقی ل دوماهیێ رابوو ب کۆنترولکرنا ده‌قه‌ریت ل ژیر ده‌سته‌ه‌لاتا خو، لی ده‌سته‌ه‌لاتا ئەبو سام ده‌یسه‌می هاته ژنافه‌رن ژ لایێ (ئەبو ئەلفتوح ئیبن ئەلمعید) (١٦)، پشتی ئەقی ل داویێ ده‌قه‌ریت ده‌سته‌ه‌لاتا خو ل هه‌ریما چیا کۆنترولکرین (١٧).

پشتی ژ ده‌ستدانا عه‌یشانیان بو ده‌سته‌ه‌لاتا خو چاره‌نقیسێ وان ناهیته‌ زانین، لی دشیاندايه بیژین ئەو که‌فتنه ژیر حوکمی میرگه‌ها هه‌سنه‌وی ژ ئەگه‌ری هه‌بوونا مرو‌فینیی د نافه‌را وان دا، چنکو هه‌سنه‌وی خوارزایی میری عه‌یشانیان بوو (١٨).

ده‌سته‌ه‌لاتا راسته‌قینه ل وان ده‌فه‌ران مایه د ده‌ست کوردان دا، ئەوژی ئافه‌ریه ل سهر هێزا کوردان و نه‌ملپانبوونا وان بو حوکمی نافه‌ندی د ده‌وله‌تا ئیسلامی دا.

○ - Hasanwayhid dynasty territory (10th-11th century)
 — - Modern border between Iran and Iraq

نه‌خشی میرگه‌ها حه‌سنه‌وی

مه‌رم ژ ئاڤریدانی بۆ رووداتی هه‌ڤده‌می ده‌سته‌لاتداریا ده‌یسه‌می کورد و ده‌سته‌لاتا وان چ لیهات (۳۲)، نه‌و ژ بۆ دیارکنا هه‌بوونا سه‌رکیشی و ده‌سته‌لاتداریت نه‌مازه ب کوردانه‌ پیش و هه‌ڤده‌می بوه‌یهی یه، نه‌ڤه‌ پشتراست دکه‌ت کو کوردان ده‌سته‌لاتداری ل سه‌ر ده‌ڤه‌ریت خۆ هه‌بوو، و خۆ بۆ ده‌سته‌لاتا ئاڤه‌ندی نه‌دچه‌ماند، به‌لکو ل ده‌ڤه‌ریت ژیر ده‌سته‌لاتا وان، نه‌و خۆدانیت بریاران بوون.

هه‌ژی ئاڤریدانی یه‌ کو دیاربوونا سه‌رکیشیت کوردا، هاندانه‌ک بوو کو کورد خۆ بده‌نه‌ دگه‌ل و نه‌ڤی ده‌مارگپریا وان یا هۆزه‌کی به‌یژئخست، ژبه‌ر هه‌بوونا هه‌ڤکی و ترسیت ژ ده‌ڤه‌ کو ل سه‌ر وان گه‌ڤوون، د هۆندر بزاقیت چه‌ندین هی‌زان دا ژ بۆ ڤه‌گرتنا ده‌ڤه‌ریت وان و نه‌ڤی نه‌و پالدانه‌ کارکرنی ژبۆ پاراستنا قه‌واره‌یی خۆ یی هۆزه‌کی، و یا هاریکاریا وان کری نه‌بوونا ده‌سته‌لاته‌کا ئاڤه‌ندی یا بشیت کاودانیت تیکچووی د ده‌وله‌تی دا چاره‌بکه‌ت (۳۳).

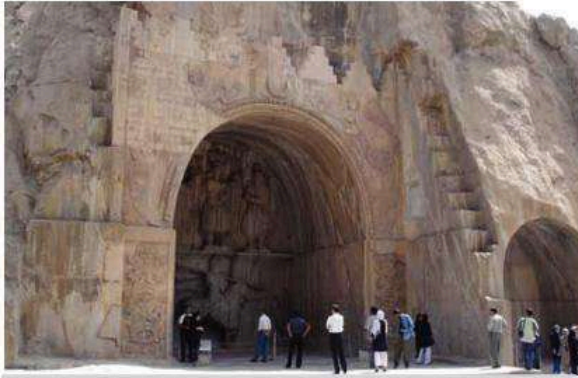
دیاره‌ پشی بوه‌یهیان ده‌سته‌لات د ده‌وله‌تا عه‌باسی

هه‌لگرتنا به‌رپرسیاری ل ده‌ڤ دیتی، بۆ کاروباریت گرنگ راسپارد و ل ده‌می نه‌یی به‌ره‌ڤه‌ ل جه‌ی خۆ دانا تا ڤه‌دگه‌ریا (۲۵).

پشی کۆشتنا والیی نازربایجانی (یوسف بن نه‌بی نه‌لساج ۳۱۵ک/۹۲۷ز) ریک ل به‌ر ده‌یسه‌می کوردی یا ڤه‌کریوو، و ژبۆ سه‌پاندنا ده‌سته‌لاتا خۆ ل سه‌ر نازربایجانی کارکر (۲۶)، دشیاندایه‌ بیژین گه‌هشتنا وی دڤیا، نه‌وژی ڤه‌رمانه‌وایا ده‌ڤه‌ری بوو، بۆ خودان ده‌سته‌لاته‌ک مه‌زن ل سالا ۳۲۵ک/۹۳۶ز و دراف ب ئاڤی وی (۲۷) ل باژیری (برژه‌ه) هاته‌ لیدان (۲۸).

ده‌یسه‌می کورد بۆ خودانی ده‌سته‌لاتی ل نازربایجانی کو به‌ره‌ڤانی ژیدکر ده‌می تۆشی هیرشیت میریت هه‌ڤسوی دبوو، نه‌ویت دڤیان کۆنترولی ل سه‌ر نازربایجانی بکه‌ن، د سالا ۳۲۶ک/۹۳۷ز ده‌ڤه‌ریت ده‌سته‌لاتا وی تۆشی هیرشیت (له‌شکری کورپی مه‌ردی) کو ژ میریت دیاربوو ل هه‌ریما چیا و ده‌یسه‌می به‌ره‌ڤانی ژیکر، مسکه‌ویه دبیژیت: ((له‌شکری به‌ره‌ڤ نازربایجانی چوو دا ب سه‌ردا بگریت و هینگی ده‌یسه‌می کورپی بره‌هیمی ل ویدهری بوو، ئینا له‌شکری مه‌زن ژ کوردان و تۆخمیت دی کومکرن)) (۲۹)، ژ ده‌قی دیاردبیت کو ده‌یسه‌م ل نازربایجانی خۆدانی ده‌سته‌لاتی بوو، و کوردیت ده‌ڤه‌ری ل دور سه‌رکیشیا وی کومببوون. سه‌رباری شکه‌ستنا له‌شکری ده‌یسه‌می د وان شه‌ران دا، و زالبوونا (له‌شکری) ل سه‌ر نازربایجانی، لی هه‌ر نه‌و شیا ل نه‌رده‌بیلی مینت (۳۰)، کو له‌شکریت هیرشکه‌ر نه‌شیان بچه‌ دئاڤدا، ژبه‌ر دژواریا به‌ره‌ڤانیکرنا خه‌لکی وی و شه‌رکنا وان ل گه‌ل ده‌یسه‌می کورد، زیده‌باری کو باژیر ب شویره‌کی یا ئاسیکریبوو، نه‌گه‌ره‌کی دی بوو کو نه‌و هی‌ز نه‌شیان بچه‌ دئاڤدا (۳۱).

دهرکه‌فتن، و ل سهر سه‌رێ وان فه‌پریان سه‌رۆکیت هۆزان بوون، کاودان و به‌رده‌وامیا وان فه‌پریان ل سهر ئاوايي تیکه‌لیان د ناڤه‌را بوه‌یهی و سه‌رۆک هۆزیت کوردا یا راهه‌ستیايي بوو.

شویناره‌کێ کوردا

دا گرتیه ده‌ست، ب کاودانیته ده‌فه‌ریت کوردا دئاگه‌هداریبوون، و زانی بۆ سه‌پاندنا ده‌سته‌هلاتا خو ل سهر وان پیدڤی ب شیان و هیزیت له‌شکری ییت مه‌زنبوو، ژبه‌ر خو‌رستێ جوگرافیي ناسی و گه‌له‌کیا چیا و دۆلان، له‌ورا په‌نا به‌ به‌ر سه‌ره‌ده‌ریکرنا ژيواری لگه‌لدا، دا ئه‌وژی ئاریشه‌یان بۆ وان د ناڤ ده‌سته‌هلاتا ده‌وله‌تا عه‌باسی دا چینه‌که‌ن، و ژ هه‌ر هه‌ڤرکيه‌کا له‌شکری د سه‌پاندنا ده‌سته‌هلاتا خو دا ل سهر وان ده‌فه‌ران خو دویرئێخست، و ب باشتر دیت کو به‌ییلن د ده‌ستێ سه‌رۆک هۆزیت کوردا دا؛ دگه‌ل مسوگه‌رکرنا تاگی‌ریا وان بۆ بوه‌یهیان، له‌ورا ئاوايه‌کێ فه‌پری ییت (اقگاعیات) مه‌زن ل ده‌فه‌ریت کوردا

ژێده‌ر و ده‌همه‌ن

بووینه کومه‌له‌ک کو ئه‌و ناڤ هه‌لگرتن ل ته‌نیشته هنده‌ک ناڤین دی. بۆ پتر پێزانینان بنێه: الشهرستانی، الملل والنحل، ج ۱، ص ۱۳۱ - ۱۳۳.

() هارون الشاری: ئه‌و هارون کورێ عه‌بدولایین بیجلیه، ئیک ژ سه‌رکرده‌یین ديارین ده‌رکه‌فتیانه، دویکه‌تین وی ل سالا ۲۶۳ک-۸۷ب بۆ سه‌رکرايه‌تیا خو هه‌لبژاد، چالاکیین وی ل میسل بوون و دژی ده‌وله‌تا عه‌باسی چالاک ما، تا کو ل سالا ۲۸۳ک-۹۶ب هاتیه کوشتن. الازدی، تاریخ الموصل، ۲۰۱۴۷؛ ابن الأثیر، الكامل، ج ۶، ص ۳۴۸.

() ابن الأثیر، الكامل، ج ۶، ص ۴۸۵؛ بولادیان، الآکرا، ص ۵۳.

() خلاصه تاریخ کرد وکردستان، ج ۱، ص ۱۳۱.

() خه‌لیفه (المقتدر)ی کره والین نازربایجانێ، لئ نه‌بو تهری قورمتی ل سالا ۳۱۵ک-۲۷ب ئه‌و کوشت، ده‌م به‌رسینگێ قرمیتیان گرتی، بۆ پتر پێزانینان بنێه: مسکویه، تجارب الأمم، ج ۵، ص ۹۸ - ۱۰۲؛ الیافعی، مرآة الجنان، ج ۲، ص ۲۰۰.

() حسن الإمارات الكردیه، ص ۱۴.

() توفیق، الکورد، ص ۱۵۶.

() بولادیان، الآکرا، ص ۵۴.

() برژعه: باژێرکه‌که ل دوهاهیا نازربایجانێ. یاقوت الحموی، معجم البلدان، ج ۱، ص ۳۷۹.

() تجارب الأمم، ج ۵، ص ۲۲۱؛ ابن الأثیر، الكامل، ج ۷، ص ۷۴.

() اردبیل: ژ نافدارترین باژێرین نازربایجانێ به. یاقوت الحموی، معجم البلدان، ج ۱، ص ۱۴۵.

() بۆ پتر پێزانینان بنێه: مسکویه، تجارب الأمم، ج ۵، ص ۲۲۱ - ۲۲۳؛ ابن الأثیر، الكامل، ج ۷، ص ۷۴ - ۷۶.

() گه‌له‌ک ژێده‌ر ل دور ده‌سته‌هلاتا ده‌یسه‌م کورد هه‌نه. بۆ پتر پێزانینان بنێه: توفیق، الکورد، ص ۱۵۵ - ۱۶۵؛ حسن، الإمارات الكردیه، ص ۱۳ - ۲۳.

() حیدر لشکری، الكرد فی المعرفه التاريخیه الإسلامیه، ص ۱۶۶.

پشکه‌ک ژ په‌رتووکا (فه‌برین ل کوردستانێ ۳۳۴ک - ۹۴۵ز)

() توفیق، القبائل والزعامات، ص ۱۷.

() توفیق، الکورد، ص ۱۴۷.

() تحفه الوزراو، ص ۵۴.

() ابن الکفکی، الفخری، ص ۲۶۲.

() المقدسی، البدو والتاریخ، ج ۲، ص ۱۹۵.

() ابن الکفکی، الفخری، ص ۲۶۲؛ الدواداری، کنز الدرر وجامع الغرر، ج ۴، ص ۳۳۰.

() القجاعي، تاریخ القجاعي، ص ۵۵۲؛ ابن العمرانی، الآلبا، ص ۱۵۸.

() حسن، الإمارات الكردیه، ص ۴۶.

() بولادیان، الآکرا، ص ۸۰.

() ابن الأثیر، الكامل، ج ۷، ص ۳۷۱.

() ابن الأثیر، الكامل، ج ۷، ص ۳۷۱.

() حسن، الإمارات الكردیه، ص ۱۱.

() میسون هاشم مجید، علاقه الخلافة العباسیه بدویلات المشرق، رساله ماجستير مقدمه إلى کلیه الآداب - جامعه الموصل (الموصل، ۱۹۸۳)، ص ۹۷.

() ابن الأثیر، الكامل، ج ۷، ص ۳۷۱.

() حسن، الإمارات الكردیه، ص ۱۲.

() ابن العمید: ئه‌و عه‌لی کورێ مه‌حه‌مه‌دیه، ئه‌وئ جه‌ن بابێ خو ئه‌بو ئه‌لفه‌زل د شالیاری د ل ده‌ڤ میر روکنوله‌وله یی بوه‌یهی گرتی، بۆ پتر پێزانینان بنێه: مسکویه، تجارب الأمم، ج ۵، ص ۳۷۲.

() ابن الأثیر، الكامل، ج ۷، ص ۳۷۱.

() حسن، الإمارات الكردیه، ص ۱۲.

() ناڤی وی ل ده‌ڤ ئین حه‌وقلی هاتیه ب (دیسیم بن شازلویه)، صوره الأرح، ج ۲، ص ۳۳۴.

() ئه‌و بوون یین ژ گۆهداریا عه‌لی کورێ ئه‌بو تالیبی ده‌رکه‌فتین، پاشی

فهق براهیم گوندیه‌کی خودان کاریزما و چه‌ند چیرۆکی و یی‌ت بالکیش

گۆتی: هه‌رکەسێ ژ وه‌ دقیت هه‌وون ژێ دشین بخوه خانیال قیری چیکه‌ن. لێ ل دوماهی هه‌ر وی بتنی لگه‌ل کورپیت خوه‌ گوند بخوه‌ ئافاکر. پشتی فهق براهیمی نه‌و گوند ئافاکری، تیدی ب پله‌ تیک وی ده‌ست ب خودانکرنا تهرش و که‌والی کر. ب ده‌مه‌کی کیم نه‌و بوو خودانی مه‌زترین که‌ری په‌زی ل گوندی. گارانای وی یا چیل و گا و ده‌وارا تیزیک بوو هندی گارانای گوندی هه‌می لیهات. تیدی ل گوندی کیسته‌ دوو گارانیت گیانداران هه‌بوون، تیکا فهق براهیمی و یا دی ژێ یا گوندیان هه‌میان. په‌ز ژێ هه‌روه‌سا. دگه‌ل هندی وی به‌رده‌وام کاری چاندن و کشتوکالی ژێ دکر.

نه‌ز زارۆک بووم لێ بیرا من تیت، هنده‌ک جارا گوندیه‌ک دا ژنێ بو کورپیت خوه‌ ئینیت، لێ وی شیانیته‌ کرینا پیدقییته‌ شه‌هیانی نه‌بوون. دا چیه‌ ده‌ف فهق براهیمی داخوازا هاریکاریی که‌ت، نه‌و ژێ دا چپه‌که‌ی، یان جانه‌گایه‌کی ده‌تی و بیژیته‌: هه‌ره‌ بخوه‌ بفروشه‌ و داوه‌تا کورپیت خوه‌ پێ بکه‌. هه‌لبه‌ت هه‌می ژێ بێ به‌رامبه‌ر. لێ فی پرۆژی تیکانه‌یی ده‌فه‌ری گه‌له‌ک نه‌فه‌کیشا و تیدی هه‌ر پینج کورپیت وی بوونه‌ پینشمه‌رگیت شورشا نه‌یلولن. هندی وی کر و گۆت، بێ مفا بوو.

فهق براهیم گوندیه‌کی خه‌لکی گوندی کیسته‌/ ده‌فه‌را کانیماسی بوو. نه‌و ب گه‌نجاتی خوه‌ نیچیرفانه‌کی ژیهاتی بوو. ژبه‌ر کو جاره‌کی ب ده‌مژمپرا ل زنارا کیسته‌ مایه‌ د چه‌په‌ری دا دناف به‌فر و سه‌قه‌می دا و خوه‌ نه‌ لغاندیه‌ دا کو نیچیرا وی خراب نه‌بیت، ژبه‌ر هندی کاریگه‌ری ل گوهیته‌ وی دبیت و به‌یستنا وی گه‌له‌ک خراب دبیت، هه‌تا کو وه‌غه‌را دوماهی کر. فهق براهیم هه‌رچه‌نده‌ گوندیه‌کی نۆرمال و که‌سه‌کی نه‌خوانده‌فان ژێ بوو، لێ وی هه‌زه‌کا گه‌له‌کا به‌یژا پلاندانان و نه‌ندازیاریا ریئجه‌ریی هه‌بوو. نه‌و چ جارا وه‌کی هه‌موو گوندیته‌ دی ب ریئجه‌ریه‌کا نۆرمال و عه‌ده‌تی رازی نه‌دبوو. ژ به‌ر هندی ژێ وی ل دوماهییا سالیته‌ ۱۹۶۰ ان پلانا ئافاکرنا گونده‌کی خوه‌ یی‌ت تایه‌ت دانا، کو هه‌م جه‌ن خودانکرنا

تهرش و که‌والی بیت و هه‌م ژێ نیزیکی ملک و شینکاتی بیت، ژبو کشتوکالی. وی جه‌ن گوندی ل جه‌ه‌کی ده‌ستیشانکر ب نافی (گه‌را شلیمونا) کو دکه‌فیه‌ روژافایی گوندی کیسته‌ یی‌ نوکه‌. وی نه‌ندازا خانی و گوڤ و کولکین خوه‌ دانا و هنده‌ک جه‌ ژێ ده‌ستیشانکرن بو مروقیته‌ خوه‌ بیت دی و

بکیشیت و د کهندالی بن باره گایئ لیوا بیگۆفا یا کهفن را، ل بهرامبه‌ری بیگۆفا ل هندافی خابیری و ل جهئ خالا نوکه یا کۆنترۆلا پۆلیسا یا سهر پرا بیگۆفا ده‌ربازکەت و سەد میترا دبن خالا کۆنترۆلا پۆلیسا دا ئیدی ئاف دی گه‌هیتە سەر چه‌ما و ژ ویرئ هه‌تا به‌رامبه‌ری گوندئ ریوانئ ئەو چه‌میت مه‌زن و به‌رفره‌ه کو چ جارا نه‌هاتنه‌ ئافیکن، دی هیتە ئافیکن و بده‌هان دۆنه‌میت ئه‌ردی دی د به‌ره‌ه‌فین ژ بو شینکرنا هه‌موو تشیت چاندنئ.

ده‌مئ فه‌ق براهیمی بتنئ ده‌ست بقی پروژهی کری، هه‌م کیسته‌یا و هه‌م ژی خه‌لکئ وان گوندان گۆتن: فه‌ق براهیم یئ دین بووی. ئەفه‌ خیا له‌که. ئەف ئه‌رده ل بیراهیین باپیریت مه‌ ژ چ جارن نه‌هاتیه‌ ئافیکن. کیشانا جو‌ها کا ئافی دفی که‌ندال و دو‌ر به‌ی پا نه‌ کاری زه‌لامه‌کی و نه‌ ژ یئ گونده‌کی و ده‌ه گوندانه، ئەگه‌ر حکومه‌ته‌ک فی کاری نه‌که‌ت، ب که‌سئ دی فه‌ ناهیت! لئ فه‌ق براهیمی خودان باوه‌ریه‌کا موکوم بخوه، وی مل پیقه‌نان، ب شه‌ف و روژ و مه‌هان وی بتنئ کاردکر. ده‌ما گه‌ه‌ه‌شتیه‌ که‌ندالی به‌رامبه‌ری بیگۆفا ل هندافی خابیری، وی سنگیت موکوم د وی که‌ندالی قوتان و چه‌په‌ر و ده‌ردینک وه‌کی هه‌رزلیئ چیکرن و ل پشت سنگا ئاسیکرن و جوا خوه‌ دسه‌ر پائینا.

فی پروژهی ب ده‌هان دۆنه‌میت ئه‌ردی، هه‌ر ژ بن پرا بیگۆفا ل ده‌ف گوندئ چه‌لکا نوکه و گوندئ

گه‌له‌ک جارا وی دگۆته‌ کورپت خوه: وه‌رن بابو پیشمه‌رگاتیا وه‌ یا ل (که‌پرا شلیمۆنا)، چه‌کدار ل ناف شورشی دمسه‌نه، لئ ته‌ویت فان پیشمه‌رگا و فی خه‌لکی بخودان دکهن دکيمن. وه‌رن دا ئەم پروژئ خوه‌ پیشیخین و به‌رفره‌ه بکه‌ین، هۆسا ئەم دی شیین پتر هاریکاریا شورشی و خه‌لکئ ده‌ستکورت که‌ین. لئ عه‌شقا تفه‌نگئ و پیشمه‌رگاتین خوه‌ ل سهرئ کورا دابوو، که‌س نه‌دشیا ئیدی وان ژ وی ریئ فه‌گه‌رینیت. ده‌ه‌مان ده‌مدا فه‌ق براهیم وه‌ک هۆستایه‌کئ شاره‌زا یئ فریت نانی وی فرنه‌ بو هه‌موو باره‌گاییت پیشمه‌رگه‌ی یئت ده‌قه‌ری چیکرن.

هه‌رپینج کور بوونه‌ پیشمه‌رگه، فه‌ق براهیم ژی ما ئیکمیره و ئیدی نه‌چار بوو ب پشت گارانا گیاندارو که‌ریئ په‌زی بکه‌فیت و وان بفروشیت. لئ ئەو راده‌ستی بیهیفاتین نه‌بوو، به‌لکی وی ده‌ستپیکر پلانا پروژیه‌کی دی یئ مه‌زنتر دانا، لئ پروژیه‌کی وه‌سا کو ئەو بتنئ بریقه‌به‌ت و پتر ژی مفایئ خه‌لکی و بتایه‌تی ده‌ستکورتا تیدا هه‌بیت.

ئه‌رد و ملکئ به‌ر خابیری ل په‌خئ روژه‌لاتی ژ بن گوندئ کیسته‌ هه‌تا بن گوندئ چه‌قه‌لا، به‌رامبه‌ری بیگۆفا هه‌تا گوندئ ریوانئ، ئەف ئه‌رده یئ مالا حه‌جی ره‌شید به‌گئ به‌رواری یه. هندی ل بیراهیین هه‌می دانعه‌مریت ده‌قه‌ری چ جارا ئەو ئه‌رد نه‌هاتیه‌ ئافیکن. لئ فه‌ق براهیمی فی جاری پلانه‌ک دانا کو وی ئه‌ردی ژ بن پرا بیگۆفا یا نوکه و تا کو (چه‌مه‌شکی) ل به‌رامبه‌ر گوندئ ریوانئ، وی په‌خئ به‌ر خابیری یئ روژه‌لاتی هه‌میی ئافی بکه‌ت و بکه‌ته‌ جه‌ئ چاندنئ.

وی پلانا خوه‌ یا ئەندازیاری دانا و ژ بن دیرا باکترئ ل بن ئاقاری گوندئ کیسته‌ جویئ ژ خابیری

ده‌رامه‌تی. ساڵ ژێ ساڵا نه‌بوونێ و قه‌یرانا تشته‌یت خوارنێ بوو. ئیدی بده‌هان که‌س و مالباتان ئه‌وێت ده‌خل و دان و خوارن دمالیت وان دا نه‌مای، هه‌وارا خوه‌ دبره‌ به‌ر فه‌ق براهیمی. وی ژێ ب ده‌کی فه‌کری دگۆته‌ وان: هه‌ر نه‌ شکه‌فتی باره‌کی گه‌مۆکا یان گارسی لگه‌ل دوو ته‌ نه‌ کیت برنجی بخوه‌ بیه‌ن. هه‌لبه‌ت هه‌موو ژێ بێ به‌رامبه‌ر بوو.

فه‌ق براهیم ژ شه‌ری لگه‌ل نه‌ردی، بو شه‌ری لگه‌ل دوژمنی

ساڵا ۱۹۷۶ گوند هاته‌ و پێرانکر ن ئالیی له‌شکه‌ری ئیراقتی فه‌ و مام فه‌ق براهیم و مروّقیی وی ل که‌له‌که‌لا گه‌رما وی هه‌قیی هه‌قییته‌ ناف ستریزه‌رکیت ده‌شتا مالتایی.

ئیدی شه‌ری مام فه‌ق براهیمی ژ شه‌ری لگه‌ل نه‌ردی هاته‌ گوهرین و بوو شه‌ری لگه‌ل جاش و سیخور و ره‌شه‌کیت به‌عسیان.

ل دو ماهیا سالتی ۱۹۷۰ ان کورپی فه‌ق براهیمی یی مه‌زن یاسین ب ده‌ستئ ئیستخباراتا به‌عسیا هاته‌ گرتن، لی وی خوه‌ ژ ده‌ستا ئیناده‌ر و ره‌قی. یاسینی هه‌موو چه‌ک و پیدقییته‌ خوه‌ بیته‌ پێشمه‌رگاتی ل مالتایی د مال دا مابوون. وی چه‌ک و ره‌ختیته‌ خوه‌ گریدان و ل دوژیت ده‌وکی ده‌ست ب چالاکییته‌ پێشمه‌رگاتی کر ل دژی رژیما به‌عس. وی ده‌می پێشمه‌رگه‌ گه‌له‌ک کیم و بزه‌حمه‌ت دگه‌هشته‌ دوژیت ده‌وکی، دبیت سالتی جاره‌کی یان دوو جارا گرۆپه‌کا پێشمه‌رگه‌ی خوه‌ گه‌هاندبا وان ده‌ران. یاسینی ژێ په‌یوه‌ندی ب هنده‌ک کادریته‌ شوپشا گولانی بیته‌ وه‌کی: فوئاد میرانی، غازێ زیاری، شه‌هید مه‌لا ره‌مه‌زان و شه‌هید شه‌عبان غه‌فاری کر، لی ئه‌و نه‌ چوو کوماته‌ی و ده‌قه‌ریته‌ سنووری باکوور و باشووری کوردستان، به‌لکی ئه‌و وه‌ک پێشمه‌رگه‌یه‌کی ئیکانه‌ و بتنی ل ده‌ردوژیت ده‌وکی ما و ل وان ده‌را دگه‌ریا و چالاکی ل دژی حکومه‌تا

بازیقی ل به‌رامبه‌ر گوندی نه‌رمکی و چه‌مه‌ر شه‌کی ل به‌رامبه‌ر گوندی پیوانی، ئافیکر.

تا کو پرۆژی چاندنی یی مامی فه‌ق براهیم ب دو ماهی هاتی و وی ب سه‌ره‌که‌فتی ئاف ب سه‌ر چه‌میته‌ به‌ژی (دیم) دا به‌ردای، ئیدی شه‌ری ساڵا ۱۹۷۴ یی رژیما ئیراقتی ل دژی کوردستان ده‌ستپیکر. پرۆژه ده‌مه‌کی دا ئاماده‌ بوو، کو ئه‌و بوو هیقی و رزگارکه‌ری گه‌له‌ک مالباتا ژ برسئ و بی ده‌رامه‌تی. د فی ده‌می دا گه‌له‌ک مال ژ ده‌وکی و زاخو و ده‌قه‌ریته‌ دی بیته‌ بن کۆنترۆلا رژیمی ده‌ره‌که‌فت و هاتنه‌ ده‌قه‌ریته‌ شوپشی. گه‌له‌ک ژ وان مالباتا هاتنه‌ کیسته‌ و گوندین ده‌ردوژری ژێ. هه‌لبه‌ت ئه‌و ئه‌ردی فه‌ق براهیمی بتنی بده‌ستیته‌ خوه‌ ئافیکی، هندی ئه‌ردی گونده‌کی تیر ئه‌رد هه‌بوو، لی د سه‌ر هندی ژێ را نیفه‌کا وی ئه‌ردی هه‌ر وی بخوه‌ ب ده‌رامه‌تی جودا جودا شینکر، نیقا دی ژێ وی دا وان مالباتیته‌ کو ژ ده‌قه‌ریته‌ بن کۆنترۆلا رژیمی هاتینه‌ ناف شوپشی و لگه‌ل مالباتیته‌ خه‌لکی گوندی بیته‌ کیم ئه‌رد و ده‌ستکورت. هه‌لبه‌ت هینگی هه‌موو ریکیتی په‌یدا کرنا ده‌خل و دانی هاتبوونه‌ گرتن و رژیمی نه‌ده‌یلا چ تشته‌کی خوارنێ بگه‌هیته‌ ناف شوپشی، لوما ئه‌ف پرۆژه بوو ده‌ره‌گه‌ی خیری بوو گه‌له‌ک مالباتا ل ده‌قه‌ری.

بیرا من تیت وی سالتی مام فه‌ق براهیمی هه‌ر ل که‌فنه‌ گوندی بازیقی د ناف ئه‌ردی خوه‌ دا، د خانیه‌کی فه‌ بوو، کو ئه‌ز باوه‌ر دکه‌م تنی دوو سی خانیه‌ک ل وی کافله‌ گوندی هه‌بوون. به‌لی د هه‌مان ده‌مدا گه‌له‌ک شکه‌فت یی ل وی گوندی هه‌ین. وی سالتی ژ بلی ئه‌و به‌ره‌مه‌ی خه‌لک و مالباتیته‌ دی بخوه‌ ل سه‌ر وی ئه‌ردی به‌ره‌مه‌ینای، به‌ره‌مه‌ی مامی فه‌ق براهیمی، ژ برنج، گه‌مۆک، کونجی، گارس و ده‌رامه‌تی دی، هه‌م وی خانیته‌ خوه‌ ژێ تژی کر بوو و هه‌م ژێ شکه‌فت تژی کر بوون. وی ب داردینکا/چه‌په‌را و هه‌ژیت کناریی ده‌ری وان شکه‌فتا ئاسیکر بوون دا کو گیاندار نه‌چنه‌ سه‌ر

ئەو ژى دېڭىزى باشە، لى ياسين گەلەكى شارەزا و داقدۆزە، ئەز بتنى نەشىمى، پىدقىە چەند كەسەت دى لگەل من هەبن دا كو ئەم بشين وي ژ ناف بهين. ئەمنا دھۆكى و بەرپرسى مەفرەزا جاشا ژى دېڭىزى: باشە دى چار كلاشينكوڤان دەينە تە، تۆ سى كەسەت دى ژى پەيدا بکە و بدە لگەل خوە، ئەگەر وه ياسين كوشت ئەم دى پارا دەينە وان ژى. هۆسا ئەو چار كلاشينكوڤا و لگەل تاخمىت وايتت فيشهك و شاجۆرا ژى ددەنى و ئەو ژى وان چەكا دبه تە گۆڤكى د مال دا فەدشپریت، تا كو ئەو هەرسى هەڤايتت خوە ييت دى نامادە بکەت و د دەليڤه يەكى دا ياسيني ژناف بهن. لى شەهيد محەمەدى مىرانى پى دزانيت و ئەو ياسيني ل سەر قى چەندى ناگەهداردكەت. ياسين ژى پلانەكى بۆ ددانيت و شەڤەكى هەرچار كلاشينكوڤا لگەل تاخمىت وان د پەنجەرى را دەرتيختە ژ دەرقە و تيتت هەرچار كلاشينكوڤا و تاخمىت وان لگەل كلاشينكوڤا خوە هەلدگريت و بەرى خوە ددە تە دۆرىت دھۆكى. ب شەڤ ب پى تيتت و ب رۆژى ژى خوە هشار ددەت. شەڤا دووى دگەهيتە شكەڤتت گەليى زركا ل پشت زيندانا دھۆكى يا نوکە ب پىكا شقانهكى خەلكى گوندى ئورە، كو پەزى وي ل وان شكەڤتا بوو، ئەو براىى خوە نائيفى ل مالتا ژىرى ناگەهداردكەت. ئەز و نائيف خوارن و هندەك پىدقىا بۆ دبەينە گەليى زركا و ئەز ويئە يەكى ژى ب كلاشينكوڤە كا ويا دەستكەڤتى فە دگرم، كو ئىكەمىن ويئى منى بچەكە و هەتا نوها ژى مايە. پاشى ئەم دزڤرينەڤە مالتايى.

پشتى دەمەكى نائيفى براىى ياسيني و نجم الدين كىستەيى و شەهيد زكرى كىستەيى ژى دگەنە ياسيني و هەر ئىك ژ وان كلاشينكوڤەكى ژ وان هەلدگريت و ئەو دبەنە گروپەكى گەلەك چالاكى پىشمەرگە ل دۆرىت دھۆكى و گەلەك چالاكيان ل دزى رۆژمى دكەن.

داگيركەرا ئيراقى دكرن. وهكى سۆتتا ماكينە و تۆمبىلەت پىرۆژى چاندنى ل سەندۆرى، پاسين حكومەتى ل پشت گەليى دھۆكى، كو چوو بوون خەلكى بيننە دھۆكى بۆ ئىكەمىن دەنگدانا پەرلەمانى ئيراقى ل سالا ۱۹۸۰ و سۆتتا كەمپا پىك و پىرا ل سەرتەنگى. ياسين ب تەكتىكەتت خوە شارەزايەكى گەلەك سەركەڤتت شەرى پارتيزانىى بوو. ئەمن و ئىستخباراتا دھۆكى هەموو سىخۆر و جاشيتت خوە ييت (مفارز خاسە) ئىخستبوونە كارى ژ بۆ گرتن يان كوشتنا وي، لى ئەو ل بەر وان وهكى جنا (ئەجنا) لىهاتبوو و بدەست وان نەدكەڤت. وان ژى نافى وي كىر بوو گورگى ئىكانە.

ياسين گەلەك دۆست و هەڤالى شەهيد محەمەدى مىرانى يى گولى بوو، كو هينگى مالا وان ل گۆڤكى بوو و ئەو بەرپرسى پىكخراوه كا نەينى يا پارتى بوو. دەمى ياسيني دڤيا بېهنا خوە ڤەدەت ئەو دچوو دەڤ محەمەدى، چونكى ئەو گەلەك كەسەكى دلسۆز و وهلاتپارىز و جەن باوهرىى بوو. دەمان دەم دا ئەو و ياسين گەلەك جارا بشەڤ پىكڤە دچوونە سەر جادا زاخۆ-باتيفا بۆسە ل بەر جاش و لەشكەرى دۆژمنى ددانان، كو پاشى ژى محەمەد ئىك ژ وان بۆسا دا ل دەشتكا چىى ل رۆژاڤاىى باتيفى شەهيد دبىت.

پشتى ئەمن و ئىستخباراتا دھۆكى بېهيشى دبن كو ئەو بشين بدەستت خوە دربەكى ل ياسيني بدەن، ئىدى ئەو دشين بنەجها وي دەستنيشان بکەن كو ل گۆڤكى ل دەڤ شەهيد محەمەدى مىرانى يە. ئەمنا دھۆكى لگەل (ش.س.د) بەرپرسى مەفرەزا جاشا رادبن گازی كەسەكى وي دەڤەرى دكەن، كو براىى وي بەرى هينگى سەرا كوشتنا كەسەكى هاتىە گرتن و حكومى سىدارەدانى كەڤتە سەر. دېڭىزە وي: ياسيني ل دەڤەرا وه، ئەم دى چەك و پارا و هەمى پىدقىا دەينە تە، تۆ وي بۆ مە بكوژە، دى پارە يەكى باش دەينە تە و دى براىى تە ژى ژ زيندانى ئازادكەين و ژ سىدارەدانى رزگار كەين.

فهق براهیم - هه‌سه‌ن نوری - هه‌سه‌ن شه‌ریف -
حه‌جی نه‌جاتی

یاسین ژ ته‌ دقیت، توو دی وی ئینی و که‌یه دده‌ستی مه‌ دا. فهق براهیمی دزانی کو ئه‌ف گفاشتیت ل سه‌ر وی تینه کرن پتر ژ ئالیی (ش.س.د) یی به‌رپرسی جاشافه‌یه، چونکی ئه‌و پلاندانه‌ری کوشتنا یاسینی بوو و پلانا وی ژ هاته‌ ژناقهرن. لوما پشتی فهق براهیمی کال دیتی کو چ ده‌لیقه‌ نه‌مان ئه‌و خوه‌ ژ ده‌ستی وان رزگار بکه‌ت. وی گوته‌ ریفه‌به‌ری ئه‌منی: ئه‌زی ئاماده‌مه‌ ئه‌گه‌ر یاسینی ساخ بیت ئه‌ز وی بوو به‌نیم و بکه‌مه‌ دده‌ستی وه‌ دا، لی ب مه‌رجه‌کی. ریفه‌به‌ری ئه‌منی به‌رسف لی‌دا: چ مه‌رجه‌؟ وی گووت: ئه‌ز مروقه‌کی پیره‌میر و بیچاره‌ و بیچه‌ک و بیشیانم. ئه‌گه‌ر توو (ش.س.د) به‌دیه‌ لگه‌ل من و ئه‌ز و ئه‌و پیکه‌ به‌چین، ئه‌ز سوژی دده‌مه‌ ته‌ ئه‌ز هینگی بزقرم هه‌تا یاسینی بوو وه‌ بینم ریفه‌به‌ری ئه‌منی ژ ئیکسه‌ر گووتی: دروسته‌ و ئاها ئه‌فه‌ بلا

هه‌تا سه‌روک جاشی نه‌و گرتی، ئیدی وی سه‌روک جاش به‌رنه‌دا

هوسا پشتی یاسین ژ ده‌ستا ده‌رکه‌فتی و چه‌کین وان ژ ی برین، ئیدی ئه‌منا ده‌وکۆ و به‌رپرسی مه‌فره‌زا جاشا سمیل ژ دانانه‌ سه‌ر رها. ئیدی وان ئه‌و سیخوژی خوه‌ یی کو پاسپارتیوو دا یاسینی بوو وان بکوژیت، ئه‌و ژ ی گرت و بره‌ ده‌ف برایی.

قی جاری ئه‌منا ده‌وکۆ لگه‌ل (ش.س.د) به‌رپرسی مه‌فره‌زا جاشا ته‌کتیکه‌کا دی بکارئینا و ئیدی وان روژانه‌ گفاشت ئیخستنه‌ سه‌ر بابی یاسینی، فهق براهیمی کال، کو مالا وی ل مالتا ژیری بوو. بیرا من تیت هنده‌ک سیخوژیت به‌عسیا ییت کوردیت جیرانیت مه‌ بوون و هنده‌ک ژ ی ده‌وکۆ روژانه‌ دهاتن و ل دوو فقه‌ق براهیمی دگه‌ریان دا کو جه‌ی وی بوو ئه‌منی ده‌ستیشان بکه‌ن، دا ئه‌من به‌یت وی بگریت، لی وی خوه‌ نه‌ ددا ده‌ستا. گه‌له‌ک جارا ئه‌و دهاته‌ مالا مه‌ خوه‌ ژ به‌ر وان فه‌دشارت، جارنا ژ ی دچوو ناف چه‌میت مالا هه‌جی عه‌بلره‌زاقی بنافی، دهن مالیت مه‌دا، خوه‌ ژ ئه‌من و سیخوژان فه‌دشارت.

دوماهیی ئیدی (ش.س.د) یی به‌رپرسی جاشا بخوه‌ ل دوو فقه‌گه‌ریا و روژه‌کی ئه‌و که‌فته‌ ده‌ستا و بره‌ ئه‌منی. به‌ری هینگی ژ ی چه‌ند جاران وان فه‌ق براهیم ئینابوو و بربوو و دگوته‌ وی: مه‌ یاسین ب هه‌رچار پارچیت چه‌کی فه‌ ژ ته‌ دقیت، ئه‌گه‌ر توو وی نه‌ئینی دی ته‌ کوژین. وی ژ ی هه‌ر دگووتی: ئه‌ز تشته‌کی ژ یاسینی نزانم، لی ئه‌ز باوه‌ر دکه‌م وه‌ ئه‌وی کوشتی، ئه‌گه‌ر نه‌ چه‌وا که‌سه‌ک بتنی هنده‌ ساله‌ دی ل به‌ر حکومه‌ته‌کا هنده‌ یا مه‌زن و گران ناسی بیت!

دوماهیی ریفه‌به‌ری ئه‌منا ده‌وکۆ گووتی: چ ژ فان ناخفتنا فایدی ته‌ ناده‌ن، توو بچیه‌ به‌ر ئاسمانان مه‌

نوکه رابیت لگه‌ل ته بهییت و برێکه‌فن و هه‌رن. ده‌می هه‌ردوو ژ ده‌ف رێقه‌به‌ری ئه‌منی ده‌رکه‌فتینه ده‌رغه، (ش.س.د) گۆتی: ئه‌فه ته چ به‌سه‌ری من ئینا، ئه‌ز دێ چه‌وا شیم هیمه‌ ناف موخه‌ربا (پیشمه‌رگا)? مام فه‌ق براهیمی به‌رسفدا: تو ئه‌ف زه‌ زه‌لامه و خودان چه‌ک و جبه‌خانه ئه‌گه‌ر نه‌شی پاه‌ز ئه‌ف کاله‌میری بیچه‌ک و بی شیان دێ چه‌وا شیم. به‌رپرسی جاشا گۆتی: تو بتنی هه‌ره. مام فه‌قه‌ی به‌رسفدا: ئه‌گه‌ر تو وه‌بکه‌ی دێ نوکه چه‌مه ده‌ف رێقه‌به‌ری ئه‌منی بیژمی زه‌لامی ته لگه‌ل من ناهیت.

ب هه‌ر ئاوایه‌کی بیت کابرا نه‌چار بوو، تو‌مبیلای خوه یا فیاتا سپیا رووسی ئینا و گۆته مام فه‌قه‌ی سیاره. مام فه‌ق براهیم دبێژیت: «کابرای کلاشینکۆفا خوه دانا ب ره‌خ خو‌فه د تو‌مبیلی دا. ئه‌م گه‌هه‌شتینه گه‌لیی پیزیکی ل باکووری باگیرا، من گۆتی: گو‌هیت وی کلاشینکۆفی فه‌شیره و وی پافێژه دبن کورسیکن خوه‌فه. وی گۆته من: بوچی؟ من بکه‌نی فه گۆتی: ما تو نزانای ئه‌فه ئیدی ده‌فه‌را پیشمه‌رگانه، دبیت تژی دناف ناه ته‌راشیت دۆریت ریکێ را بن. ئه‌و وی تفه‌نگی بینن دتو‌مبیلی دا، دێ من و ته هه‌ردوویا دهنه به‌ر شیلکیت گوللا و مه هه‌ردوویان کوژن. ده‌می من وه‌گۆتی پهنه‌گ لئ نه‌ما و کلاشینکۆفا خوه هافیته دبن کورسیکی فه. ئه‌م گه‌هه‌شتینه مانگیشکی وی به‌ری تو‌مبیلی دا ناف مانگیشکی. من گۆتی: دێ چکه‌ی، تو بوچی ناچیه ریکێ، دهنه‌گه‌ل مه‌ ریکا مه‌ یا دووره. وی گۆته من: ما دێ چینه کیری؟ من گۆتی: دی ب تو‌مبیلی چین تا کو کانیبه‌لافی و پاشی ژ وی‌ری دێ ب پیا که‌فینه به‌ر پالا چیاپی مه‌تینا، به‌ر مه‌تین و به‌ر مه‌تین هه‌تا دچینه هیسی و ئیکمالی. وی گۆته من: دێ چینه وی‌ری چ؟ من گۆتی: مانه ئه‌میت هاتین دا یاسینی بینن، ئی مانی یاسین و گروپیت پیشمه‌رگه‌ی یی ل وارا. وی گۆته من: کا دێ وه‌ره دا بچینه فی خوارنگه‌هی فراڤینی بخوین، پاشی خودی

که‌ریمه.

پشتی مه‌ فراڤین خواری، وی گۆته من: دا بو ته بیژم؛ تو فی دنیاپی هه‌می بده‌یه من تو دزانی ئه‌ز نه‌شیم بیمه‌ وان جها ییت تو دبێژی. فیجا ئه‌گه‌ر تو ب من بکه‌ی، دێ پچه‌کا دی خوه ل فی‌ری گیرۆکه‌ین هه‌تا تی‌فاری، پاشی دێ زفرینه‌فه و دێ بیژینه رێقه‌به‌ری ئه‌منی: ئه‌م چووین مه‌ هه‌موو ده‌فه‌ر تیکفه‌دا لی مه‌ یاسین نه‌دیت، دیاره کو ئه‌و نه‌مایه ل فان ده‌فه‌ران، چیدییت چووینته ئیرانی یان ترکی. من گۆته (ش.س.د): ئه‌ز فی قه‌بولناکه‌م، هوون جاش نه‌جه‌ی باوه‌ری نه‌، هوون نه‌هه‌فالیت بابی خوه‌نه. بو دیناره‌کی هوون دشین هه‌می تشتا بنپی بکه‌ن. پشتی چهند روژه‌کیت دی تو دێ جاره‌کا دی سیخو‌ریت ئه‌منی تی‌خیه‌فه دووف من و ناهیلی ئه‌ز ل مالا خوه ئارام روونم. ژبه‌ر هندی ئه‌گه‌ر نوکه تو ژفی‌ری بزفریقه ئه‌ز دێ بیژمه رێقه‌به‌ری ئه‌منی: (ش.س.د) وه‌ی‌را لگه‌ل من به‌یت و ئه‌و دوه‌وا ل ته دکه‌ت، وی نه‌فیت یاسینی بینیت.

پشتی من ئه‌و ته‌نگاف کری، وی گۆته من: ئه‌ز بو ته ب ته‌لاقیت خوه سووند دخوم، کو ئه‌ز ئیدی ب چ ئاوایه‌کی مایی خوه د ته‌ناکه‌م. ب مه‌رجه‌کی ئه‌م هه‌ردوو پیکفه‌ دێ چینه ئه‌منی و بیژینه رێقه‌به‌ری ئه‌منی کو مه‌ چ جه‌ نه‌هیلان لی مه‌ یاسین نه‌دیت، دیاره ئه‌و نه‌مایه ل فان ده‌فه‌ران». فه‌ق براهیمی کال بشی ئاواپی و بشی ته‌کتیکشی خوه ژ ده‌ستی ئه‌منی و جاشا پرگار بکه‌ت.

پشتی هینگی فه‌ق براهیمی به‌رده‌وام سه‌را کو‌ریت خوه و مرو‌فیت خوه ییت پیشمه‌رگا ددا و هاریکاریا وان ژی دکر، تا کو ئه‌نفالیت ره‌ش.

مام فه‌قه ل روژا ۱ گولانا ۲۰۰۰ ل مالتا ژیری وه‌غه‌را دو‌ماهی کریه و یاسین ژی، پشتی ئه‌نفالان په‌نا به‌ به‌ر که‌مپا ماردینی ل باکووری کوردستان و پاشی ژی ل که‌نه‌دا ئاکنجی بوو و هه‌تا نوها ژی ل وی‌ری دژیت.

قه‌هره‌مانیٔ شوره‌شی

خه‌باتکه‌ر و شۆره‌شگیر ابو حکو

خالد ئه‌حمه‌د بادی

سه‌روک بارزانی - ابو حکو - ژماره‌کا پێشمه‌رگه‌یان

مروقیٔ ترسنوک و خراب گه‌له‌ک جاران دمرن به‌ری عه‌جه‌لا وان بهیٔ، لئ مروقیٔ زیه‌ک و دلسۆز و قه‌هره‌مان ب تنی جاره‌کی تام دکه‌نه مرنی، قه‌هره‌مانی قی جارئ کو بشانازیقه به‌حس لکار و خه‌بات و بزاف و چالاکیٔ وی یٔت جودا بکه‌ین، شه‌هیدی سهرکیش (نصرالدین جمیل سیتو) کوچه‌ری به‌رنیاس (ابو حکو) لسا (۱۹۵۴) ل

ل عیراقی، کو گه‌له‌ک نه‌خوشی و سته‌م و گرتن و زیندان و دویقچوون بو شه‌هیدی نافیری ده‌ینه کرن، ل ده‌ستیٔکا شوره‌شا گولانا پێشکه‌فتنخواز و ژ بو کرنا کاری خویٔ پێشمه‌رگایه‌تی و خه‌باتی جاره‌کادی دبته‌ پێشمه‌رگه‌ ل ناف ریزیت پێشمه‌رگیت شوره‌شا گولانا پێشکه‌فتنخواز و ژ به‌ر قه‌هره‌مانی و دلسۆزیا وی ل سالیٔ هه‌شتیان دبته‌ نامر مفرزه و پاشی جه‌گري ریکخراوی ل سنوری لقی ۱ و (ل.ن.ده‌وک) و روله‌کی ټیکجار مه‌زن ل ده‌قه‌ری دگیریت و ژ به‌ر قی چهندی جه‌نابی سهرۆک مسعود بارزانی ل سالیٔ هه‌شتیان سپاسیه‌کی پێشکیشی نافیری دکه‌ت و پاشی به‌رپرساتی ریکخراوی وه‌رگریه‌ تاکو

گوندی مسیریکی ژ دایک دبیت و ژماله‌کا به‌رنیاس و جوتیار و کوردپه‌روه‌ر، لژیٔ (۶) سالیٔ چویه خاندنگه‌هی لگوندی نافیری و تا شه‌شی سهره‌تایی و نه‌شیا ده‌رباز بکه‌ت ژ به‌ر هه‌ستا نه‌ته‌وه‌ییا زیده‌ و لسا (۱۹۷۰) دچیه‌ دناف ریزیت شوره‌شا مه‌زنا ئیلۆنی و لگه‌ل سیریا خه‌لیلی مراری دبته‌ پێشمه‌رگه‌ و تا سالا (۱۹۷۵) و ټیکچونا شوره‌شی شه‌هید ابو حکو ده‌ستا نا داھیلت و ټیکسه‌ر کاری خو یٔ نه‌ینی و ریکخستن و ئەمنی ل ناف جه‌رگی دوژمنی به‌رده‌وامیٔ دده‌تی. لئ ژ به‌ر جه‌نده‌ک و زرته‌ک و سیخوریٔ رژیمی گوربه‌گور و ده‌سته‌هلاتدار

ابو حکو دگهل قوله کا پیشمه‌رگه‌یان

دژی شه‌ریه‌تێ و شه‌ریت تیرورستا پکشداریه‌کا کاریگه‌ر دپتیا شه‌ران دا کریه، مینا باسکی ئوزمانا و شه‌ری به‌ری بهار و شه‌ریت ده‌قه‌ریت سو‌ران و شه‌ری کورپمه و بانک و ئه‌رزا و ده‌قه‌را سندی و گولیا و ده‌قه‌ریت جودا جودا، کوپتیا شه‌ران ره‌حمه‌تی وه‌کو قه‌هره‌مانه‌ک پکشداری کریه.

ابو حکو

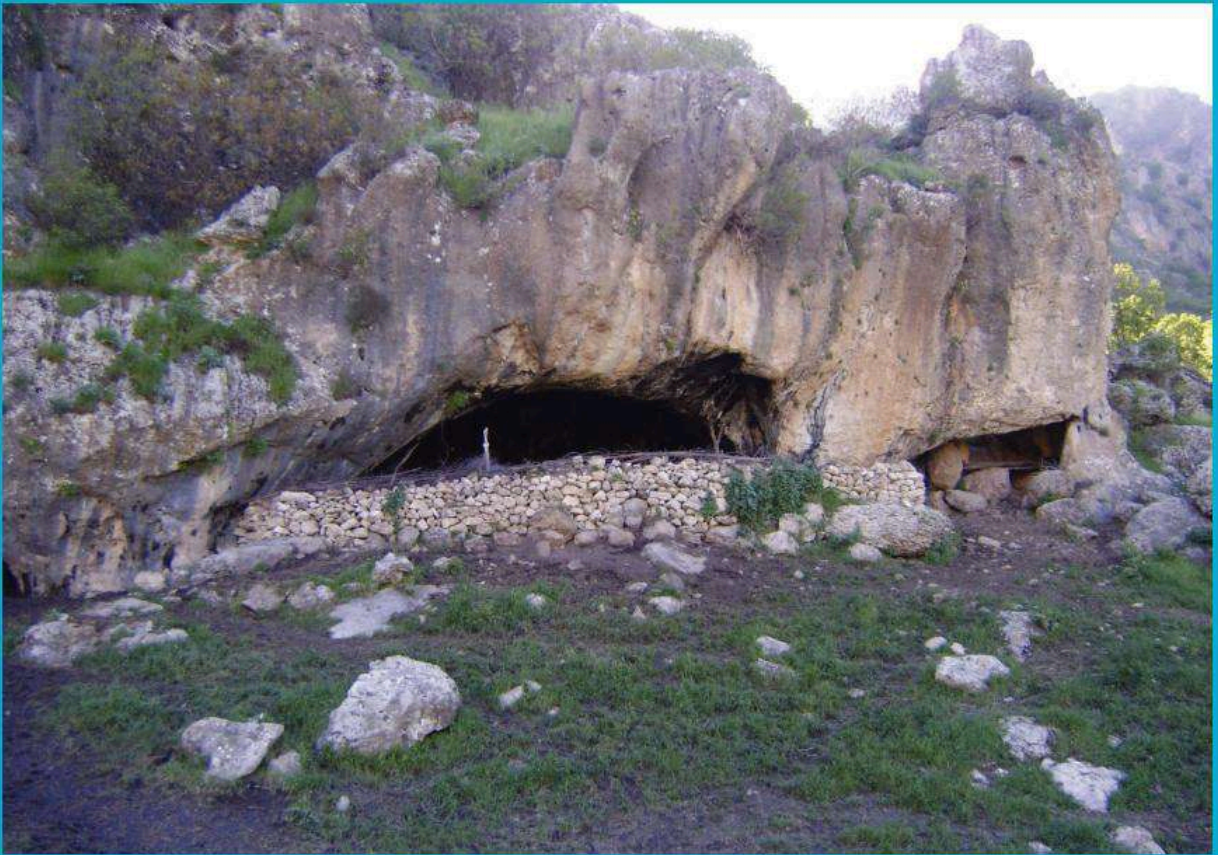
ئه‌نفالیت ره‌شتاری ل سالا (۱۹۸۸) و ئه‌وژی دگهل مالبات و که‌سوکاریت خو به‌ر ب تورکیا چوینه و لکه‌مپا می‌ردینی ئاکنجی دبن و ل که‌مپی وه‌کو که‌ساتیه‌کی به‌رچاف و شاره‌زا و زیره‌ک رولی خو دناف کومیتا ئیداری و حیزبی یا چادرگه‌ها می‌ردینی دا دگیریت و ل سالا (۱۹۹۱) ب قه‌چاگی ژ چادرگه‌ها می‌ردینی ده‌ر ده‌که‌فیت و به‌ر ب کوردستانی قه‌ ده‌که‌فیه ری و پکشداری سه‌ره‌لدان و خه‌باتی دبیته‌قه و پشتی سه‌ره‌لدانا پیروز دناف به‌ره‌یی کوردستانی دا و لقه‌زا سی‌میل و سنوری لقا تیک دبیته ئه‌ندامی به‌ره‌یی کوردستانی و به‌رپرسی لیژنا ئه‌منی و ژ به‌ر رولی وی یی به‌رچاف ل ده‌قه‌ری دبیته ئامر هی‌زی دوبان ل سی‌میلی، لی ژ به‌ر شه‌ری هاتیه سه‌پاندن لسه‌ر ملله‌ت و پارتیا مه‌ ژلای چه‌کداریت pkk قه‌ شه‌هیدی قه‌هره‌مان ب دلیرانه و ب می‌رچاکی پکشداریه‌کا ب هی‌ز دکه‌ت له‌همی شه‌ران دا ول شه‌ریت که‌لا شه‌عبانی و چیاپی که‌شانی بریندار دبیته.

لسالا (۱۹۹۴) دبیته جیگری فوجا (۸) سوپایی تیک و سالا (۱۹۹۵) دبیته ئامر فوج و سالا (۱۹۹۶) دبیته ئامر لیوایی (۱۵) و ل سالا (۱۹۹۸) بویه به‌رپرسی که‌رتی سرسنگ و ئامیدی یی زیره‌فانی و ل هه‌مان سالی ل ده‌قه‌را بانک و ئه‌رزا ب گرانی بریندار دبیته ب ئه‌گه‌ری مینه‌کا به‌یز و قی جاری که‌له‌ک ژئه‌ندامیت له‌شی خو ژده‌ست دده‌ت و دگهلداژی کوری وی (حکمت نصرالدین) و دگهل چوار ئامر فه‌وجیت وی شه‌هید دبن و ژ به‌ر گرانی برینا وی بو ترکیا ده‌یته ره‌وانه‌کرن ل ویره گیانی خو یی پاک ژده‌ست دده‌ت و دگه‌هیه‌ کاروانی نه‌مران ول سی‌میل ده‌یته فه‌شاره‌تن.

ب درێژاهیا ته‌مه‌نی خو یی خه‌بات و شوره‌ش و پیشمه‌رگاتی و شوره‌شا ئیلۆن و گۆلان و شه‌ری

شكەفتە رەشى

ئا: ھشيار سىتەيى

وھلاتى خوكرى د ميژوويا بۇرىدا، نەخاسمە سەركىش و شورەشقان و خەباتكەر پىت دۇزا گەلى كورد وەك جھەكى ئارام و پاراستى بكار ئىنايە، گوندى سىتە زى ئىكە ژ وان گوندىت بى بەھر نەبۇيە ژ ھەبوونا شكەفتان و خەلكى گوندى گەلەك مفا ژى وەرگرتىە، كو ئىزىكى (۲۰) شكەفتان ل تخويى گوندى سىتە پىت ھەين، ئىك ژ وان شكەفتىت بناف و دەنگ بناقى (شكەفتە رەشى) يە:

شكەفت تشتەكى سروشتى يە و بى دەستكاريا مروفى ھاتىە دروستكرن و بارا پتر ژ شكەفتان ل جھىت چىايى ھەنە و دكەفندا ھەتا نوكە خەلكى بكار ئىنايە بو خو پاراستن ژ سروسەرمایا زفستانى و گەرما ھافىنى و ژ دوژمىت خو و بو بخودانكرنا گىانە و ھەران و ھەتال سەر دەمىت گەلەك كەفن وەك خانى ھاتىنە بكار ئىنان و ھەروەسا جھى پاراستنا گەلەك ژ سەركىشپت خەبات و بەرخودان بو

رامانا نافي شکهفتي :

نهف شکهفته دکهفته لايي روژنافايي گوندي سيته
سهرب دهقهرارايگان وشکهفتهکاهلهکامهزنه و
ديمهنهکي جوان ددهته گوندي.

پيشانيت شکهفتي :

د سهردانهکامهيدانيدا بو شکهفتي و پيشانا وي ژ
هممي روويهکي فه کو د فهرژيدا بو مه ديار بو
کوفرهيا شکهفتي ژ نيغهکي دگههيته (۹,۶۰) نهه
مهترو شيست سهنتيمهترا و بلنداهيا شکهفتي ل
نيغهکاموي دگههيته (۵) مهتران و درژيا شکهفتي
هممي دگههيته (۱۶) مهتران و بلنديا دهرگههي
شکهفتي دگههيته (۳,۷۰) سي ميتر و هفتي
سهنتيمهتران و فرهيا دهرگههي دگههيته (۹,۵۰)
نهه ميترونيغان .

دکهفندا ژبهر نهبوونا چ جهيت پاراستي ژ بهفر
و باراني خه لکي گوندي سيته شکهفت بکاردئينا
بو ههلگرتنا گيايي هشک کري بو گيانهوهران
بو زفستاني و مفايهکي باش ژي دهاته وهرگرتن,
بهلي جارهکي کهسهکي، نه خه لکي گوندي ژ بهر
ناريشهکي دگهل خه لکي گوندي ناگر بهردا وي
گيايي د شکهفتي فه و هممي سوٽ و ب نه گهری
سوتنا گيايي شکهفت هممي رهش بو لهورا پشتي
وي دهمي نافي وي بو شکهفته رهشي، ههروهسا
ههژي گوتني يه کو شکهفتي بهري سوتني دلويٽ
نافي ژي نه دکهفتنه خواري بهلي پشتي هاتيه سوتن
دلويٽ نافي ژ شه کهفتي دهينه خوار .

تخويي شکهفتي:

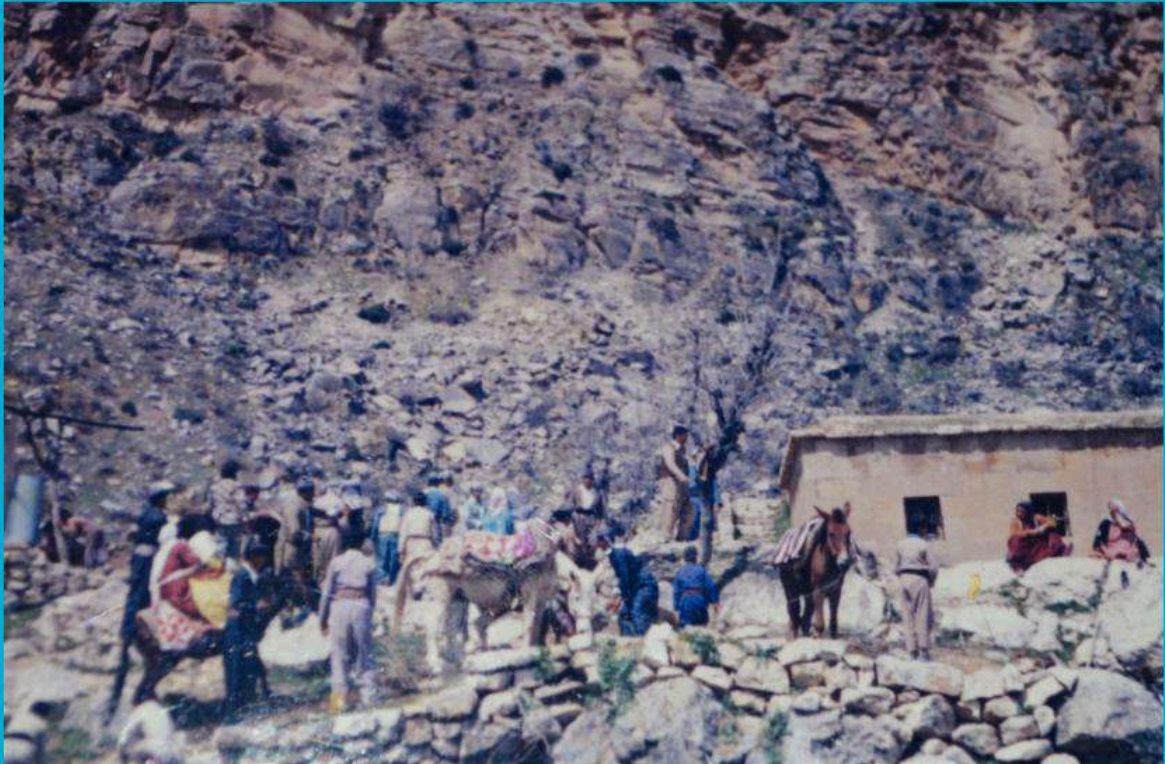
ژيدهر و دههمهن:

- ۳- سهردانهکامهيداني بو شکهفتي.
- ۴- ديدار، ته حسين رهمهزان صام ژدايك بوويي : ۱۹۶۱.

- ۱- ديدار، هه جي مستهفا کهکو ژدايك بوويي ۱۹۴۷.
- ۲- ديدار، نزمي نومر عبدالجبار ژدايك بوويي : ۱۹۶۷.

خه ونرۆژک*

نقیسینا: ده‌ولت عه‌لی**

داوه‌ته‌ک ل گوندی دیره‌شی - سالا ۱۹۸۲ز

خوه‌بوو. هه‌می ساخله‌تیت وی بو برازایی وی د خوه‌شبوون، هه‌ر تشته‌کی جانیا خوه ل نک وی هه‌بوو، بخوه‌گازنده و شه‌روشۆریت وی، بيموله‌تیا وی، که‌یف و خوه‌شییت وی، هه‌می خوه‌شی بوون. هه‌ر مابه‌ین مابه‌ین، دا بیره‌اتنه‌کا مامی وی هیته‌بیری، جار هه‌کو هیتا یی بچویک و چوویه دزیا هنگفینی مامی خوه و نه‌و و هه‌فاله‌کی خوه ل هنگفینی وی بووینه پاله، هه‌تا‌کو کلۆزک بنیقی کری. جار هه‌کو مامی وی می‌شیت خوه دپرین و شانه‌کا هنگفینی دده‌ستارا دکر وی ژی ددا به‌ر

یی ل مالا خوه روینشتیوو، خه‌م وخیال لی ببوونه پاله، پالا خوه دابوو دیواری، هه‌می هزر و بیره‌اتن، ژ بچویکاتی و هه‌تا کو مه‌لکه‌بووی، مه‌زن‌بووی، بوویه زه‌لام و خودان ژن و مال، هه‌می هاتنه پیشچاقیت وی. ئینا د نایف وان هزرادا غه‌واره‌بوو، که‌ته دالغه‌کا کویر، گوند، مال‌باب، هه‌فالیته گوندی و که‌سوکار. ئارۆنکه‌ک به‌ربووئی، خه‌رییی دللی وی گفاشت، بارا پیتر بیره‌اتیت وی ییت خوه‌ش و نه‌خوه‌ش دگه‌ل مامی وی یی مه‌زن. نه‌و مام نه‌خریی دایکوباییت خوه‌بوو، مه‌زنی خویشکوبراییت

مرادا، هه‌ر ئیکێ مراده‌ک هه‌با، دا چیت بۆ خوه به‌نده‌کێ سۆروزه‌ر، ئان ژێ تیفارێزه‌کا پاته‌کی پێقه‌که‌ت و دا بۆ خوه دوعا که‌ت، کو مرادا وی حاسل بیا. پا مرادا ژێ چ دویمایه‌یک نه‌بوون، فێجا ئه‌و دار وه‌لپه‌تابوو ژ به‌ندک و تیفارێزێت ره‌نگین، دا بێژی، ئه‌فه که‌فاله‌که حنێره‌نده‌کی ب دلێ خوه یێ نه‌خشاندی.

وێ دارێ جانیه‌کا دی دابوو وێری. پیرۆزیه‌کا دی دابوو گوندی، گوند ببوو قیلا خودان مرادا و مه‌زاری گوندی ژێ ببوو هه‌ج و ته‌وفا هه‌می گوندیت ده‌ورۆبه‌ر.

بابێ وان خوه راپێچا، ده‌ستێ خوه دا داسک و مله‌پیت خوه و ژۆردا چوو قه‌ستا ناف چه‌می کر. کورکی هنده‌ک کتیب و ده‌فته‌ر هه‌بوون، ئه‌وی بۆ خوه د به‌نجه‌رکا مه‌زه‌لکا پشته‌یه کتیبخانه‌کا بچویک چیکربوو، هه‌یی و نه‌یت وی ئه‌و ده‌فته‌ر و کتیب بوون. وه‌خته‌کی بابێ وی چوو بوو مويسل قه‌له‌مک بۆ وی ئینابوو هینگێ دگوتی (قه‌له‌مێ پاندان) دنیا هه‌می گه‌هشتبوو وی، هندی که‌یفا وی ب وی قه‌له‌می هاتبوو. دایکا وی بۆ وی چه‌نتکه‌کا رپسی چیکربوو، ئه‌وی ژێ پشتی تیشتی چه‌نتکا خوه ب ملی خوه‌فه‌کر، ده‌فته‌رکا خوه کره تیدا، قه‌له‌مێ خوه کره د به‌رویکا شه‌پکێ خوه‌دا و رادوییا خوه د ده‌ستێ خوه گرت و ژۆردا چوو قه‌ستا بریمێ کر. خولپه‌ک ل ئیزیکێ بریمێ بوو، ئه‌وی ئه‌و خولپ کر بوو جه‌ئ خوه، چه‌نتکا خوه ژملی خوه فه‌کر و ده‌فته‌رکا خوه ئیناده‌ری، پاشی چه‌نتک ب تابه‌کێ خولپی فه‌کر و روینشته خاری. قه‌له‌مێ پاندانی ژ به‌رویکا خوه ئینا ده‌ری و ده‌سته‌فایته نفیسینی. هیشتا یێ بچویک، بابێ وی ئه‌و دانابوو به‌ر ده‌ستێ مه‌لا و فیلبوو خاندنی و نفیسینی، قورنان و هه‌دیس، له‌وا ژێ گه‌له‌ک هه‌ژ خاندن و نفیسینی دکر.

دایکا وی، وه‌کی گه‌له‌ک ژنکیت کوردا یا ده‌سته‌هل و زیره‌کبوو، ئه‌وی ژێ ته‌فن دکر. ته‌فنی خوه ل دانگا لیوانکێ راجاندبوو، هه‌ر گا‌فا ده‌لیقه بۆ وی

له‌قا. جار هه‌کو مامێ وی ل وان دخو‌ری، هه‌که وی و بچویکیت گوندی زه‌ره‌ره‌کا وی کر، جار و جار و جار... رستکا بیره‌تیت وی درێژبوو، هه‌تا کو د کویراتیا وان بیره‌تتا دا به‌رزه‌بووی، که‌ته خه‌وه‌کا سقک، خه‌ونه‌ک دیت، خه‌ون نه‌بوو، خه‌ونروژک بوو. خوه دیت یێ ل گوندی، به‌ر به‌رکی زفستانێ یه، سه‌رما زفستانێ ژێ ل گوندا زوی ده‌سته‌پدکه‌ت، ئیکجاری ل گاره‌ی و مه‌تینی و چیایت دی. سپیده زویه یێ ژ خه‌و رابوو مه‌سینکێ ئافا گه‌رم یێ ل ناف په‌لا. ده‌ستێ خوه دا مه‌سینکی و چوو دانگا خانی ده‌ستوچاقت خوه شویشتن و سه‌رکه‌فته سلال. ژنویکا خه‌وی دلێ وی به‌ردا. سلافکره دایکوباب و خویشک و برایت خوه پاشی روینشته خاری، به‌ری خوه دده‌تی هه‌می یێ ل دۆر سفری روینشتین. ده‌یکا وی وه‌کی هه‌می سپیده‌هیا نانێ ته‌نویری یێ په‌حتی، بیه‌نا سه‌وکا یا تژی مالن بووی، هه‌زار تام دگه‌ل وێ بیه‌نی یێ ژ وی نانی تین. سه‌رتویک و په‌نیر و ژاژی و که‌شکه‌روین و ته‌حین و کا خودی چ کره رزق ییت داناینه د فه‌ر خه‌سینیدا و هه‌می ییت ل خرفه‌بووین. سوپا دارا ژێ یا هه‌له، وه‌سا یا شارای، تیه‌نا وێ رویت هه‌می ییت سوکرین. چادانکیت چایی یێ لسه‌ر سوپێ لویلیکیت وان هه‌م ژێ دچوو، هه‌ما بی حه‌مدی مرؤفی دلێ مرؤفی دچوو چایی. هه‌می تیشتا خوه ب خوه‌شی خار و دبه‌رابه‌را سوچه‌ت و ترانه‌ دکر، هنده‌ک جارا ژێ بیده‌نگ دبوون. پشتی تیشتی ئامانیت خوه هه‌لانن، هه‌ر ئیکێ ده‌ستێ خوه ل تشته‌کی دا و سفره‌ راکر. دایکێ ژێ وارا لیگدا و کچکا ئامانیت تیشتی شویشتن و کره‌ د قه‌فه‌سکا ئامانا دا، جه‌رپه‌که‌ک دا ناف مالن و که‌زیکیت خوه شه‌کر و پیلانکیت خوه کره پیت خوه و هه‌ر ئیکێ ژ وان چاکیتکه‌ک دا سه‌ر ملیت خوه و چوون قه‌ستا ناف په‌نده‌کێ کر، کچکیت شریکیت وان ل هیه‌یی بوون، دا بۆ خوه یاریکا لبن دارا گویزی بکه‌ن. ئه‌و دار پیچه‌ک و پشه‌ی مالا بوو، گوندیا دگوتی دارا پیرۆز، دارا

داوه‌ته‌ک ل گوندی دیره‌شی - سالای ۱۹۸۲ز

که‌ته‌ ناه‌ خه‌ لکی، ریک‌ لئ‌ به‌ رزه‌ بوون، هه‌ر ئیک‌ ژ وان‌ ب‌ ره‌ خه‌ کیشه‌ چوو. وان‌ نه‌ زانی‌ کا‌ چ‌ قه‌ومی، چ‌ بسه‌ری‌ وان‌ هات، نه‌و‌ چ‌ دو‌یکه‌له‌. خافله‌ تیه‌ک‌ ف‌ وان‌ که‌فت، نه‌فی‌ پس‌یار ژ‌ یئ‌ دی‌ کر، که‌سی‌ نه‌زانی، چ‌ قه‌ومیه‌. نه‌و‌ ژ‌ وئ‌ خافله‌ تیه‌ی‌ راسته‌ رابوو‌ سه‌ر خوه‌، ده‌ستی‌ خوه‌ دا‌ تشتیت‌ خوه‌، قیرا‌ نه‌گه‌ هشت، راسته‌ رابوو‌ قه‌ستا‌ ناه‌ گوندی‌ کر. سه‌ حدکه‌ تئ‌ دنیا‌ مژوم‌ورانه‌، رۆژا‌ حه‌ شریه‌، باب‌ ف‌ کوری‌ ناکه‌ قییت. گوند‌ یئ‌ بسه‌ری‌ کدا‌ هاتی. که‌لۆتکا‌ مه‌زاری‌ یا‌ هه‌رپتی. نه‌و‌ دیرا‌ ل‌ دانگا‌ گوندی‌ یا‌ بسه‌ری‌ کدا‌ چوو. خه‌ لکی‌ گوندی‌ وی‌ ژ‌ی، وه‌کی‌ دینه‌ هارا، ریک‌ یئ‌ت‌ لبه‌ر‌ به‌ رزه‌ بووین. نزانن‌ دئ‌ چکه‌ن، یئ‌ت‌ به‌ ربووینه‌ به‌ رۆژ و‌ نزارا. نزانن‌ دئ‌ به‌ری‌ خوه‌ ده‌نه‌ کیشه‌، یئ‌ت‌ که‌ تینه‌ ده‌فی‌ نه‌ژده‌ های، چووکی‌ت‌ لئ‌ شکه‌ستین، نه‌دشین‌ ژبه‌هل‌ بچن، هه‌که‌ ژوردا‌ ژ‌ی‌ چوون، نه‌فه‌ که‌ته‌

هه‌لکه‌ فته‌با، دا‌ ته‌فنی‌ خوه‌ که‌ت، هنده‌ک‌ جارا‌ مه‌حفیرک‌ چئ‌دکرن، هنده‌ک‌ جارا‌ زیلۆک، هنده‌ک‌ جارا‌ ژ‌ی‌ چه‌نتک‌ و‌ ساق‌ و‌ گوره‌.
د‌ وئ‌ خه‌ ونرۆژکیدا، دیت‌ نه‌و‌ یئ‌ لئ‌ن‌ خولپی‌ روینشتیه‌، ده‌نگی‌ بارینا‌ په‌زی‌ و‌ مه‌نجه‌ لۆکی‌ت‌ بئیریا‌ وسترائیت‌ وان‌ و‌ فیتی‌ت‌ شقانا‌ ده‌اته‌ گوها‌.
هه‌ر‌ نابه‌ینه‌ کئ‌ ژ‌ی‌ ته‌فته‌ قا‌ که‌ نیا‌ بچویکا‌ ل‌ وان‌ دۆروب‌ه‌یاتا‌ ده‌ات، قوریزینا‌ وان‌بوو، کچکا‌ بو‌ خوه‌ مالمالانئ‌ و‌ فه‌ شویرتکانئ‌ و‌ مۆرکانئ‌ دکر. کورکا‌ ژ‌ی‌ بو‌ خوه‌ برانئ‌، داروپلیتانئ‌ و‌ گه‌له‌ک‌ یاری‌ت‌ دی‌ دکرن. خه‌ لکی‌ گوندی‌ هه‌می‌ یئ‌ مژوبلیبوو، هه‌ر‌ ئیکی‌ شو‌له‌ک‌ دکر، وه‌کی‌ می‌شا‌ هنگفینی‌ که‌ت‌بوونه‌ سه‌ر‌ شو‌لئ‌ خوه‌ و‌ وه‌کی‌ هه‌رجار‌ ژ‌یانا‌ خوه‌ بری‌فه‌ دبر. دنابه‌ینه‌ کئ‌ دا، وی‌ هند‌ دیت‌ دو‌یکه‌له‌ کا‌ گهور‌ ل‌ ناه‌ گوندی‌ بلن‌دبوو، ده‌نگه‌ک‌ هاته‌ گو‌هیت‌ وی، بو‌ قیرینا‌ بچویکا، هه‌وار‌یئ‌ت‌ ژ‌نکا‌ بلن‌دبوون، ره‌ف‌

دلئ وان بهردهت؟ ما تو ناهیی دهرودهرماتیت خوه بینی، برینیت فان بچویکا پی ساخکهی؟ دی وهره، نی من گول دهنگی ته ههیه، بلاژ دویرفه ژی بیت، تهز دزانم، تو یی پی ناگههی، دی وهرههه، نی ههر دی هیی، دی وهره، نی باری مه یی گرانه، ب دهستی مه بتیغه ناهیت، خه ما مه یا کویره، دی وهره، دا ته م ههمی پیکفه، وان ههمی کافلا پراکهین، گیتیت نوی دانین، ژنوی گوندی خوه ناکاهین، دا جاره کا دی، بیری وشقان بهربنه فان زویرکا و پهزی خوه بچهرینن، بچویک ل ناف وان کولانا، ل وان دۆل ونهالا بهلافببن و تهفته قا که نیی وان ل گوندی دهنگ فهدهت. دا جاره کا دی، دهنگی بانگی و زهنگلیت دیرا، تژی گوندی ببن. دا جاره کا دی، تهز و تو و ههمی خهلکئ گوندی، ژنوی بین و ب زاکئ هه بوونئ فرشکببین. دی وهره ماموووو، مامووووو.

دگه ل فان قیری و ههوارا، دهنگه کاته گوهیت وی، ژ وی خهونئ، خهونرۆژکئ هشیاربوو، بهری خوه ددهتئ، یی ل مالا خوه، لاندکا کورپی وی یی ساقا یا ب ره خفه، ئینا هشیاربوو، روینشته خاری، چاقیت خوه پهرخاندن، بهری خوه ددهتئ، تهو دهنگی تهو هشیارکری، گریئ کورکئ و بیه، ئینا دهستی خوه ب پرچا ویدا ئینا خاری، بئ حهمدی خوه گرنتی، هنده ک خه م وکوفانیت وی سقک بوون. بهلئ پا هیشتا دناف وی گیله شوکیدا بوو. وی زانی تهفه نه خهونبوو، خهونرۆژکبوو، راستیا وی بهری چهند رۆژه کا قهومیبوو.

دهفتی ماری، ترسه ک که ته نه فسا وان. تهو ژی ف ناف گوندی کهت ل مالا خوه گه پیا، دایک و باب و خویشک و برایت خوه نه دیتن، خانیی وان بهسه ریگدا هاتبوو، تهفتی دایکا وی دبن کافلی خانی فه بپوو. پرتیت که واسکئ ئافتی و ناماتیت وان بهلافبوونه وارا. بهری خوه ددهتئ پرتیت ئاسنا یی ژ ته سمانا فه دپرسنه سهر گوندی وی، پیت خهلکی ییت هاتینه بهستن ژ ترس و سههما، ههر ئیکی یی خوه ل جهه کی فهشارتی، چ دهنگ و پیژن ل وارا نه ماینه. تهو ژی ل نیغه کا گوندی راههستا، ژ بنی پیا کره قیری و ههوار، گازی دایک و باب و خویشک و برایت خوه کر، که سی جابا وی نه دا، بتنی دهنگی وی ل ناف گوندی دهنگه ددا، قیری و ههواریت وی ته سمانئ گوندی تژیکر بوو. مابهینه کئ ل مامئ خوه گه پیا، هیرفه چوو، ویغه هات، تهو ژی ل چ دراهه دیت، ئینا ههوارکره وی و گووت:

- دی وهره ماموووووو، تهفه تو ل کیفهیی، دی وهره، نی من گه له ک زهره ریت ته ییت کرین، ته زبووم من کولوزکئ ته یی هنگفینی بنیقی کری، دی وهره، ههما چ نه بیت وهره و وه کی جارا ل من بخوره.

- دی وهره ماموووو، نی ته زبووم خوه شتیئ ته، تو بووی خوه شتیئ من، بخوه بیمۆله تیا ته ژی بو من یا خوه شبوو، دی وهره جاره کا دی دا من گول دهنگی ته بیت، تهفه تهز یی ل هیفیا ته.

- دی وهره ماموو، ماتو ناهیی تانا مه زاری، نی یی دبین، که لوتکا وی یا هه پرتی، ماتو ناهیی تانا دیرا گوندی، نی یی دبین تهو ژی یا بوویه کافل، ماتو ناهیی تانا خهلکی، ئسمه کئ پیغه بخوینی، دا ترس

ژبدهر و دههمه ن:

دپره شی خاندی، شعره کا وی یا بناقئ (کافل و خوین)، تهز پالدامه هندئ، کو فن چیرۆکئ بنقیسم، چنکو، وه کی من گووتی، بئ حهمدی من، رۆندک ژ چاقیت من باراندن.

** دهولت عه لی - نویس - المانیا ۲۱-۲۰۲۰

* نفیسین تشته کئ وجدانیه، حنبره ندیه کا مه زنه، گه له ک جارا هه کو مرۆف تشته کی دخوینیت، ئیکسه ر ل وجدانا مرۆفی ددهت، مرۆف دزانیت، کو تهفه ژ مرۆفی ژی دگریت. ئو نفیسینا باش ژی تهوه، تهوا دگه هیته وجدانا مرۆفی، تهوه، تهوا، ئان گرئینه کئ بهردهته سهر لیقیت مرۆفی، ئان ژی رۆندکه کئ ژ چاقیت مرۆفی تینیه خاری. هه کو من کتیا ((سه پیرۆزا من یا نفیسین د کاروانئ شعریدا)). یا سه عید

کێنج و قهریزیت تیکه‌لیا سیاسه‌تی دمالیدا

سیاسیه‌ک: ده‌می دادپه‌روه‌ری دپله و پوست و ئیداره و ئابووری دا نه‌بیت سیاسه‌ت تیکه‌لی جفاکی دبیت. کچه‌ک: گرنه‌گه‌ سیاسه‌تی بو دۆبۆتکار و سیاسه‌مه‌دارا به‌ئیلین دا بشین چاره‌یا کیشین ملله‌تی بکه‌ن. گه‌نجه‌ک: سیاسه‌تی ئاریشیت نه‌خۆش دمالیدا مینا دلگرانی و دملانی په‌یداکرینه. ده‌هر کاودانه‌کی کوردستان تیدا ده‌رباز دبیت سیاسه‌ت تیکه‌لی ژيانا رۆژانه و پتریا جفاکی دبیت و یی ماف تیدا هه‌ی و نه‌یی دکه‌فیه به‌ر پیلیت سیاسه‌تی و مه‌ژیی ب هزاران که‌سیت، جفاکی خوه تیکه‌لی بابه‌تیت سیاسی دکهن و هه‌ر تیک ژێ ب ئاویه‌کی، ئەفه گۆته ییت پتریا وان که‌سانه ییت بو مه‌ ناخفتین هه‌می ژێ که‌سیت تیکه‌لیا سیاسه‌تی دکهن و سفیلن.

ئه‌فیی چهندی دکهن، به‌رپرس و سیاسه‌مه‌تدار گه‌لی خوه ب رێقه ده‌ن، دیسا دۆبۆماتکار ئه‌فیی چهندی دکهن و ئەفه ل هه‌ر وه‌لاته‌کی ئه‌فیی چهندی دکهن و به‌رپرس کارو باریت گه‌لی برێقه ده‌ن، سه‌باره‌ت خالا دی ژێ هه‌ژین خانئ گۆت وه‌زارت و کار و باریت حکومه‌تی ئه‌فیی چهندی دکهن و ئەفه فه‌دگهریته ئه‌وان پۆستان ییت خودان پله بلند دوان کاران دا ئه‌فیی په‌یامئ برێقه ده‌ن، ژبه‌ر ل هه‌ر وه‌لاته‌کی په‌نسیییت سیاسه‌تی هه‌نه و ملله‌تیت وان ل سه‌ر برێقه دچن، هه‌می ژێ ژبو سه‌ره‌که‌فتن و پێشقه‌چوونا وه‌لاتی دکهن، به‌لکو هه‌می ژێ ب ریکخستن ده‌یته دانان، به‌لی ل کوردستانئ هه‌ر که‌سه‌ک مایی خوه دکار و باریت سیاسه‌تی دکهن، هه‌تا وی راده‌یی کو سیاسه‌ت تیکه‌لی مالی و جفاکی ژێ بوویه و ئاریشیت نه‌رینی

بی‌وار مزیری ئیک ژوان گه‌نجیت چالاکفانه دیار دکهن کو هه‌ر که‌س ژمه خوه ب شه‌هره‌زا دانن و ئەفه ژێ دبیته نه‌گه‌ری مایتیکرنئ ده‌هر کاره‌کی دا، خو ئەگه‌ر کارئ وان ژێ نه‌بیت، بو ئه‌فیی چهندی ژێ ئاریشه مه‌زنتر دبن و نه‌خاسمه‌ژی مژاریت سیاسی و ییت گه‌رم دناف خه‌لکی و گریدایی ژیارا خه‌لکی، هه‌ر که‌سه‌ک دجفاکی مه‌دا به‌لی کا چاوا که‌سئ هه‌ژی بو جه‌ئ هه‌ژی وه‌سا ناخفتن ژێ گرنه‌گه‌ بو که‌سیت تاییه‌مه‌ندبن داکو ب درۆستی ل سه‌ر مژارا به‌یته کارکرن.

هه‌ژین ریکانی ژێ کچه‌کا چالاکفانه سه‌باره‌ت بابه‌تی گۆت: سیاسه‌ت و دۆبۆماسی گریدایی کارئ حزب و حکومه‌تی یه و ل هه‌ر وه‌لاته‌کی ژێ ئەفه ژێ به‌رپه‌رسن، دۆبۆماتکار و نوینه‌ران ب خوه‌فه دگریت، نوینه‌ری گه‌لی ل په‌رله‌مانی

سه‌میانتیت مالا بزافا هندئ بکه‌ن داکو ئه‌ف ترسا ئه‌م هزر لئ دکه‌ین جفاک تویشی چ خوبانیت مه‌زن نه‌بیت.

ل دو‌ماهیئ ژئ تانیا جه‌مال ره‌وشه‌نه‌بیره و سه‌رؤکا په‌یمانگه‌ها نافین بو پرسیت نافدده‌وله‌تی و سیاسه‌مه‌داره دیوانا مه‌ب چهند دیتنه‌کا گه‌رمکر و گوٲ: چونکی مه‌ ئاریشیت سیاسی هه‌نه و تیکه‌لیا هزران و لایه‌نا دناف سیاسه‌تی، له‌وا بوویه سه‌ده‌ما هندئ کو هه‌ر که‌س خوه تیکه‌لی سیاسه‌تی بکه‌ت و مژاری بکه‌ته پشکه‌کا ژیانا خوه یا

رؤژانه، هه‌تا وی راده‌یی ژئ سوشیال

میدیا ترانا ب هه‌ستیت

خه‌لکی دکه‌ت و ئه‌ف

ره‌نگه‌ مروٲه‌ نه

سیاسی نه، بتنی

چونکی شیلاتیه‌ک

دسیاسه‌تی دا

هه‌یه و ئه‌و ژئ

بو خوه ب ده‌لیشه

دیینن ئه‌قن

چهندئ دگه‌ل مه‌ژین جفاکی بکه‌ن داکو ژ ته‌ناهیئ دویره‌بینخن و به‌ر ب لاوازیئ فه‌به‌ن، هه‌تا خوه تیکه‌لی چاره‌نقیسئ گه‌لی دکه‌ن و ریکیت ژیانئ ل به‌ر به‌رزه دکه‌ن، خالا دی ژئ ده‌مئ سه‌رمایه‌داری و ده‌سته‌لات ب درؤستی دادپه‌روه‌ریئ نه‌که‌ن، تیکه‌لیه‌ک دگه‌ل جفاکی په‌یدا دبیت، چونکی هه‌ر که‌س دئ هزر ل به‌رژه‌وه‌ندیا خوه که‌ت، ئه‌فه ژئ دزفریته وی ئیکئ کو که‌س هه‌ست ب نه‌مانا وه‌که‌ه‌قیئ دکه‌ت و دیسا مافئ وی ده‌یتنه‌ بنپیکرن و خودان ماف ژئ ل سه‌ر حسیبایئ دی دژیت و هوسا ده‌مئ ئالوزیه‌کا جفاکی و ئابووری و یا سیاسی په‌یدا بو، بیخش دئ هه‌ر که‌س خوه تیکه‌لی هه‌ر بابه‌ته‌کی که‌ت یئ گریدایی مافئ وی و هه‌تا بوپه‌را سیاسه‌تا دبیته‌ سوچه‌ته‌کا رؤژانه ل سه‌ر زاری پتریا که‌سان.

ژفی په‌کئ په‌یدا دبن، ل دو‌ماهیئ ژئ به‌ره‌لایا جفاکی په‌یدا دبیت و گرنگه هه‌ر که‌س خوه ژفی چهندئ قورتال بکه‌ت و سیاسه‌ت بو دبولوماتکار و سیاسه‌تزانان و که‌سیت تایه‌مه‌ند بیت و دا ئه‌و ژئ بشین ب درؤستی ئه‌فی ملله‌تی ب سه‌ر بیخن.

هه‌ر ل دوور بابه‌تی ژئ ئه‌فسه‌ری ماف په‌روه‌ره عامر به‌رواری پتریا کاری وی دگه‌ل دویشچوونا فان ره‌نگه مژاریه و ژبه‌ر هندئ تیکسه‌ر ئافریئ ب خالا سه‌رپشک دکه‌ت کو ئه‌و ژئ نه‌ بتنی سیاسه‌ت تیکه‌لی جفاکی بوویه، به‌لکو تیکه‌لی هه‌می ریبه-

و ریشالیت جفاکی بوویه،

میناکژی وه‌رزش و هه‌ر

بیافه‌کئ دی یئ

گریدایی ژین و ژیارا

خه‌لکی و وه‌لاتیان،

چونکی گه‌له‌ک

جارا دناف مالیدا

ژئ دلگرانی و دلمانی

په‌یدا بوویه هه‌ر ژ

ئه‌گه‌ری هندئ چونکی

سیاسه‌ت یا بوویه پشکه‌ک یانا هه‌ر که‌سی دناف جفاکی دا، ئه‌فجا یئ کاری وی بیت و نه‌ کاری وی، به‌لکو هه‌تا دنافه‌را که‌سیت مالیدا دلئ هه‌فژینا ژیک مایه و زاروییت خوه ژ دلوفانی و خوشیا رؤژانه یا خوه بی به‌هر کرینه و بتنی ل سه‌ر توریئ جفاکی مژویلی سیاسه‌تی بووینه و ئاگه‌ه ژ به‌رپرساتیا مالی نه‌مایه، هه‌تا ئه‌و ساده‌یا ژیانئ یا به‌ری نه‌ما ئه‌م دخوشیا وی دا دژاییین مه‌ یا ژ ده‌ستدایی و به‌لکو بتنی هزران مه‌ ل سه‌ر سیاسه‌تی و گه‌ورینیت سیاسه‌تینه، چافئ هه‌ر که‌سه‌کی یئ ل هندئ کا دئ چ چیبیت دئ بابه‌ت ب سرؤشتی ل ده‌ف هه‌ر که‌سه‌کی هیتنه‌ فه‌کرن، ئه‌فجا چ ب گونجیت یانه ئه‌و گرنگ نابینن، به‌لکو بتنی کا که‌نگی ئه‌و دئ دیتنا خوه و شروفه‌یا خوه ده‌نه مژاری، داکو ئه‌م بشین خوه ژفی چهندئ قورتال که‌ین

ژته تیر نه‌بۆم

د.ئه‌مزه‌د عوبه‌ید گه‌فه‌رکی

کچکیت هۆسا جوان و رح سڤک هه‌ز ژ کیرا ته
 دکهن... که‌شه‌فریتۆ ... باجان په‌شکا بژارتی.
 - کورۆ من کاریزما یا هه‌ی کاریزما...!!
 - قیجا کاریزما چیه‌؟
 - ئها ئه‌ز خۆ د... وی بنم یی شه‌اده‌ دایه‌ ته،
 باشه‌... تو هیشتا نزانای کاریزما چیه‌... پا تو چ
 دزانای؟
 - دئ قیجا کاتو بیژه‌ و خۆ نه‌که‌ عوله‌ما کاریزما
 چیه‌؟ نئ تو ژێ گوئیت خۆ و پتاتا ژیکجودا
 ناکه‌ی...!!
 - دئ کا پیچه‌ک ده‌نگی بدئ تو خودئ.
 - دئ بۆ خۆ ده‌نگی بدئ... ما ده‌ست به‌ته‌فه‌
 نینن، خۆ ل ده‌ف ته‌ شۆل ناکه‌م، تو یی دینی
 ئه‌زی ترومبیلئ ده‌اژۆم و ته‌ هند دیت مه‌ خۆ
 دکهنده‌کئ دا هاقیت... قیجا دلئ من یی ب دایکا

هه‌زه‌تا دلئ من ئوی ئوی ژ ته‌ تیر نه‌بووم.
 یی د سینگی ترومبیلئ دا خۆ په‌حن کری و تله‌فونا
 له‌بر گوهی و ب زمانه‌کئ نه‌رم و نازک دئاخفت... و
 چارنا ژێ دبه‌ررا خه‌به‌را دبیزیت، وه‌کی هه‌رجار...
 من دزانای دیسا یی دگه‌ل سۆزداره‌کا خۆ دئاخفت،
 چونکه‌ دزانم به‌فر ساریاتیا خۆ ناهیلیت.
 - کا زیده‌که‌ ... زیده‌که‌.
 - خیره‌ ته‌ ئه‌ز به‌عجاندم ... چ زیده‌که‌م؟
 - ده‌نگئ مه‌سه‌جلئ هه‌یوان.
 - والله‌ بابۆ تو یی حه‌قی، گه‌ر هه‌یوان نه‌بام،
 ئه‌فه‌ هنده‌ بگه‌هینه‌ سیلاقئ و هیش تو په‌یقه‌کئ
 دگه‌ل من نه‌ئاخفتی و مایه‌ ب له‌حیم و چقیلییافه‌...
 دئ بیژئ شوفیری ته‌مه‌، ماتو شه‌رم ناکه‌ی، ئه‌فه‌یه
 گه‌ریانا ته‌... ل ده‌ف سه‌لاجا خۆ بام بو من هزار
 جارا ب نامیس تروبوو. مرادا منه‌، من زانییا کا ئه‌ف

خهوی... ههما خو بیدهنگ بکه، خودی چهز ژ ته دکهت... وهکی هرچای، چه جهی هنگقین لی دفنا تهیا کریه د ویری را... ما تتهکی نه خوین، قرقرا زکی منه... مه تیشته نهخارییه و زکی من یی ب پشتا منغه مایی... و دا ب دویشدا دو- سی جگارهکا ژی ب دهفینم..!

- کورۆ.. دی بهس فان جگارا بکیشه، وهلا بیهنا قزولقورتی ژ مروقی دهیت.

- گهلهک چهز ژی دکهم و بیی وان دهباره نابم.... دی کا دا بهینه خاری بچین زادهکی بخوین.

- کا بو من وی سترانی دوبارهکه گهلهک چهز ژی دکهم... هسهرته دلن من ئوی ئوی ژته تیر نهبووم...

- بو هنده چهز ژی دکهی؟

- چونکی ژ دونیایی تیر نهبویمه... دونیا بو من گهلهکا خوشه... چه جارا ژی تیرنابم..!!

تهفه دی ب کیرا ته بیژیت... بهژنا تهیا بلند و زراف...!! دفنا تهیا وهکی فستهقا...!! سمبیلیت ته بیته قهترانکری...!! نئ تو تهشابهتی خولیسهر...!! - پاشی راستی تو ئیسقی بنیامیی مانه؟ کا بیژه بهس خو سارکه چهوا دهنگی زیده دکهن؟ - ههی تهووو.. پا ئەز چه بیژمه وان بیته شهادا ته ئیمزا کری.

- نئ ئەز ژی چهیوانهکم ژ ته چهیوانتر... بیهنهکی بیدهنگ ما و گوته: ئەز دی پسپارهکی ژته کهم، تو و خودی بهرسقا من بده... مانی ته گهلهک یا ل سهر دهزمانیته سروشتی یا خاندی... چه دهزمان بو من نینن؟ - بو؟ خیره... چه بهلا ل تهیه؟ پیچهک ترسیام، چونکی گهلهک ب مجدی پسپار ل من کر.

- ئەز گهلهکی بی عاقلم.. بی عاقل... کایا د سهری من دا.

- ب خودی ئەفه هندهیه ئەز ل

سهر فی شولی دخوینم و دهزمانی دهردی ته من نه دیتییه... بهس تو دزانی بی عاقلی نیعمه ته کا مهز نه... خودی د دهته مروقی و ب دهست هه می کهسا ناکه فیت.. نه خه م... نه خیال، هه ما سهری دانیه سهر بالگی خو و وهکی پشیکا پف دکهیه

ئهف وینه هه می د ناخی مندا نازریان و ددهرونی مندا په یاسه دکرن و دگهل روندکیت من تیکنالوزیان ده می ل دهف کیلیا سهری ته.. ههفالی مه گوئییه ته... دونیا دگهلهکه گهلهک بی وهفا دهرکهفت.

هونه‌ری به‌رسفدانی

عه‌لی حه‌فزوللا

من هه‌ر ئاخفتن لته فه‌گه‌راندبا!
ئه‌فجا زه‌لامی گوتی: ئی چ نینه هه‌ما چاوا من
دره‌و لته کر توژی وه‌سا دره‌وا لمن بکه!

* زه‌لامه‌کی فیا هه‌له‌به‌ستفانی
بناف وده‌نگ موته‌نه‌بی
بیخه‌ته شه‌رمی ئه‌فجا گوتی:-
من تو ژ دویره‌ دیتی و من
هزر کر تو ژنکی!!
موته‌نه‌بی گوتی:- و من تو ژ
دویره‌ دیتی و من هزر کر تو
زه‌لامی!

* جحا گه‌هسته گونده‌کی وکه‌سه‌کی گوتی:- جحا

من تو نه دنیا سی
به‌لی پا من تو ژ
که‌ری نیاسی!
جحای به‌رسفدا:-
مانی که‌ر ئیکودو
دنیا سن!

* گه‌نجه‌کی فیا ترانا

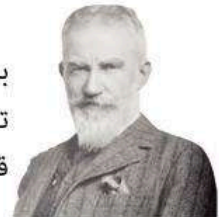
ب پیره‌میره‌کی پشت خویل بکه‌ت، ئه‌فجا گوتی:
کفان ب چه‌ندی یه‌ پیرا؟
دانه‌میری به‌رسفدا: ئه‌گه‌ر خودی ژیه‌کی درێژ دا
ته هه‌ما بی بها دی بو ته هی‌ت.

* ئیکی ل ده‌ف زه‌نگینه‌کی گه‌له‌ک ب کولبویی زاد
خار، ئه‌فجا ژێ پرسی:- ته چیه‌ تو وه‌سا کافری
دخوی هه‌ر وه‌ک ده‌یکا وی تو دایه‌ به‌ر قوچا؟
به‌رسفدا:- و ته چیه‌ وه‌سا دلێ ته پی‌شه هه‌ر وه‌ک
ده‌یکا وی شوینا ده‌یکا ته تو شیردای.

به‌رسفدانا پرسیاران ژ که‌سه‌کی بو ئیکێ دی جودایه‌،
چ ب کورتی، ئان ب درێژی، راستو راست، وه‌ک
دیژن ده‌ق و ده‌ق، زفرین و فه‌جین، به‌رسفه‌ک
گوزه‌ک شکین، ره‌فین ژ پرسیارێ، ئان هی‌شکر
ب پرسیاره‌کا دی، لی یا هه‌ی به‌رسفه‌ک ژ هه‌ژی
خودانی و هه‌لوستی کو پرسیاره‌که‌ری دراوه‌ستینیت
کو گه‌له‌ک جار ئه‌گه‌ر ئیک ل ویرێ بیت دی
بیژیتێ نه‌ نه‌ ته نه‌زانی به‌رسفێ بده‌ی!... یان ولا
ته حیبه‌تی کر و نه‌زانی دی چ که‌ت و چ بیژیت!...
ئانکو هنده‌ک که‌س هه‌نه‌ شه‌هره‌زا د هونه‌ری
به‌رسفدانی‌دا و بو هه‌ر پرسیاره‌کێ به‌رسفه‌ک ژ هه‌ژی
هه‌یه‌ و ل دویف جفات و که‌س و ده‌می و ئه‌فیت ل
خاری چه‌ند مینا که‌کن ژ فان به‌رسفان:

* سه‌روک وه‌زیرێ بریتانیا یی
قه‌له‌و گوته‌ برناردشوی یی لاواز:-
یی ته ب بینیت دی هزر که‌ت
خه‌لا یا که‌تیه‌ بریتانیا!

برناردشوی به‌رسفدا:- و یی
ته ب بینیت دی ئه‌گه‌ری وی
قه‌یرانی زانیت.

* د شه‌فا ئیکێ یا هه‌فژینیی دا بیکێ گوته‌ زافایی
کوره:- خوزی به‌س ته جانی من دیتبا دا مینیه
حیبه‌تی!؟
به‌رسف دا:- ئه‌گه‌ر تو یا جان بای بی‌ت بچاف تو
بو من نه‌ده‌یلا!

* دکولانه‌کن دا زه‌لامه‌کی ژنه‌ک دیت و گوتی:- تو
چه‌ند یا جانی!!!
وی به‌رسفدا و گوتی:- خوزی توژی یی وه‌سا بای دا

ته‌مامیا سه‌رگوتاری

کوردستان ل ناڤه‌را ئیراقه‌کا هه‌رفتی و مه‌غرۆر و گفاشتنتی دارایی و ناڤخۆیدا، به‌ر ب کیشه

دکه‌ن و کارتا بۆدجه‌یی کره‌ کارتا گفاشتنتی و وان دڤیت ب وی ریک کوردستان زه‌لیل بکه‌ن و ب زفرین بۆ ره‌وشا به‌ری ۱۹۹۱ی، به‌ری ڤان هه‌می حکومه‌تیت ئیراقی ییت ئیک ل دویف ئیک، هه‌ر ب فی ناوایی سه‌رده‌ری دگه‌ل دۆزا کوردا کره‌ و لنگه‌ریانه‌ کانێ دێ چاوا و ب چ ریک شین هیزا کوردا شکینن و زفرین بۆ چارکوژیا کوله‌تی و داگیرکه‌ریا خو یا پاشقه‌مایی، هه‌ر ل سه‌رده‌می مه‌لکا و پاشی ییت بدویڤ و اندا، هه‌تا دگه‌هیته‌ حوکمی تانیفه‌گه‌ریی شیعا، هه‌می بزاف کرینه‌ کو کورد ب چ ره‌نگا نه‌گه‌نه‌ چ مافیت خو، به‌لێ بزافیت هه‌میا دخرش بۆن و کوردا چجارا خو نه‌ دایه‌ ده‌ستی داگیرکه‌را، به‌لکو به‌روڤاژێ بۆیه و کوردا پینگافیت ب هیزتر ژ بۆ مان و هه‌بۆنا خو هافیتینه‌ و دیفاکتوییت وه‌سا چیکرینه‌ کو داگیرکه‌ر نه‌چار بن، داگیرانێ بکه‌ن و کوردستان ب وان تشتا رازی نه‌بیت ییت به‌ری هنگی پێ رازی و ئەم دوی باوه‌ریی دایه‌ کو پشتی ڤان گفاشتنتی دژوار و هیزشیت دوژمنکارانه‌ و بزافیت برسیکرن و دورپینچکرنا خه‌لکێ کوردستان، کورد دێ که‌ڤنه‌ دقوناغه‌کا دیترا. به‌لێ یا فه‌ر و پیندڤیه، حکومه‌ت و خه‌لکێ کوردستان پینکڤه، ملیت خو بده‌نه‌ به‌ر فی باری و کانێ چاوا به‌ره‌یی کوردستان ل سالا ۱۹۹۱ی ب ویره‌کی دگه‌ل خه‌لکێ خو، بریاره‌کا نه‌چاڤه‌ریکری دا، کو حکومه‌ت و په‌رله‌مانی خو پیک بینن و پشتی چهند هه‌پشه‌کیت کیم، حوکمی زانی کره‌ دگوره‌کێ هه‌تا هه‌تایدا و بریارا فیدرالیی ژ لایی په‌رله‌مانیشه‌ هاته‌ دان و راگه‌ندن و کوردستان که‌ڤته‌ دقوناغه‌کا دیترا کو چجارا دوژمن و داگیرکه‌را هزر بۆ وی چهندي نه‌ دکرن.

نوکه و پتر ژ هه‌ر ده‌مه‌کی فه‌رتیه‌ کو خه‌لکێ کوردستان ب هه‌می هیز و شیانیت خو گفاشتنتی ل حکومه‌ت و په‌رله‌مانی خو بکه‌ن کو ئەو ژێ وه‌کی به‌ره‌یی کوردستان، بریاره‌کا چاره‌نڤیسا‌ز بده‌ن و خه‌لکێ خو ژ ڤان کریتکرتیت داگیرکه‌را و دودلیا به‌رده‌وام رزگار بکه‌ن و به‌ر ب قوناغه‌کا دیتر بده‌نه‌ ری و ده‌سته‌لاتا سیاسی، هه‌ر زوی ده‌ست ب چاکسازیت چاڤه‌ریکری بکه‌ن و باوه‌ریا خه‌لکێ خو ب خو بزفرینه‌ڤه، راسته‌ ئەڤه‌ کاره‌کێ ب ساناهی نابیت، به‌لێ چهندي ب ناسته‌نگ و ئالۆزی بیت، دێ هه‌ر باشتربیت ژ فی شه‌ری بی ئیراده‌کرنا خه‌لکێ کوردستان.

ئالۆزی و ئاسته‌نگیت گه‌له‌ک مه‌زنه‌ و چاره‌نڤیسه‌کێ به‌رزه‌ ل به‌راهیا وی خو ده‌ه‌لاقیت، به‌لێ به‌غدا گه‌له‌ک ب دڤیلندی و غرۆره‌کا مه‌زن، سه‌رده‌ریی دگه‌ل هه‌ریما کوردستان دکه‌ت و هه‌می بزافا دکه‌ت هه‌می رویره‌شی و شه‌رمزاریت خو ب هه‌ڤرکیا دگه‌ل کوردستان ڤه‌شیریت و هه‌لبه‌ت به‌غدا بۆ فی کریارا خو، نه‌ ئیکرێزیا هیزیت سیاسی کوردستان و ئەو هه‌ڤرکیت نه‌ پیندڤی و ریپا ڤه‌یرانا دارایی کو هه‌می دونیا که‌ڤتی و به‌رسینگا حکومه‌تا کوردستان ژێ گرتی و چاف پینه‌رابۆن ب ئاڤه‌دانی و پینشقه‌چوونا کوردستان ژ هه‌می رویره‌کی ڤه، بخو بده‌لیڤه‌ زانیه‌ و بزاف دکه‌ت کو کیانی سیاسی کوردستان نه‌هیتیت و کوردستان ژێ به‌ته‌ ریزا پارێزگه‌هیت دیتربیت فی وه‌لاتی کافل و ویران و هه‌می هیز و ئالییت سیاسی ب سنه‌ و شیعه‌ڤه، نه‌شین کوردستان بڤی ئاڤه‌دانیی بینن و وان دڤیت خه‌لکێ کوردستان به‌رده‌وام به‌نی و دوپه‌له‌نانک و خلمه‌تکاری عه‌ره‌با بیت، ئانکو ئاریشا به‌غدا دگه‌ل کوردستان نه‌ پاره‌ و فرۆتتا نه‌فتی یه، ئەو پینچا پاره‌یی هنده‌ک جارا به‌غدا ده‌نیریت، هه‌می دزانن کو پشکه‌کا گه‌له‌ک کیمه‌ ژ بۆدجا ئیراقی و چ کینچا خو لسه‌ر وی بۆدجی نینه‌ و وان قه‌ت خه‌ما وی نه‌فتی ژێ نینه‌ کو بۆ وان بچیت ئان نه‌چیت، تنی ئارمانجا وان ئەوه‌ ئیرادا خو ل سه‌ر کوردستان ب سه‌پینن و دیسا ریک ل وی پینشقه‌چوونێ بگرن ئەوا که‌ڤتیه‌ دکه‌رتی نه‌فتی و غازیدا، کو ئەو هزر دکه‌ن ئەڤه‌ پینگافه‌که‌ بۆ سه‌ره‌بخویا ئابۆریا کوردستان و به‌ره‌کێ بنیاتی ده‌وله‌تا کوردستان یه، له‌وا ئەو ب هه‌می هیز و شیانیت خو ییت به‌رده‌ست و ب هاریکاری و پشته‌ڤانیا هنده‌ک ده‌وله‌تیت کولینالی و هه‌ریمی، ب فی بیهیزیا خوڤه‌ دێ بنه‌ ریکر کو کوردستان دورپینچ بکه‌ن و نه‌هیلن ئەڤ کیانه‌ پتر پینشقه‌ بچیت.

هه‌لبه‌ت بۆ هه‌ر دۆزه‌کا ب کوردستان ڤه‌ گریدایی بیت، سه‌رباری کو پشتی ۲۰۰۳ سونا ژ لاین شیعاڤه‌ مالویرانیه‌کا بی میناک دیتیه، به‌لێ بۆ دژایه‌تیا کوردان ده‌ڤرا و برا بووینه‌ و هه‌که‌ هه‌ر نه‌شیابن ب ریکا سونیا ژێ تشته‌کی بکه‌ن، شیعا ب ریکا پترینی دڤقاتا نوینه‌رادا هه‌ر تشتی وان بڤیت و بشین بکه‌ن، ده‌رباز دکه‌ن و ئەو یاریا نوکه‌ هیزیت شیعه‌ دگه‌ل کوردستان

سیلاقی کوفاره‌کا ره‌وشه‌نهرزی گشتی به

مه‌ژمار ۱۲۲

